

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

ОЛЬГА ГАЙДУК

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У НІМЕЧЧИНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
(КІНЕЦЬ XX – ПОЧАТОК XXI СТ.)**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Київ 2018

УДК 796.071.4(430)

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України (протокол No 12 від 1 листопада 2018 р.)*

Рецензенти:

М. О. Лянной – канд. пед наук, доцент кафедри ТМФК, директор Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Л. П. Пуховська – д. пед. н, професор, провідний науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

Гайдук О. В. Особливості професійної підготовки педагогів фізичного виховання у Німеччині на сучасному етапі (кінець XX – початок XXI ст.) : методичні рекомендації / О.В. Гайдук. – Київ: Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2018. – 76 с.

У методичних рекомендаціях висвітлено особливості професійної підготовки педагогів фізичного виховання у Німеччині на сучасному етапі (кінець XX – початок XXI ст.). Представлено нормативно-правове забезпечення професійної підготовки учителів фізичного виховання у ФРН, зміст методи та форми їх навчання, особливості педагогічної практики. Методичні рекомендації адресовано викладачам закладів вищої освіти, аспірантам, докторантам і студентам спеціальності «Фізична культура і спорт» у галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка».

УДК 796.071.4(430)

ІІТО НАПН України, 2018

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ I. Теоретичні засади професійної підготовки учителів фізичного виховання в університетах Федеративної Республіки Німеччина.....	5
1.1. Стан професійної підготовки учителів фізичного виховання у ФРН на початку ХХІ століття.....	5
1.2. Нормативно-правове забезпечення професійної підготовки учителів фізичного виховання у ФРН.....	6
1.3. Компетентнісний підхід як концептуальна основа професійної підготовки учителів фізичного виховання у ФРН.....	12
Розділ II. Зміст, методи та форми професійної підготовки учителів фізичного виховання в університетах ФРН.....	16
2.1. Професійна підготовка педагогів фізичного виховання у ЗВО Німеччини за традиційною системою	16
2.2. Професійна підготовка педагогів фізичного виховання у ЗВО Німеччини за новою системою бакалавр-магістр.....	20
2.3. Порівняльний аналіз професійної підготовки вчителів фізичного виховання у закладах вищої освіти Німеччини та України.....	37
Розділ III. Використання прогресивних ідей професійної підготовки учителів фізичного виховання в університетах ФРН у системі вищої педагогічної освіти України..	40
3.1. Стратегічний рівень.....	40
3.2. Науково-педагогічний рівень.....	40
3.3. Організаційно-методичний рівень.....	41
Висновки.....	43
Список використаних джерел.....	44
Додатки.....	49

ВСТУП

Суттєві зміни в соціально-економічній системі та світоглядній парадигмі існування світу останніх років, у тому числі безпосередньо гуманізація, глобалізація, інтернаціоналізація, технологізація та інформатизація освіти, сучасні стратегії її розвитку та прагнення України ввійти в міжнародний та європейський освітній простір потребують усвідомлення дослідниками та вчителями передового зарубіжного педагогічного досвіду та модернізацію підготовки педагогічних кадрів. З огляду на це, актуалізується пошук сучасних концептуальних, теоретичних і методичних підходів, узагальнення практичного досвіду підготовки вчителів європейських країн, Німеччини, зокрема.

Україна як держава, що обрала шлях до інтеграції у світове співтовариство, приділяє значну увагу розбудові національної системи освіти, її модернізації із урахуванням сучасних світоглядних, культурних, освітніх реалій. Вирішення питань інтернаціоналізації вищої освіти привертає увагу до визначення мети, структури, змісту курсів підготовки, провідних складових формування кваліфікованих фахівців педагогічного профілю. Вивчення та творче осмислення досвіду зарубіжних країн є важливим джерелом ідей, технологій, практичних рекомендацій для реалізації ефективних кроків з реформування у сфері вищої освіти України. Тому зіставлення, аналіз, визначення переваг і недоліків у підготовці фахівців з вищою освітою у різних країнах є невід'ємною складовою сучасного наукового пошуку та підставою для зваженої модернізації вищої освіти у нашій країні.

На сучасному етапі можемо виокремити декілька напрямів дослідження сучасного стану підготовки педагогів фізичного виховання у Німеччині. Німецькі науковці, зокрема, приділяють увагу таким проблемам: підготовка педагогічних кадрів в університетах (Г. Альтрихтер (H. Altrichter), С. Бльомеке (S. Blömeke), Ф. Вайнерт (F. Weinert), Г. Гентіг (H. Hentig), В. Клафкі (W. Klafki), М. Крюгер (M. Krüger), С. Робінсон (S. Robinsohn), Г. Рот (H. Roht), Е. Тергарт (E. Terhart) та ін.); теоретичні аспекти фізичного виховання; розроблення навчальних програм майбутніх викладачів фізичного виховання; шляхи оптимізації університетської підготовки й підвищення рівня професіоналізму випускників; професійне становлення особистості викладача фізичного виховання; вивчення зв'язку між якістю професійної підготовки фахівців у галузі фізичного виховання й ефективністю їх педагогічної діяльності в школах (М. Бройтігам (M. Bräutigam), К. Гардман (K. Hardman), С. Кьоніг (S. König), М. Крюгер (M. Krüger), Р. Наул (R. Naul), П. Рьотіг (P. Röthig) та ін.).

Щодо не-німецькомовного наукового простору, то різні аспекти прогресивного досвіду педагогічної освіти у Німеччині досліджували: Н. Абашкіна, Д. Ананін, В. Блінов, В. Бауер, Г. Бергхорн, С. Бобраков, Л. Дяченко, Н. Козак, П. Лундгрєн, О. Матвієнко, Л. Пуховська, А. Турчин, Л. Чулкова та ін. (особливості змісту та структури педагогічної освіти Німеччини); Т. Вакуленко, В. Гаманюк, С. Синенко та ін. (німецька післядипломна освіта); А. Кириловський, Н. Козак, О. Мартинова, Н. Махія, О. Мельник, Г. Поберезька, С. Павлюк, Л. Пуховська, О. Пришляк, І. Шимків та ін. (окремі аспекти системи педагогічної освіти Німеччини).

Утім, можна констатувати, що у сучасній українській державі, за часів її незалежності, відсутні джерела, в яких був досліджений сучасний стан професійної підготовки педагогів фізичного виховання в Німеччині.

Відтак, методичні рекомендації можуть слугувати змістовним підґрунтям науковцям науково-педагогічним працівникам, викладачам закладів вищої освіти, студентам, аспірантам і докторантам спеціальності «Фізична культура і спорт» у галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка».

Розділ I. Теоретичні засади професійної підготовки учителів фізичного виховання в університетах Федеративної Республіки Німеччина

1.1. Стан професійної підготовки учителів фізичного виховання у Федеративній Республіці Німеччина (ФРН) на початку XXI століття

Сучасна німецька освіта в період з 1990–2018 років пройшла складний процес реформування. Після об'єднання німецьких земель у 1990 р. єдина система освіти Німецької Демократичної Республіки перейшла на багатотипну модель шкільної системи ФРН, що спричинило реформаційні процеси у вищій педагогічній освіті Німеччини: деполітизація, реорганізація університетських досліджень, відкриття університетів прикладних наук (Fachhochschulen), зміни навчальних планів і програм відповідно до західноєвропейського зразка, люстрація професорсько-викладацького складу [5].

Основними явищами педагогічної реформи у Німеччині стали гуманізація та демократизація новітньої німецької освіти: у сфері освіти підготовки вчительських кадрів, першочергова увага стала приділятися саморозвитку майбутніх педагогів; більшу уваги стали приділяти індивідуальним особливостям дітей, їхнім духовним засадам, переживанням.

Наприкінці 1990-х років у розвитку вищої освіти Німеччини розпочався новий етап – процес європейської інтеграції (Болонський процес), що мав на меті формування єдиного загальноєвропейського інтелектуально-освітнього та науково-технічного простору. Болонська угода (1999) розпочала погодження загальноєвропейської структури дисциплін із загально-визнаним закінченням навчального закладу. Внаслідок цього, виник загальний простір вищої школи, що запропонував кращі кар'єрні перспективи випускникам. Згідно Болонської угоди, необхідно було досягнути уніфікації закінчення закладів вищої освіти (ЗВО) у 45 європейських країнах-учасниках. Протягом наступних років запроваджувалися в університетах і розроблялися програми перетворення нової структури. До цього ж належать класифіковані навчальні програми за системою бакалавр-магістр (BA/MA-Systems) в модульній формі та системі ECTS [17].

Німеччина розпочала реалізовувати ідеї Болонського процесу, починаючи з 1998 р., із поправкою до закону «Про вищу освіту». Першим кроком в цьому напрямку був перехід до двохступеневої системи освіти у ЗВО. У 2000 р. Постійна конференція міністрів освіти і культури земель Федеративної Республіки Німеччина (КМК) затвердила критерії поширення нової кредитної системи та модуляції, створюючи таким чином єдину основу щодо регіональних концепцій освіти. Нагадаємо, що в Німеччині кожна з федеральних земель має певну автономію і може сама регулювати освітню політику та терміни впровадження та проходження освітніх реформ. Окрім того, в різних навчальних закладах діють власні правила щодо: а) термінів професійної підготовки педагогів (теоретична та практична фази); б) вимог до змісту освіти (доцільна кількість годин з кожної дисципліни); в) форми змісту державних іспитів; г) кваліфікації, що присвоюється педагогам. Утім, до сьогодні нова система освіти з підготовки вчителів впроваджується та існує в Німеччині поряд або паралельно (в деяких землях) із традиційною дворівневою системою освіти.

На сьогоднішній день традиційна підготовка вчителів в Німеччині складається з двох етапів: освіта в університеті до першого державного іспиту та педагогічної практики (стажування) – «рефендаріат» – до другого завершального державного іспиту. Крім того, після отримання освіти в університеті, залежно від того, який тип школи обрали майбутні педагоги, згідно зі КМК [29] (табл. 1), вони можуть обіймати різні посади вчителя.

Зазначимо, що у переважній більшості німецьких земель спостерігається розподіл підготовки вчителів за різними типами шкіл: початкова школа (Grundschule, Primarstufe), основна (середня) школа (Hauptschule, Mittelschule), реальна школа (Realschule), школа першого ступеню (Sekundarstufe I); гімназія (Gymnasium), професійна школа (Berufsschule), спеціальна школа (Förderschulen) – підготовка педагогічних кадрів для дітей з особливими потребами за спеціальністю «корекційна педагогіка» (Sonderpädagogik); школа другого ступеню (Sekundarstufe II) [29]. На практиці багато студентів обирають право займати дві вчительські

посади. Підготовка вчителів в Німеччині тільки частково орієнтована безпосередньо на різні освітні та навчальні програми, у багатьох випадках, відповідна навчальна програма надає право на навчання на посаду вчителя першого або другого ступеню та декількох типів шкіл: вчитель початкової школи або початкової та середньої школи, школи першого ступеню (середньої школи, реальної школи, середньої школи I – загальноосвітньої школи, відповідно, суспільної школи) і вчитель гімназії або школи другого ступеню в загальноосвітніх школах і вчитель професійної школи [30, с. 20].

Таблиця 1

Посада вчителя, згідно з КМК

Посада вчителя	Визначення
Посада вчителя 1	Вчитель основної або початкової школи (Lehrämter der Grundschule bzw. Primarstufe)
Посада вчителя 2	Вчитель початкової школи та всіх або однієї школи зі шкіл першого ступеню (Sekundarstufe I)
Посада вчителя 3	Вчитель всіх або однієї зі шкіл першого ступеню (Sekundarstufe I)
Посада вчителя 4	Вчитель школи другого ступеню (Sekundarstufe II) (загальноосвітній фах) або вчитель гімназії
Посада вчителя 5	Вчитель школи другого ступеню (Sekundarstufe II) (професійний фах) або вчитель професійної школи
Посада вчителя 6	Вчитель спеціальних шкіл

Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [29].

Згідно даних КМК (07.03.2017) [42], загальна тривалість освіти для вчителів школи першого ступню та вчителів початкової або середньої школи складає 7–9 семестрів; вчителя другого ступеню або гімназії, професійної школи, спеціальної школи 9–10 семестрів. Після чого від 16 до 24 місяців триває педагогічна практика, що закінчується складанням другого державного іспиту. Розбіжності у термінах навчання є проявом самостійності різних німецьких земель, місцевих міністерств освіти та ЗВО.

Окрім традиційної системи підготовки майбутніх вчителів, у Німеччині поступово впроваджується дворівнева система за схемою бакалавр – магістр. Це багаторівнева ступенева модель, в якій студент на першій ступені бакалавра вчиться 6 або 7 семестрів, а потім, за бажанням, може отримати ступінь магістра (тривалість навчання складає від 2 до 4 семестрів, залежно від обраної посади вчителя). Після успішного проходження програми магістра студент обов'язково проходить практику – рефендаріат (триває, як правило, 18 місяців), складає державний іспит і отримує можливість працювати вчителем; випускник має можливість, також, навчатися в докторантурі з подальшим захистом дисертації.

1.2. Нормативно-правове забезпечення професійної підготовки учителів фізичного виховання у ФРН

З попередньо викладеного матеріалу можна побачити, що ані в області школи, ані в області підготовки педагогів, на сьогоднішній день не можна говорити про єдину німецьку освіту і єдину німецьку підготовку педагогічних кадрів або педагогів. Проте, на всій території Німеччини є схожі структури. Загальні рамки створює, як було зазначено вище, заснована в 1949 році, КМК.

Підготовка вчителів всіх типів шкіл в різних землях ФРН регулюється власними законами або нормативними актами. Відповідальність за підготовку вчителів лежить на місцевих міністерствах освіти, культури та науки. Вони регулюють порядок навчання, підготовки та іспитів відповідними нормативними актами або законами. Перший та Другий державний іспити проводиться державними органами або екзаменаційними радами земель. Для навчальних програм бакалаврату та магістратури, що надають дозвіл до стажування (Vorbereitungsdienst), порядок навчання та складання іспитів встановлюються згідно з державним регулюванням університетів. При цьому державна відповідальність за вимоги до змісту підготовки вчителів забезпечується

шляхом участі компетентного представника вищого органу освіти певної землі, що відповідає за процес акредитації; акредитація кожного навчального плану потребує згоди цього представника.

У зв'язку з впровадженням ступенів бакалавра та магістра в галузі педагогічної освіти відбуваються й структурні реформи: в усіх федеральних землях протягом декількох останніх років витрачають багато зусиль щодо реформування підготовки вчителів. Реформи зосереджені передусім на: потужнішу практико-орієнтованість; тіснішу інтеграцію різних фаз навчання; сильнішу підтримку під час фази «входження» в професію; удосконалення діагностичної та методичної компетентності вчителів.

Секретаріат КМК щорічно складає розлогий огляд структур педагогічної освіти в землях. Останні, відповідно, докладно інформують про перебіг першої та другої фази навчання [42].

Наприкінці 2004 р. КМК видає «Стандарти педагогічної освіти: науки про освіту» (Постанова від 16.12.2004 із доповненнями від 12.06.2014) [43]. Стандарти чітко окреслюють компетентності педагогів або вимоги кваліфікації, яким вони повинні відповідати протягом своєї професійної діяльності. Цьому документу передували висновки комісії, призначеною КМК («Перспективи педагогічної освіти в Німеччині», 2000 р.) та «Бременська декларація» (2000 р.), що були сформульовані спільно з організаціями вчителів та КМК. У постанові КМК було визначено модель вчителя в «стандартах» компетентностей в області навчання, виховання, оцінювання та інновації. «Стандарти» почали реалізовувати при підготовці вчителів у німецьких землях, починаючи з 2005–2006 навчальних років. Запровадження стандартів для першої та другої фаз вищої освіти було великим поступом у системі педагогічної освіти Німеччини, оскільки пояснювало, що саме повинні знати та вміти молоді педагоги наприкінці ЗВО. Завдяки цьому посилилась методична та діагностична підготовка студентів педагогічних вишів, що дозволило посилити професіоналізацію педагогічної освіти в сучасній ФРН.

У 2008 р. (із поправками 2010 р та 2017 р.) КМК ухвалює інший документ – «Загальнодержавні вимоги з підготовки вчителів до вивчення змісту фахових наук і фахової дидактики» [24]. Цей документ утворює додаткове підґрунтя для забезпечення якості підготовки фахівців, а також мобільності вчителів-стажерів (ті, хто проходять рефендаріат). Окрім того, в ньому дано визначення поняття «професійної компетентності вчителя» – знання, здібності, навички та установки, що повинен мати педагог задля вирішення проблем навчання. Ці компетентності повинні набуватися в освітніх установах протягом різних етапів освіти майбутнього вчителя. На першому етапі навчання майбутній педагог набуває фахової компетентності – основні здатності щодо фахових наук: знань і методів роботи, фахово-дидактичних вимог. Другий етап – практичний, майбутній педагог вчиться на практиці застосовувати теоретичні знання. Під час професійної практики педагоги спостерігають різні форми навчально-виховного процесу, виконують аналітичні завдання. Таким чином, головним завданням практичної професійної підготовки є розвиток творчої особистості педагога як дидактичної мети німецької вищої школи. Третій етап – це підвищення кваліфікації та/або перепідготовка (набуття додаткової спеціалізації) [24, с. 3]. Також в цих «Вимогах» подається докладний розподіл за окремими педагогічними дисциплінами, зокрема, й фізичного виховання.

Програма підготовки вчителів фізичного виховання, згідно цього документу, має бути орієнтована на теми, що теоретично обґрунтовують, відображають і дидактично готують майбутнього вчителя до діяльності в школі, до предметів, що стосуються «рухів, ігор і спорту»; сприяють розвитку основних та поглиблених компетентностей з рухів і компетентності з передавання знань (навчання). Особливого розгляду вимагає суттєва роль соціального контексту спорту та фізичного виховання, що проявляється через неоднорідність учнів в рухливих діях і в ігрових ситуаціях. До них належать аспекти диференціації завдань, ігрових та рухових ситуацій, диференціації цілей уроків з урахуванням здібностей та індивідуальної чутливості учнів до фізичного навантаження. Метою є рівна участь всіх в рухах, іграх і спорті з точки зору освітнього права учнів. Випускники повинні мати базові та поглиблені знання, навички й уміння як у професійно-науковій та руховій, так і в фахово-дидактичній області, щоб компетентно та цілеорієнтовано викладати предмет з урахуванням індивідуальних вимог.

Згідно КМК, до професійної компетентності майбутнього педагога з фізичного виховання

належать:

знання про спортивні та спеціальні вправи та рухи з обраних областей фізичного виховання; виконання фізичних вправ та рухів на відповідному рівні, а також уміння навчати їх учнів; фахові знання з науково-обґрунтованих спортивних та фізичних вправ, що стосуються неоднорідності та інклюзивності учнів; уміння керувати та аналізувати навчальні ситуації, що виникають під час проведення практичних занять; специфічні спортивно-наукові, педагогічні та фахово-дидактичні знання щодо різноманітності та інклюзивності фізичного виховання; здатність застосовувати їх при необхідності, розробляти та проводити інклюзивні заняття з фізкультури; сприяння розвитку здібностей свідомих та соціально-орієнтованих вчинків своїх учнів; сприяння розвитку гри та спорту; розвиток в учнях самостійності, власної ініціативи, вміння оцінювати ситуації; залучення учнів до командної роботи з метою спілкування та взаєморозуміння; ґрунтовні знання зі спортивно-наукової методології; розуміння проблем, тем, теорій соціально-наукового та педагогічного спрямування, що пов'язані зі спортом; знання підходів дослідження з кінезіології (вчення про рухи), зокрема, і, з науки про тренування, вміння застосовувати їх на практиці в школі (викладати і навчати) з метою діагностики та розвитку пропаганди фізичної активності; знання майбутньої професії у біографічному та суспільному контексті; розуміння, пов'язаних зі здоров'ям, профілактичних і соціально-політичних питань, що можуть виникнути на практичних заняттях; знання різних можливостей планування, організації та аналізу уроків і вміння їх використовувати; досвід та компетентність у плануванні та впровадженні фізичного виховання та шкільного спорту, сприяння активному способу життя всієї школи та знання основ проведення діагностики (тестування) та оцінки діяльності (атестації) за фахом; разом із колегами, адміністрацією школи та позашкільними партнерами вчитель може розробляти, організовувати та розвивати концепції та пропозиції щодо шкільного спорту та фізичної активності у школі, що сприяють рухам, іграм та спортивним іграм [24, с. 61] (див. табл. 2).

Таблиця 2

Зміст навчання на вчителя фізичного виховання, згідно з КМК

Навчання для вчителів шкіл першого ступеню (Sekundarstufe I)	Розширене навчання для вчителів гімназій та шкіл другого ступеню (Sekundarstufe II)
Рух та тілесність у культурі, суспільстві та індивідуальних діях	
спорт як соціальне явище; соціальні процеси в культурі тіла та рухів; психічні процеси під час процесу рухів; історія фізичної культури та спорту; знання в контексті відмінності людей у спортивних та фізичних вправах.	<i>порівняно зі школою першого ступеню поглиблене вивчення таких областей навчання:</i> історія фізичної культури та спорту; соціально-наукові теорії у спортивній науці.
Рух, ігри та спорт, як аспект освіти та виховання	
освітньо-теоретичні концепції рухів; антропологічні основи рухів, ігор та спорту; освіта та розвиток в дитячому та юнацькому віці, пов'язані з рухами та сприяння розвитку рухових здібностей; гендерні проблеми в контексті руху, ігор та спорту.	<i>порівняно зі школою першого ступеню поглиблене вивчення таких областей навчання:</i> історія фізичної культури та спорту; дослідження юнацької вікової групи, що стосуються рухів та фізичного виховання.

Теорії рухів і спортивних дій	
теорії рухових дій, навчання рухам, координації та контролю рухів; психомоторний розвиток та діагностика рухів.	<i>порівняно зі школою першого ступеню поглиблене вивчення таких областей навчання:</i> біомеханіка рухів людини; наукові (нервово-фізіологічні) основи рухів та навчання.
Біологічні основи рухів та тренування	
прикладна анатомія та травматологія; прикладна фізіологія; ефект та побудова спортивного тренування, як у гетерогенних, так і однорідних групах.	прикладна анатомія та травматологія; прикладна фізіологія; ефект та побудова спортивного тренування, як у гетерогенних, так і однорідних групах.
Викладання та дидактика рухів, ігор та спорту	
дидактичні концепції та методи передавання знання; зміст та теми уроку фізичного виховання; планування, перевірка та оцінка уроку фізичного виховання; диференціація в інклюзивному уроці фізичного виховання; діагностика рухів, підвищення рівня знання та концепції розвитку здібностей; учні та вчителі на уроках фізичного виховання; викладання та навчання рухам; концепції та методики дослідження шкільного фізичного виховання; особливі ситуації навчання та викладання (проекти, екскурсії та ін.).	дидактичні концепції та методи передавання знання; зміст та теми уроку фізичного виховання; планування, перевірка та оцінка уроку фізичного виховання; диференціація в інклюзивному уроці фізичного виховання; діагностика рухів, підвищення рівня знання та концепції розвитку здібностей; учні та вчителі на уроках фізичного виховання; викладання та навчання рухам; концепції та методики дослідження шкільного фізичного виховання; особливі ситуації навчання та викладання (проекти, екскурсії та ін.).
Компетентність з рухів та спортивні знання	
основи рухових навичок: виконання та рухи, демонстрація (показ) та виконання, витривалість та координація, фітнес; основи безпеки і контролю знань в практиці фізичного виховання та рухів; спортивно-орієнтовані компетентності в наступних п'яти областях руху: ігри (рухливі ігри, великі ігри: ігри з прицільним ударом, ігри з відбиванням м'яча); біг, стрибки, метання (легка атлетика); рухи на та з гімнастичним знаряддям: спортивна гімнастика; мистецтво виконання рухів, зокрема, такі як акробатика, жонглювання та ін.; пересування у воді: плавання, стрибки у воду; демонстрація: танці; виконання: гімнастика, танці, театральні рухи; факультатив: інші спортивно-орієнтовні компетентності з певних областей рухів; пересування на роликах, ковзанах, лижах, гірському велосипеді, веслування; єдиноборства; компетентності, що пов'язані з фізичним вихованням у таких областях: пропаганда здорового способу життя та фітнесу; педагогіка пригод та яскравих переживань; педагогіка моторики, психомоторика, виховання рухам; інтеграційний спорт/міжкультурна освіта, рух, гра і спорт в інклюзивній перспективі	

Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [24, с. 62–63].

Для другого етапу педагогічної освіти КМК у грудні 2012 р. прийняла наступний документ – «Загальні вимоги щодо організації стажування і заключного державного іспиту» [23]. Згідно з цим документом, стажування є самостійним, шкільно-практично орієнтованим, заключним етапом освіти вчителів. На всіх етапах підготовки вчителів університети та заклади стажування повинні у відповідній формі співпрацювати. Це допомагає подальшому удосконаленню «Стандартів педагогічної освіти: науки про освіту», сформульованим у них компетентностям для професії вчителя, окрім того, беруться до уваги останні розробки у шкільній освіті.

Навчання на етапі стажування ґрунтується на отриманих під час попереднього навчання фахово-наукових, фахово-дидактичних та освітньо-наукових компетентностях. Згідно зі ст. 12 «Основного закону» Німеччини [16], стажування має характер загального навчального центру. Окрім звичайних умов правового стану державного службовця, умовами доступу до стажування вважаються «Перший державний іспит», звання магістра освіти або визнання університетських

іспитів, пов'язаних з освітою за програмою бакалавра і магістра. Держава повинна дозволити будь-якому кандидатові, що виконує необхідні умови, завершити його освіту. Таким чином, повинні бути використані існуючий потенціал навчання та методи. Доступ і допуск до стажування не повинні бути обмеженими з точки зору попиту державних вчителів. Допуск до стажування обмежується потужністю навчальних центрів (від реально існуючих територіальних, матеріальних і людських ресурсів).

Навчання під час стажування відбувається у різних форматах: в школах і навчальних семінарах або схожих установах. Воно включає в себе теоретичні заняття, навчальні та теоретичні тестування, рефлексію, що спирається на теорію. Формати складають навчання під час стажування такі: вступні заходи; відвідування уроків; уроки у супроводі наставника; самостійне проведення уроків; навчання у формах семінару.

Змістовна організація стажування розробляється таким чином, щоб майбутні вчителі змогли розвинути компетентності відповідно до «Стандартів для підготовки вчителів: науки про освіту» (16.12.2004), у таких сферах діяльності:

- освіта та виховання: забезпечення та відображення освіти й виховання в організаційних процесах;

- професія та роль вчителя: професіоналізація вчителя; професійне поле як навчальне завдання; методи роботи, пов'язані з конфліктними ситуаціями та ситуаціями ухвалення рішень;

- дидактика та методика навчання: підготовка до уроку та навчальне середовище;

- навчання, розвиток і соціалізація: навчальні процеси у дітей та підлітків у школі та поза школою;

- мотивація досягнення успіхів і навчання: мотиваційні основи розвитку успіхів і компетентності;

- диференціація, інтеграція та заохочення: неоднорідність і різноманітність умов в школах і викладання;

- діагностика, оцінка та консультування: діагностика та заохочення індивідуальних процесів навчання; оцінювання успішності та ефективності навчання;

- комунікації: комунікація, взаємодія та управління конфліктами як основних елементів навчально-виховної діяльності;

- медіаосвіта: робота з засобами масової інформації у рамках концептуальних, дидактичних і практичних аспектів;

- розвиток школи: структура та історія системи освіти; структура й розвиток системи освіти, розвиток окремої школи;

- наукові дослідження освіти: цілі і методи досліджень в галузі освіти; інтерпретація та застосування їх результатів [43, с. 3–4].

Стажування здійснюється за відповідальністю наставника з особливим науково-практичним професійним досвідом роботи у школі. Стажування в школі підтримується відповідними учителями. Ті, хто уповноважені за проведення стажування регулярно проходять підвищення кваліфікації. Для забезпечення якості стажування повинні проводитися заходи зі зовнішньої та внутрішньої атестації.

Іспити по закінченні стажування на посаду вчителя в державних школах, є державними іспитами, що забезпечують доступ до державної служби відповідно до статті 33 п. 4 «Основного закону» [16]. Форми державного іспиту повинні відповідати стану та виявляти розвиток компетентностей, відповідно до «Стандартів для підготовки вчителів: науки про освіту». Зі складанням іспиту ті особи, що добре себе зарекомендували доручаються фахово-підтвердженим учителям у відповідній професійній області.

У результаті державного іспиту виставляється підсумкова оцінка, і, також, оцінка щонайменше з двох навчальних практичних іспитів. Окремі землі можуть передбачити інші форми іспитів.

У березні 2013 року КМК прийняла «Рекомендації щодо пояснення на професійну придатність в першій фазі підготовки вчителів» [11]. Поява цього документа була спричинена тим фактом, що багато студентів недооцінюють професію вчителя та перебіг навчання на неї. Метою

«Рекомендацій» є роз'яснити, що професійна придатність – це наявність схильностей і компетентностей, на які можна було б очікувати, якщо людина після проходження підготовки на посаду вчителя буде кваліфіковано здійснювати педагогічну діяльність, буде мати здатність проводити саморефлексію, підтримувати та розвивати надбані компетентності. Інструменти роз'яснення професійної придатності представлені в цьому документі в трьох категоріях:

1) інформація та консультації з питань навчання та вибору професії перед навчанням: абітурієнтам повинні до періоду навчання роз'яснити вимоги та очікування мети професії учителя. Вони можуть бути підтримані наступними інструментами:

профорієнтаційна консультація в школі: школи можуть активно працювати під керівництвом своїх учнів над набором молодих учителів. КМК може поширювати інформацію щодо вчителів серед усіх випускників середньої школи, в якій представлені необхідні особисті вимоги для успішної професійної діяльності вчителя;

спеціалізовані консультації щодо навчання на вчителя: можуть здійснюватися у співпраці між університетами з державними педагогічними навчальними закладами та різними шкільним і позашкільними партнерами (наприклад, служби зайнятості, спілки вчителів, асоціації вчителів іноземного походження);

онлайн-тестування на основі самооцінки (Self-Assessments): завдяки ньому (наприклад, «Профорієнтація для вчителів» («Career Counselling for Teachers»), або «Придатність до професії вчителя» («Fit für den Lehrerberuf»), може бути прийнято рішення щодо професії вчителя на основі емпіричних даних, побудованих на науковому підґрунті, що орієнтоване на професійну реальність. Ці інструменти повинні бути пов'язані також з пропозицією про особисту консультацію. Університети мають право вимагати онлайн-тестування на основі самооцінки як вимоги допуску до навчання;

практика щодо професійної придатності: поза межами навчання абітурієнти можуть надавати данні про декілька тижнів практики щодо професійної придатності перед або до початку навчання. Цей інструмент повинен бути пов'язаний з пропозицією про особисту консультацію;

2) зворотний зв'язок щодо розвитку компетентностей під час навчання. Протягом навчання має відбуватися безперервні або періодичні пропозиції оцінки саморефлексії на придатність до професії вчителя, що відповідають певному рівню навчання разом із досягнутим рівнем компетентності. Для цього необхідно закріпити за окремими рівнями навчання орієнтири (маркери), за якими може бути визначений розвиток компетентностей студентів для певного рівня підготовки. Підґрунтям для цієї основи є, зокрема, затверджені КМК «Стандарти з підготовки вчителів: науки про освіту», та «Загальнодержавні вимоги з підготовки вчителів до вивчення змісту фахових наук та фахової дидактики» (від 16.10. 2008, з подальшими змінами) [24].

За допомогою таких інструментів студенти можуть отримати зворотний зв'язок щодо розвитку компетентностей під час навчання:

практика: етап практики, орієнтований на загальну концепцію курікулума (навчальних планів), вбудований задля здобування професійної компетентності, в якому практичні модулі побудовані систематично; включають підготовку до уроку та аналіз результатів уроку.

керівники шкіл і університетів, які також спеціально кваліфіковані і підготовлені задля підтримки та консультацій на етапі практики; здійснюють супровід і подальшу оцінку, як із наукової точки зору, так і з точки зору шкільної діяльної компетентності, також окремо відбувається консультація і оцінка студентів;

портфоліо: студенти можуть вести під час навчання навчальне портфоліо; містить в собі різні роздуми і роботи, що пов'язані з професійним досвідом, а також протоколи різного обговорення зворотного зв'язку (Feedbackgespräche); документ може бути підґрунтям професійно-практичних порад протягом всього процесу навчання; перегляд сторонніми портфоліо можливий лише за згодою студентів; портфоліо може використовуватися вищими навчальними закладами як обов'язковий або добровільний інструмент;

консультації та онлайн-тестування на основі самооцінки (Self-Assessments): онлайн-тестування на основі самооцінки (наприклад, «Career Counselling for Teachers» («Консультації для кар'єри вчителів») або «Fit für den Lehrerberuf» («Придатність до професії вчителя»)) може бути

налаштоване таким чином, щоб студенти на різних етапах навчання (наприклад, після практичної фази) аналізували й розмірковували над своїм досвідом і компетентностями. Ці інструменти повинні бути пов'язані з особистою консультацією;

3) розвиток і зміна можливостей під час і після навчання. На підґрунті зворотнього зв'язку щодо розвитку компетентностей майбутнього вчителя, студентам можуть бути запропоновані конкретні пропозиції щодо вдосконалення навчання, задля розвитку своїх сильних й подолання слабких сторін. Вони орієнтовані на конкретні потреби окремих учнів, можливості навчання можуть бути закріплені в навчальній програмі інтегровано або запропоновані додатково, поза її межами. Вони можуть бути розроблені, при необхідності, у співпраці з неуніверситетськими партнерами (наприклад, закладами з підвищення кваліфікації або перепідготовки та державними закладами з підготовки вчителів).

Тест на професійну придатність є відкритим процесом, який може привести до вирішення студентів не продовжувати навчання на посаду вчителя. Програма навчання за програмою «Полівалентний бакалавр зі двома предметами викладання» надає студентам можливість змінити програму навчання на рівні магістратури. У державних навчальних екзаменаційних програмах, після закінчення певних частин навчання, може підтримуватися бажання зміни мети кар'єри індивідуальною консультацією через можливе зарахування результатів навчання в інших навчальних програмах.

Наприкінці документу зазначено, що КМК:

вбачає здійснення систематичного процесу тестування на професійну придатність важливим внеском у розвиток якісної педагогічної освіти;

рекомендує оцінювання придатності в рамках першого етапу підготовки вчителів за допомогою комбінації показаних інструментів, а також регулярно оцінювати обрані інструменти, залежно від їхнього впливу;

рекомендує одночасно закріпити процес оцінки на професійну придатність і змістовно його супроводжувати, задля стимулювання професійної компетентності студентів [11, с. 5].

1.3. Компетентнісний підхід як концептуальна основа професійної підготовки учителів фізичного виховання у ФРН

У зв'язку з тим, що в педагогічній освіті Німеччини працюють з моделями компетентностей: зміст підготовки майбутнього вчителя має бути орієнтованим на результат – набуття професійної компетентності [43] і, відповідно, професійна підготовка вчителів фізичного виховання має бути діяльнісно орієнтованою і спрямованою на вирішення завдань професійної діяльності, розглянемо моделі компетентностей щодо підготовки цих вчителів. В якості зразка, розглянемо 3 моделі компетентності:

1. Модель компетентностей ейза М. Бройтігамом (2003 р.).
2. Модель С. Кьоніга (Das FESSkom-Modell von S. König (2008 р.)).
3. Вимоги компетентностей КМК із підготовки вчителів (2004 р.).

Зазначимо, що модель компетентностей за М. Бройтігамом і модель С. Кьоніга – це 2 моделі, що безпосередньо стосуються питання підготовки вчителів фізичного виховання, а вимоги компетентностей з підготовки вчителів КМК пов'язані з усією педагогічною освітою.

1. Модель компетентностей за М. Бройтігамом (2003 р.). Центральною компетентністю в цій моделі є фахова компетентність – самостійна компетентність з інтегральним характером і змістовною орієнтацією на педагогічну діяльність [9, с. 39]. Вона, на думку вченого, дозволяє вчителю формувати урок і сприяє його змісту. По суті, вона включає дидактичну компетентність, а також діагностичну та дорадчу види компетентностей.

Дидактична компетентність, згідно зі М. Бройтігамом, на основі спортивно-наукових досягнень (результатів) і теорії дозволяє погоджувати розвинене уявлення про ознаки, структуру і вимоги діяльності в різноманітних рухах, іграх і спорті, залежно від рівня здатностей і потенціалу різних учнів, і, відповідно, готуватися до виконання педагогічних завдань при проведенні уроку [9, с. 41]. Отже, її основою є спортивно-наукові знання при підготовці до уроку. Вчитель може

будувати урок, обґрунтовувати, включати в нього більше блоків (одиниць), використовуючи власний теоретичний і практичний спортивний досвід.

Діагностична та дорадча (консультаційна) компетентність – це здатність аналізувати індивідуальні особливості учнів, їх теперішні й майбутні життєві ситуації на основі спортивно-наукових знань, і також, розвивати й розробляти педагогічно-обґрунтовані заходи, допомагати в розвитку здатностей молодого покоління.

Таким чином, учитель повинен мати здібності індивідуально діагностувати учня, оцінювати, радити (консультувати) і виправляти, він має планувати урок і після його проведення оцінювати [9, с. 42].

Предметна, соціальна і системна компетентність утворюють в моделі науковця частину інтегральної професійної компетентності. Предметна компетентність як «здатність розуміти необхідну побудову уроку з фізичного виховання і, відповідно, здійснювати вибір, підготовку і пропозицію навчального та урочного матеріалу» [9, с. 38], спирається на спортивно-наукове підґрунтя і спортивно-практичний досвід.

Соціальна компетентність охоплює сукупність навичок, яка необхідна для соціальної взаємодії [9, с. 38]. Вчитель перебуває в стані необхідності взаємодіяти і бути здатним до об'єднання, співробітництва. Під цим мається на увазі не тільки спільна робота з учнями, а й побудова добрих відносин із колегами. Вона поділяється на командну компетентність (здатність до продуктивної і дружньої співпраці з колегами) і компетентність взаємодії (здатність взаємодії з учнями, батьками, колегами або керівниками).

Актуалізація професійної компетентності визначається насамперед аутопсихологічною компетентністю. Вона вчить учителя до свідомого критичного розгляду власних можливостей і претензій (амбіцій) [9, с. 39]. Згідно зі М. Бройтіґамом, особистісна (аутопсихологічна) компетентність – це здатність «захоплювати зовнішню перспективу і робити її предметом власного розмірковування». Вона розділяється в моделі науковця на біографічну і метакогнітивну види компетентності [9, с. 43].

2. Модель компетентності (FESSkom - Modell) за С. Кьоніґом (2008 р.). С. Кьоніґ (професор педагогічного університету м. Вайнгарт) у своїй праці «FESSKom – або: концепція підготовки майбутніх учителів» [20, 21] звертає увагу на одну з похідних моделей педагогіки з підготовки вчителів фізичного виховання, що розвинулася завдяки різним педагогам і спортивним науковцям та їх власному розумінню професійності вчителя фізкультури. Зокрема, С. Кьоніґ спирається у своїй моделі компетентностей на роботи таких науковців, як У. Пюзе (конкретніше, на працю «Соціальна діяльність у спорті та на уроках фізичного виховання» 1995 р.), К. Шерлера (1996 р.), М. Бройтіґама (2003 р.), Г. Кліперт (H. Klipert) («Підготовка вчителів» 2004 р.), Ю. Олькерса (J. Oelkers) (2003 р.).

Модель компетентності С. Кьоніґа (FESSkom-Modell) – аббревіатура складових, що утворюють її зміст: фахова (Fachkompetenz) – «знання та вміння (майстерність)»; педагогічна (Erzieherische Kompetenz) – «виховання і освіта»; системна (Systemkompetenz) – «розвиток школи як освітнього закладу»; і аутопсихологічна (Selbstkompetenz) – «характеристики придатності / професіоналізм» види компетентності.

Фахова компетентність охоплює в цій моделі фундаментальне і поглиблене знання зі спортивно-наукових дисциплін, яке має велике значення для школи. Поряд зі спортивно-науковим знанням випускники ЗВО повинні мати великий запас досвіду з різних видів спорту та з основних рухів. Окрім того, на думку науковця, теорія та практика навчання майбутніх учителів фізичного виховання мають бути пов'язані між собою вже під час університетської освіти [20, 21].

Педагогічна компетентність у моделі С. Кьоніґа включає в себе базові знання з педагогіки, психології та шкільної педагогіки, також педагогічних і дидактичних дисциплін зі спортивної науки. Крім того, вчитель має володіти педагогічною діяльнісною компетентністю та вміти аналізувати власну педагогічну роботу [21].

С. Кьоніґ розглядає системну компетентність як прогресивну, оскільки вона має пропонувати школі можливість діяти як самостійній установі (інституту). Школа має бути, з одного боку, місцем освіти, а з іншого боку – вона для багатьох є місцем роботи. Школа має

оцінювати себе і власну роботу сама, й займатися управлінням своєї якості. Системна компетентність є зв'язувальною ланкою між школою та іншими соціальними інститутами.

Велике значення надає С. Кьоніг аутопсихологічній компетентності, оскільки вона впливає на процес розкриття професійності вчителя. Вчитель має сам усвідомлювати, чи виріс він до вимог (критеріїв) професії вчителя, чи усвідомлює він свої завдання і відповідальність, і чи може розвивати власний характер вчителя та яким чином це має відбуватися [20, 21].

3. Модель компетентностей конференції міністрів у справах освіти та науки (КМК) (2004 р.). Модель компетентностей або каталог компетентностей КМК є основоположним авторитетом для наук про освіту. Курс навчання окремим спеціальностям може не інтегрувати його (каталог) до порядку надбання компетентностям, що там представлені, тим не менш, він має його враховувати. КМК встановив такі функції професійної діяльності вчителя, як уроки, виховання, оцінювання та інновації, такими, що належать до сфери компетентностей. До цих чотирьох функцій професійної діяльності приєднуються компетентності (загалом 11), що описуються стандартами етапів навчання [43]. Стандарти, що конкретизують діяльність вчителя, «належать до компетентностей і, отже, до здатностей, навичок і настанов, якими володіє вчитель для виконання професійних вимог» [43, с. 3]. У таблиці 3 представлені окремі компетентності відповідно до функцій професійної діяльності вчителя.

Таблиця 3

Каталог компетентностей КМК для університетської освіти вчителів [43, с. 7–14]

Функції професійної діяльності вчителя/Область компетентностей	Компетентності
Навчальна	<p>1. Фахове та професійне планування та проведення уроку (вчителі професійно і науковообгрунтовано планують і проводять уроки).</p> <p>2. Допомога в навчальних ситуаціях, у мотивації та у формуванні відносин (вчителі підтримують навчальну мотивацію учнів, залучаючи їх до навчальних ситуацій, які надають можливість використовувати здобуті знання й досвід).</p> <p>3. Сприяння самостійному навчанню та роботи (вчителі сприяють розвитку в учнів здібностей до самостійного навчання й праці).</p>
Виховна	<p>4. Знання життєвих умов і культурного середовища учнів, а також чинників впливу на їх індивідуальний розвиток (учителі у навчально-виховному процесі враховують соціальні та культурні умови життя учнів, сприяють їхньому індивідуальному розвитку).</p> <p>5. Передача цінностей і норм поведінки та підтримка самостійних рішень і дій (вчителі сприяють формуванню в учнів життєвих цінностей і норм поведінки, заохочують до самостійного прийняття рішень та розробки плану дій).</p> <p>6. Виявлення підходів до вирішення складностей і конфліктів у школі та на уроках (вчителі знаходять оптимальні шляхи вирішення проблемних ситуацій і виходу з конфліктів під час і поза уроків).</p>
Оцінювання	<p>7. Визначення вимог навчання та навчальних процесів, цілеспрямоване сприяння і консультація (вчителі здійснюють діагностування умов навчання і навчального процесу, консультують учнів і батьків).</p> <p>8. Реєстрація (фіксація) успішності на основі прозорих критеріїв оцінок (вчителі об'єктивно оцінюють навчальні досягнення учнів на основі прозорих критеріїв).</p>
Інноваційна	<p>9. Усвідомлення особливих вимог професії вчителя як суспільного інституту з особливою відповідальністю та обов'язками (вчителі знають і усвідомлюють вимоги до професії педагога, розуміють свою роботу як державну посаду з особливою відповідальністю та зобов'язаннями).</p> <p>10. Усвідомлення навчання протягом усього життя (вчителі здійснюють неперервний професійний саморозвиток і самовдосконалення).</p> <p>11. Участь у плануванні та впровадженні шкільних проектів й ініціатив (вчителі беруть участь у плануванні й реалізації шкільних проектів з метою розвитку школи).</p>

Навчальні функції професійної діяльності вчителя в моделі КМК розділено на компетентності 1, 2 і 3, що вказує на паралелі з фаховою компетентністю в моделях компетентностей М. Бройтіґама і С. Кьоніґа. Фахова компетентність у М. Бройтіґама й С. Кьоніґа

надає таку здатність вчителю, завдяки якій він планує та проводить заняття, керуючись спортивно-науковими знаннями та спортивно-практичною майстерністю. Друга область компетентностей – виховна – розділена на компетентності 4, 5 і 6. Область виховної компетентності нагадує соціальну компетентність, що представлена в моделі компетентностей М. Бройтігама. Поряд із відповідними відносинами з колегами, вчитель має спілкуватися з учнями різного соціального походження та усувати можливі проблеми. Цей параметр компетентності в моделі С. Кьоніга має назву виховна компетентність.

Область суміжних функцій поділяється на здатності 7 і 8. Належність третьої області компетентності, оцінювання, до іншої моделі визначити точно неможливо, оскільки здатність до оцінювання учнів ще докладно не досліджена німецькими науковцями. Скоріше, вона належить до діагностичної компетентності моделі М. Бройтігама. При цьому, в моделі КМК відсутня така опція, як самооцінка учителем власного уроку: вчитель має володіти цим стандартом тільки у разі завершення практичної фази освіти. Згідно зі КМК, «випускники використовують контроль за рівнем підготовленості як сигнал підтвердження щодо власної здатності проводити уроки» [43, с. 11]. На нашу думку, це є логічним, через те, що у студента відсутній практичний досвід і в нього під час університетської освіти немає можливості засвоїти цей стандарт.

Четверта функція професійної діяльності вчителя – інноваційна – поділяється на компетентності 9, 10 і 11, і сприяє тому, щоб вчитель постійно вдосконалював власну компетентність, оскільки набуття компетентності не є кінцевою метою його діяльності. Область інноваційних здатностей компетентностей показує паралелі з системною компетентністю М. Бройтігама. Випускник орієнтується в шкільній системі, правових умовах, організації, завданнях освіти, й, також, у цілях і функціях різних типів шкіл. Крім того, він готовий сприяти розвитку школи і співробітництва. Зачіпається, однак, ще здатність вчителя або випускника розбиратися та осмислювати його «особисті, професійно-орієнтовані уявлення про цінності та установки». Така здатність обговорюється, також, і в інших моделях під поняттям аутопсихологічної компетентності. М. Бройтігам визначає її як біографічна компетентність, що сприяє розвитку в студентів особистості учителя, й, відповідно, щоб він змінив власний первинний статус любителя спорту до статусу вчителя фізкультури, розробляв свої власні уявлення про цінності, з якими міг себе ідентифікувати.

Аналіз моделі компетентностей КМК дозволяє зробити висновок, що з 11 компетентностей 8 спрямовані на формування практичних навичок педагогів (уміння планувати урок, розробляти навчальні ситуації, вирішувати конфлікти, діагностувати процес навчання школярів, оцінювати досягнення, планувати і реалізувати проекти та ін.). Отже, можна констатувати, що фахова компетентність педагога у професійній педагогічній освіті ФРН, належить до комплексу педагогічних компетентностей практичної спрямованості. Окрім того, компетентності класифікуються КМК на багато основних стандартів, які стають виокремленими лише після проходження студентами етапів теоретичного та практичного навчання. В цілому існує 39 стандартів для теоретичного етапу навчання і 45 – для практичного [43, с. 7–13].

Підсумовуючи висновки щодо наведених моделей компетентностей, можемо зробити декілька висновків: у всіх моделях окремо виділяється фахова компетентність як головний інтегративний компонент професійної компетентності (стосовно моделі КМК – фахова компетентність окремо в ній не визначається, однак за змістом можна віднести до неї, як мінімум по одній компетентності із кожної функції професійної діяльності вчителя); набуття професійної компетентності та її змістовних компонентів: професійні знання, вміння і навички, є обов'язковим практичним спрямуванням, а також невід'ємною та обов'язковою частиною навчання майбутнього вчителя фізичного виховання.

Можемо зазначити, що освітня програма ЗВО з професійної підготовки вчителів фізичного виховання має включати в себе такі модулі навчання, що цілеспрямовано формують професійну компетентність. На нашу думку, для ефективного виконання педагогічної діяльності необхідно нею володіти, оскільки оперування тільки окремими здатностями і виконавськими навичками не може бути достатнім для повноцінної професійної діяльності та задоволення професійних вимог вчителя загальноосвітньої школи.

Розділ II. Зміст, методи та форми професійної підготовки учителів фізичного виховання в університетах ФРН

Зміст, методи та форми професійної підготовки педагогів фізичного виховання Німеччини на сучасному етапі висвітлено на прикладі окремих ЗВО.

Взагалі у Німеччині нині існує більше ніж 60 ЗВО, у яких відбувається професійна підготовка вчителів фізичного виховання. Серед них є не тільки педагогічні університети, але й спеціалізовані спортивні факультети при різних університетах: загальноосвітніх, технічних, вищих професійних школах. Переважна більшість федеральних земель готують педагогічні кадри за новою дворівневою системою «бакалавр – магістр», решта – Баварія, Гессен, Мекленбург (окрім вчителів професійних шкіл); Саар, Саксонія-Ангальт (окрім вчителів з фаху інженерія та економіка); Тюрінгія (в межах однієї землі різні ЗВО мають програми як за новою системою, так і традиційною, зокрема Йенський університет) [42] – за традиційною системою підготовки вчителів фізичного виховання.

У дослідженні обрано такі університети: м. Мюнхена, м. Лейпцига, м. Мюнстера, Німецький університет фізичного виховання м. Кельн (НУФВК), м. Фрайбурга. Вибір обумовлений репрезентативністю різних систем підготовки вчителів фізичного виховання – традиційна підготовка (Мюнхен, Лейпциг) та нова – «бакалавр–магістр» (НУФВК, Мюнстер, Фрайбург)).

2.1. Професійна підготовка педагогів фізичного виховання у ЗВО Німеччини за традиційною системою

Прикладом традиційної підготовки вчителів обрано підготовку вчителів фізичного виховання в одній з найбільших земель Німеччини – Баварії. Тут курси навчання з підготовки вчителів фізичного виховання спираються на федеральний закон «Порядок першого іспиту для вчителів державних шкіл» (Ordnung der Ersten Prüfung für ein Lehramt an öffentlichen Schulen (Lehramtsprüfungsordnung I – LPO I)) від 13 березня 2008 року [36] і на закон «Порядок другого іспиту для вчителів державних шкіл» від 28 жовтня 2004 року (Ordnung der Zweiten Staatsprüfung für ein Lehramt an öffentlichen Schulen (Lehramtsprüfungsordnung II – LPO II)) [37]. Для вчителів фізичної культури існують, згідно зі LPO I, декілька варіантів навчання:

вчитель фізичного виховання (дидактика) початкової школи, згідно зі §36 LPO I;

вчитель фізичного виховання (дидактика) середньої школи, згідно зі §38 LPO I;

вчитель фізичного виховання (предмет викладання) початкової, середньої, реальної, професійної школи та школи для дітей з особливими потребами, згідно зі §57 LPO I;

поглиблене вивчення фізичного виховання (предмет викладання) для вчителів гімназій, згідно зі §83 LPO I [36].

Отже, всередині фахової групи вчителів фізичного виховання навчання відбувається на вчителів початкових, середніх, реальних, професійних шкіл, шкіл для дітей з особливими потребами та гімназій. Шкільний учитель фізкультури, окрім того, має пройти навчання, додатково до спортивного фаху, принаймні ще з одного предмета та пройти 24-місячну практичну підготовку (рефендаріат).

Нами буде розглянуто навчання на факультеті фізичного виховання та наук про здоров'я при *Технічному Університеті Мюнхена* (ТУМ) (Fakultät für Sport- und Gesundheitswissenschaft der Technischen Universität München).

З початку зимового семестру 2010/2011 навчання з предмету «Фізичне виховання» за традиційною системою підготовки відбувається для студентів на посади вчителів початкової, середньої, реальної школи, гімназії, згідно з порядком екзаменування (тестування) на посаду вчителя LPO I в державних школах. Підготовка вчителів професійних шкіл відбувається в ТУМі за новою дворівневою системою «бакалавр – магістр».

Загальною метою навчання є підготовка майбутнього вчителя, що буде спроможний, користуючись різноманітними набутими спортивно-науковими знаннями, орієнтуватися на учня,

планувати, проводити та аналізувати урок фізичного виховання. Цій концепції сприяють модулі, що пов'язані з різними областями компетентності: викладання і навчання; зміцнення здоров'я; науки про тренування та рухи; навчальної компетентності у певних видах спорту.

Підготовка вчителів фізичного виховання початкової та середньої школи, реальної школи та гімназії на факультеті спорту та наук про здоров'я в ТУМі регламентується законами Баварії LPO I та LPO II. Навчання на вчителя фізичного виховання в ТУМі має двофазову структуру:

1. Навчання протягом від семи (початкова, середня, реальна школи) до дев'яти (гімназія) семестрів, що закінчується складанням першого державного іспиту. Перша фаза навчання на вчителя фізичного виховання в ТУМі відбувається за модульною структурою: для вчителів початкової та середньої школи, обсяг навчального навантаження (ECTS-Punkten) складає 62 кредити, 76 кредитів – реальної школи, для вчителів гімназії – 102 кредити.

2. Стажування або педагогічна практика, що триває 24 місяці і закінчується складанням другого державного іспиту [37].

Відповідно до §§ 8 і 9 BayLBG, навчальна програма у ТУМі охоплює підготовку тільки з фахового предмета. Тому, поряд із навчанням «Фізичному вихованню» в рамках навчальної програми в ТУМі, для підготовки вчителів реальної школи та гімназії необхідно проходити навчання з інших предметів викладання в іншому університеті Мюнхена (Людвіга Максиміліана).

Згідно статті 8 BayLBG (Закону про освіту баварських вчителів), навчання на посаду вчителя початкової школи охоплює педагогічне навчання, навчання дидактиці початкової школи та вивчення навчального предмету. Відповідно до статті 9 BayLBG, навчання на посаду вчителя середньої школи включає в себе, на додаток до вивчення педагогіки, вивчення дидактики певного фаху середньої школи, в тому числі фахово-наукових основ і вивчення навчального предмету. Відповідно до статті 10 BayLBG, навчання на посаду вчителя реальної школи включає вивчення педагогіки та вивчення двох предметів викладання. Згідно зі 11 статтею BayLBG, для посади вчителя гімназії необхідно пройти курс з вивчення педагогіки та поглиблений курс вивчення двох предметів викладання. Поглиблене вивчення одного з предметів навчання може бути замінене на вивчення психології з акцентом на шкільній психології. Задля здобуття посади вчителя професійної школи, згідно 12 статті BayLBG, абітурієнту необхідно пройти курс із вивчення педагогіки, поглибленого вивчення професійного фаху та предмета викладання [8].

Для здобування посади вчителя початкової та середньої школи, згідно зі LPO I, необхідно отримати загалом 210 кредитів, із них: від 25 до 35 кредитів з педагогіки (педагогіка/психологія) (§22, абзац 1 а) LPO I); 8 кредитів з теології та філософії (§22, абзац 1 b) LPO I); 70 кредитів з фахової дидактики початкової або середньої школи (§22, абзац 1 c) LPO I); 54 кредити з фахово-наукових дисциплін (предмет викладання) (§22, абзац 1 d) LPO I); 12 кредитів з фахово-дидактичної дисципліни (предмет викладання) (§22, абзац 1 e) LPO I); 10 кредитів за письмову домашню роботу (§22, абзац 1 f) LPO I); 6 кредитів зі педагогічно-дидактичної шкільної практики (§22, абзац 1 g) LPO I); 15 кредитів в рамках додаткових модулів (за вибором) з навчання на посаду вчителя (§22 (абзац 1 h) LPO I) [36].

Для здобування посади вчителя реальної школи, згідно з LPO I, необхідно отримати загалом 210 кредитів, із них: від 25 до 35 кредитів із педагогіки (педагогіка/психологія) (§22, абзац 2 a) LPO I); 60 кредитів у фахово-наукових дисциплінах кожного предмета викладання (§22, абзац 2 b) LPO I); 12 кредитів у фахово-дидактичних дисциплінах кожного предмета викладання (§22, абзац 2 c) LPO I); 10 кредитів за письмову домашню роботу (§22, абзац 2 d) LPO I); 6 кредитів із педагогічно-дидактичної шкільної практики (§22, абзац 2 e) LPO I); 15 кредитів в рамках додаткових модулів (за вибором) з навчання на посаду вчителя (§22, абзац 2 f) LPO I) [36].

Для здобування посади вчителя гімназії, згідно зі LPO I, необхідно отримати загалом 270 кредитів, із них: від 25 до 35 кредитів з педагогіки (педагогіка/психологія) (§22, абзац 3 a) LPO I); 92 кредити з фахово-наукових дисциплін кожного предмета викладання, що поглиблено вивчаються (§22, абзац 3 b) LPO I); 10 кредитів з фахово-дидактичних дисциплін кожного предмета викладання, що поглиблено вивчаються (§22, абзац 3 c) LPO I); 10 кредитів за письмову домашню роботу (§22, абзац 3 d) LPO I); 6 кредитів з педагогічно-дидактичної шкільної практики (§22, абзац 3 e) LPO I); 15 кредитів в рамках додаткових модулів (за вибором) з навчання на

посаду вчителя (§22, абзац 3 f) LPO I) [36].

Відповідно до статті 6 §1 Закону про освіту баварських вчителів [8] навчання на посаду вчителя в державних школах уключає в себе перший іспит на професію. Перший іспит складається з Першого державного екзамену та з іспитів з модулів за предметами курсу навчання.

Навчання за фахом «Фізичне виховання» в ТУМі побудовано за модулями. Модуль складається з одного або декількох занять, які за змістом і часом узгоджені один з іншим. Модулі можуть складатися з різних форм навчання (наприклад, лекцій, вправ, практики, проектної роботи, домашніх завдань, усних доповідей, практичних навчальних вправ згідно § 83 абзац 1 № 5 f) LPO I) [36]. У навчальних вправах студенти набувають і демонструють компетентності з планування, проведення та оцінки навчальних процесів у рамках шкільних занять з фізкультури (рухів, ігор, різних видів спорту). Модуль побудований таким чином, щоб бути завершений зазвичай протягом одного семестру, але може поширюватися на один навчальний рік, якщо це необхідно з міркувань змісту. Зміст і організаційні питання в модулі регулюються академічним факультетом. Вимоги проведення іспитів узгоджуються з екзаменаційною комісією.

Навчання складається як з обов'язкових, так і вибірових модулів. Обов'язковий модуль потрібно пройти всім студентам і скласти іспити, що належать до цього модуля. Вибірковий модуль студенти можуть обрати всередині фаху у відповідній галузі іспитів. Вибірковий модуль може замінюватися на інший модуль протягом відповідного середнього періоду навчання. При змінах потрібно повідомляти про це рішення екзаменаційну комісію.

Модулі завжди мають цілу кількість кредитів. Модуль, як правило, завершується спортивно-практичним, письмовим або усним, модульним тестуванням (іспитом). Детальна інформація, зокрема, кількість, тип, обсяг цих тестів та їх вага в розрахунку модуля визначається екзаменаційною комісією, та не пізніше, ніж за два тижні до початку занять повинна бути відповідним чином оголошена студентам в «Каталозі модуля». Іспити модуля можуть складатися з кількох дрібних суб-тестів, окремі модулі можуть закінчуватися перевірками частини модуля. Це пов'язано з прагненням до різних навчальних результатів із різними навчальними формами, що потребує різних форм перевірки (іспитів). Крім того, перевірки модуля, що визнаються згідно § 9 для Першої державного іспиту, об'єднуються за заданою величиною LPO I з деякими окремими іспитами.

Результати іспитів є допуском до іспиту за модулем і не можуть бути частиною того ж модуля. Іспит за модулем необхідно скласти під час навчання, якщо таке пропонується, або ж при завершенні модуля до початку наступного семестру. У Додатку А представлено рекомендований курс навчання на вчителів початкових і середніх шкіл з предмету «Фізичне виховання», згідно зі LPOI §57, у ТУМі [12] та рекомендований курс навчання з вивчення навчального предмета фізичне виховання в ТУМі для вчителів гімназій, відповідно до § 83 LPOI [13].

Як було зазначено вище, другим етапом у підготовці вчителів фізичного виховання є стажування або педагогічна практика (рефендаріат), що триває 24 місяці і закінчується складанням другого державного іспиту. Перші 12 місяців рефендаріату складаються зі: самостійного викладання предметів, що вивчаються (8 годин на тиждень); практики у викладанні під керівництвом учителя (наставника) (10 годин на тиждень); семінарських заходів (10 годин на тиждень).

Два рази на тиждень кандидат на посаду вчителя відвідує семінарські заходи у різних школах. Три інші дні кандидат викладає та відвідує уроки у школі, за якою він закріплений. Наступні 12 місяців рефендаріату складаються зі: самостійного викладання предметів (15 годин на тиждень); самостійного відвідування уроків (3 години на тиждень); 10 годин семінарських заходів.

Наприкінці практики кандидат на посаду вчителя складає другий державний іспит, що складається, згідно LPO II [37]: із письмової домашньої роботи, колоквиуму, усного іспиту і практичних учбових тестів (іспитів). Письмову домашню роботу виконують з педагогіки чи психології або, залежно від посади вчителя, з дидактики предмета навчання, дидактики початкової школи або дидактики середньої школи і т. ін. Колоквиум поширюється, в першу чергу, на посаду вчителів спецшкіл і, також, корекційної педагогіки. Усний іспит поширюється на: дидактику кожного предмета або кожної спеціальності (час приблизно 20 хв.); шкільне право і школоведення,

а також основні питання громадянської освіти (час приблизно 20 хв.); усний іспит проходить, як правило, після колоквиуму. Практичні тести (іспити) для вчителів початкових шкіл складаються з дидактики початкової школи та з обраного предмета викладання; для вчителів середніх шкіл – з дидактики двох предметів середньої школи та з обраного предмета викладання; для вчителів реальних училищ і гімназій – зі трьох навчальних тестів з обраних предметів викладання; для вчителів професійних шкіл – зі двох навчальних тестів за професійним спрямуванням і тесту з обраного навчального предмета; для вчителів спецшкіл – зі трьох навчальних тестів, з яких мінімум два з урахуванням корекційної педагогічної спеціальності. Окрім того, наприкінці рефендаріату керівник(и) учбових семінарів оцінюють здобуті кандидатами компетентності з викладання й, також, виховної, предметної та діяльнісної компетентності.

Результати другого державного іспиту підсумовуються у загальній оцінці, що складається з оцінювання: 1) компетентності з викладання; 2) виховної компетентності; 3) предметної та діяльнісної компетентності; 4) середньої оцінки практичних тестів; 5) оцінки з колоквиуму; 6) оцінки за письмову домашню роботу; 7) середньої оцінки з усного іспиту [37].

Ще одним прикладом традиційної підготовки вчителів фізичного виховання буде розглянуто підготовку в одному з найбільших і найстаріших ЗВО Німеччини федеральної землі Саксонії – *Лейпцигському університеті* (ЛУ), що відбувається на факультеті спортивних наук як за новою дворівневою системою бакалавр-магістр, так і за традиційною системою.

Традиційна система підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання розподіляється в ЛУ за типами шкіл: початкова школа, середня школа, гімназія та спеціалізована школа для дітей з особливими потребами. Навчання за традиційною системою підготовки в ЛУ так само, як і в ТУМі, побудовано згідно двох основних законів: *Lehramtsprüfungsordnung I* та *Lehramtsprüfungsordnung II* (LAPO I та LAPO II). Перший закон (LAPO I) визначає перебіг навчання, його зміст, компетентності, що повинен набути студент, й, безпосередньо визначає яким чином відбувається іспит на посаду вчителя відповідної школи [27]. Другий закон (LAPO II) визначає терміни та зміст другої фази навчання – рефендаріату (стажування), що закінчується складанням другого державного іспиту [28].

У ході навчання студенти набувають основних компетентностей зі таких спортивно-наукових предметів:

педагогічних, гуманітарних і суспільствознавчих дисциплін: спортивної педагогіки, спортивної психології, спортивної філософії, спортивної дидактики;

природньо-наукових дисциплін: спортивної біології, спортивної біомеханіки, спортивної моторики, науки про тренування;

спеціальних наук про рухи та тренування з різних видів спорту: (рухливі ігри, ігри з відбиванням м'яча (волейболу, тенісу), командні види спорту, спортивна гімнастика, акробатика, гімнастика, танці, зимові види спорту, водні види спорту, легка атлетика, плавання, бойові мистецтва, силові види спорту).

Загальний термін навчання на вчителя початкової школи в ЛУ складає 8 семестрів (240 кредитів ECTS), на вчителя середньої школи – 9 семестрів (270 кредитів ECTS), на вчителів гімназії та спеціальної школи – 10 семестрів (300 кредитів ECTS). Навчальна програма «вчителя з основним фахом фізичне виховання» готує випускників до рефендаріату та дозволяє скласти другий державний іспит.

«План навчання, згідно рекомендованих семестрів» вчителів початкової, середньої шкіл, гімназії та спеціальної школи в ЛУ, представлені, відповідно у Додатку Б.

У табл. 4 наочно представлено порівняння навчання за традиційною системою на вчителя фізичного виховання у двох ЗВО – ТУМі та ЛУ.

Таблиця 4

Порівняльний аналіз навчальних планів німецьких (середня школа) ЗВО за старою системою (перший та другий державний іспит)

Університет / Критерії	Технічний Університет м. Мюнхена (ТУМ) разом зі університетом Мюнхена (Людвіга Максиміліана)	Лейпцигський університет (ЛУ)
Спеціальність	Вчитель зі двома фахами викладання	Вчитель зі двома фахами викладання
Тривалість	9 семестрів	9 семестрів
Загальна к-ть ECTS	240	270
Мета	Різносторонність освіти у фізичному вихованні; надання студентам фахових знань відповідно до типу школи, які повинні забезпечити в професійній роботі у школі різноманітні та цілеорієнтовані уроки; набуття базових компетентностей з дидактики у таких областях: сприяння здоров'ю (валеологічна компетентність), навчання руховим діям, компетентність з ігрових видів спорту.	Набуття психолого-педагогічних, фахово-наукових і фахово-дидактичних, фахово-практичних знань, умінь і навичок, що необхідні для виконання навчальних та освітніх завдань в обраному навчальному закладі; створення передумов для проведення першого державного іспиту та проходження рефендаріату.
Форми навчання	Лекції, семінари, спортивно-практичні заняття; проектна робота, домашні завдання, усні доповіді, практика	Лекції, семінари, спортивно-практичні заняття; шкільно-практичні заняття, практика
Методи навчання	Практичні методи (навчання руховим діям, удосконалення та закріплення рухових дій, дій тренування); словесні методи; методи демонстрації.	Практичні методи (навчання руховим діям, удосконалення та закріплення рухових дій, дій тренування); словесні методи; методи демонстрації.
Цикл фахово-наукової підготовки	69+66 (другий фах викладання)	50+90 (другий фах викладання)
Цикл психолого-педагогічної підготовки (науки про освіту)	25-36	40
Цикл дидактичних дисциплін	70 (91 – другий фах викладання – спільно з університетом Людвіга-Максиміліана)	20
Цикл гуманітарних дисциплін	8–9	15
Цикл дисциплін за вибором	15	15
Письмова домашня робота	12	–
Практика	6 кредитів зі педагогічно-дидактичної шкільної практики; 6 кредитів – фахово-дидактична практика у школі.	10
Державний іспит		30 (наукова робота 20 + письмовий іспит 10)
Рефендаріат	24 місяці	18 місяців

Розроблено автором за матеріалами офіційних веб-сайтів Університетів (ТУМ та ЛУ).

2.2. Професійна підготовка педагогів фізичного виховання у ЗВО Німеччини за новою системою бакалавр-магістр

Далі розглянемо підготовку вчителів фізичного виховання за новою системою бакалавр-магістр. Першим було обрано *Німецький університет фізичного виховання м. Кельна* (НУФВК) (Deutsche Sporthochschule Köln), що знаходиться у федеральній землі Північний Рейн-Вестфалія. Підготовка вчителів фізичного виховання в цьому ЗВО розподіляється за п'ятьма типами шкіл: 1) початкова школа; 2) середня, реальна, загальноосвітня школа; 3) гімназія та загальноосвітня школа; 4) професійний коледж; 5) школа для дітей з особливими потребами (спеціальна).

Додатковий предмет вивчається в одному з двох партнерських університетів: Кельнському університеті або університеті Зіген. Підготовка вчителів розділяється на підготовку бакалавра (бакалавр гуманітарних наук – B.A.) і магістра (магістр освіти – M.Ed.). У ході заключної професійної практики – рефендаріат (на рівні магістра) передбачається складання державного іспиту, в результаті чого студенти отримують кваліфікацію вчителя.

Підготовка вчителів фізичного виховання всіх типів шкіл у НУФВК передбачає отримання 300 кредитних пунктів (Leistungspunkte (LP)), що відповідають кредитним одиницям ECTS, з різних областей навчання та академічних предметів (1 кредит дорівнює 30 годинам навчального навантаження). Розподіл кредитів і можливих комбінацій предметів регулюються «Регламентом отримання посади вчителя» [68], який, в свою чергу, спирається на закон землі Північний Рейн–Вестфалія про «Підготовку вчителів» від 12 травня 2009 року та від 26 квітня 2016 року (зі змінами) [15].

Підготовка вчителів фізичного виховання всіх типів шкіл складається з двох фаз – навчання та рефендаріату. Основою є програма бакалаврату, що триває шість семестрів (бакалавр гуманітарних наук – B.A.), після неї – магістерська програма, що триває три (початкова та спеціалізована школа) або чотири семестри (середня, реальна, загальноосвітня школа, гімназія, професійна школа) (магістр освіти – M.Ed.). Доступ до рефендаріату вимагає як успішного завершення програми бакалавра, так і завершення програми магістр освіти. Завданням останньої фази навчання – рефендаріату – є сформулювати у вчителя-початківця самостійність у практичній діяльності. Рефендаріат відбувається у відповідній школі, триває дванадцять місяців і завершується державним іспитом [26].

НУФВК приділяє особливу увагу розлогій університетській освіті у теоретичному навчанні та практиці. Це стосується як бакалаврату, так і магістерської програми. Мета різносторонньої освіти у фізичному вихованні полягає в наданні студентам фахових знань відповідно до типу школи, що повинні забезпечити пізніше – в професійній роботі – різноманітні та цілеорієнтовані уроки у школі.

Для навчання з фаху фізичне виховання необхідно вивчити, відповідно до навчальної програми, заздалегідь визначену кількість модулів. Модуль складається з різних форм навчання, що складаються або пов'язані один з одним. Форми навчання є різноманітними, починаючи від лекцій, семінарів до спортивно-практичних курсів.

Усі студенти набувають базових наукових і дидактичних навичок з фізичного виховання. Грунтуючись на цих базових знаннях, можна отримати глибокі знання та розуміння фізичних вправ і фізичного виховання.

Науки про освіту покликані розвивати в студентів аналітичне розуміння навчально-виховних процесів, ідентифікацію з професійною діяльністю педагога та надбання компетентностей для роботи у школі. Навчання з предметів, що входять у програму наук про освіту, засноване на вимогах щодо проведення практичних занять, з якими студенти стикаються в практичній фазі та у подальшій педагогічній діяльності.

Програма підготовки також уключає в себе різні практичні етапи, що повинні виконуватися в обов'язковому порядку, щоб завершити підготовку на посаду вчителя. Ці практичні фази призначені для безперервного відображення придатності майбутнього вчителя і задокументовуються в особистій справі (портфоліо).

Кваліфікаційна та ознайомча практика, починаючи з зимового семестру 2016–2017 років, має бути завершена протягом програми підготовки вчителів. Вона включає в себе, щонайменше 25 днів практики і повинна тривати протягом п'яти тижнів поспіль. Метою кваліфікаційної та ознайомчої практики є отримання першої організованої зустрічі зі школою як місця роботи і перевірки придатності до професії вчителя. Крім того, здійснюється критично-аналітичне дослідження педагогічної практики, й, також, окреслюються подальші перспективи у професії вчителя.

Професійна практика проводиться, як правило, поза школою. В результаті студентам відкриваються конкретні професійні перспективи, що існують поза межами професії вчителя. Крім того, вони отримують можливість ознайомитися з позашкільною діяльністю професії вчителя.

Професійна практика має тривати не менше чотирьох тижнів.

Семестр, що присвячений практиці (практичний семестр), триває п'ять місяців. Протягом нього студенти набувають поглиблених навичок в області навчання, виховання і оцінювання учнів, також студенти повинні розвивати власну професійну самооцінку. На додаток до навчання принаймні половина робочого часу проводиться в школах. Практичний семестр науково і фахово-дидактично готує студентів й завершується в рамках магістерської програми [40].

Спеціальна фахово-практична підготовка передбачена для роботи вчителем в професійному коледжі. Вона триває не менше дванадцяти місяців. Переважна частина спеціалізованих фахово-практичних занять, повинні бути виконані до закінчення навчання [39].

Підготовка вчителів фізичного виховання початкової школи у НУФВК передбачає отримання 300 пунктів успішності (в подальшому – балів успішності – БУ) (Leistungspunkte (LP)) Фах фізичне виховання для вчителів початкових шкіл має бути обов'язково об'єднаним з «Областю навчання І» – лінгвістичною базовою освітою та «Областю навчання II» – математичною базовою освітою. Поглиблене навчання може відбуватися в одній з цих двох областей навчання або з викладання предмету фізичне виховання. Ці вимоги відповідають «Регламенту отримання посади вчителя» [25].

Підготовка вчителів фізичного виховання середньої, реальної, загальноосвітньої школи у НУФВК передбачає отримання 300 балів успішності. Навчання також розділяється на бакалаврат та магістратуру. Фах фізичне виховання для вчителів середньої, реальної, загальноосвітньої школи має бути обов'язково поєднаним із вивченням основного предмету. Ці вимоги відповідають «Регламенту отримання посади вчителя» [40].

Підготовка вчителів фізичного виховання гімназії та загальноосвітньої школи у НУФВК також передбачає отримання 300 балів успішності. Навчання розділяється на бакалаврат та магістратуру. Фах фізичне виховання для вчителів гімназії та загальноосвітньої школи має бути обов'язково поєднаним із вивченням основного предмету. Ці вимоги відповідають «Регламенту отримання посади вчителя».

Підготовка вчителів фізичного виховання для роботи в професійному коледжі у НУФВК передбачає отримання 300 балів успішності. Навчання також розділяється на бакалаврат та магістратуру. Фах фізичне виховання для вчителів професійних коледжів має бути обов'язково поєднаним із вивченням одного з предметів фахового професійного спрямування або з одним із основним фаховим предметом. Ці вимоги відповідають «Регламенту отримання посади вчителя».

Підготовка педагогічних кадрів фізичного виховання для дітей з особливими потребами для спеціальних шкіл у НУФВК передбачає отримання 300 балів успішності. Для підготовки вчителів фізичного виховання спеціальних шкіл обов'язковим є навчання з двох спеціалізованих (фахових) навчальних дисциплін (I і II), і, також, зі двох основних предметів. На вибір із двох останніх запропоновані лише математика, німецька мова, лінгвістична базова освіта та математична базова освіта. Ці вимоги відповідають «Регламенту отримання посади вчителя» [46].

У Додатку В представлені навчальні плани з підготовки вчителів різних типів шкіл з предмету «Фізичне виховання» у НУФВК, у кооперації з Кельнським університетом.

Підготовка вчителів фізичного виховання у **Фрайбурзькому університеті** (ФУ) відбувається в рамках «Інституту спортивних наук» – одному з найстарших ЗВО Німеччини, що розташований у федеральній землі Баден-Вюртемберг. У землі Баден-Вюртемберг, починаючи з зимового семестру 2015–2016 років (для вчителів професійних шкіл – з 2016–2017 років), усі ЗВО перейшли на нову двофазову модель підготовки вчителів. Зокрема, у ФУ підготовка вчителів фізичного виховання побудована наступним чином: спочатку триває фаза навчання на «полівалентного бакалавра з двома предметами викладання» (Polyvalenten Zwei-Hauptfächer-Bachelor), під час якої майбутній вчитель окрім фаху фізичне виховання вивчає, також, і другий предмет викладання; після завершення підготовки програми бакалаврату освіта триває за програмою «магістр». Наприкінці першої фази навчання студенти пишуть бакалаврську роботу, складають бакалаврський іспит і отримують кваліфікацію або «бакалавр гуманітарних наук» (Bachelor of Arts) або «бакалавр наук» (Bachelor of Science). Кваліфікація залежить від того з якого фаху була написана бакалаврська робота. Наприкінці другої фази освіти студенти пишуть

магістерську роботу й отримують кваліфікацію «магістр освіти» (Master of Education). Далі – рефендаріат, що триває 18 місяців і державний іспит.

Навчальні плани та навчання на вчителя фізичного виховання у ФУ ґрунтуються на законі землі Баден-Вюртенберг «Положення про регулювання навчання на посаду вчителя» [41] від 27 квітня 2015 року. Згідно цього закону, навчання на вчителя складається з таких етапів: бакалавр (180 кредитних пунктів ECTS – триває 6 семестрів) та магістр (120 кредитних пунктів ECTS – триває 4 семестри) – загалом 300 кредитних пунктів ECTS. Виключенням є магістерська програма для вчителів початкових шкіл – для них загальна кількість кредитів є 60 кредитних пунктів ECTS (загалом – 240 кредитних пунктів ECTS) та магістерська програма для вчителів гімназій за спеціалізацією музика та образотворче мистецтво – для них загальна кількість кредитів є 180 ECTS (загалом 360). Наприкінці навчання протягом 18 місяців триває рефендаріат. Підготовка вчителів в землі Баден-Вюртенберг, згідно закону, розподіляється за такими типами шкіл: 1) початкова школа; 2) середня загальноосвітня школа (Sekundarstufe I); 3) гімназія 4) школа для дітей з особливими потребами (спеціальна).

Навчання на вчителя фізичного виховання у ФУ розподіляється на такі типи шкіл: початкова, середня, професійна, школа для дітей з особливими потребами (спеціальна) – 180 кредитних пунктів (на рівні бакалаврату), гімназія (додатково потрібно отримати ще 20 кредитів ECTS).

Навчання на вчителя фізичного виховання, як зазначено вище, починається зі здобуття ступеня «полівалентний бакалавр з двома предметами викладання». Воно відбувається наступним чином: майбутній вчитель окрім фаху фізичне виховання (фах I – 75 кредитів ECTS) вивчає також другий предмет викладання (фах II – 75 кредитів ECTS); 1 кредит дорівнює у ФУ 30 навчальних годин. Окрім того, студенти можуть обирати в рамках бакалаврату індивідуальну спеціалізацію (додаткову опцію): «вчитель гімназії» або індивідуальна «побудова навчання» – 20 кредитів ECTS. Індивідуальна «побудова навчання» – це додаткова опція, котрою може скористатися студент/ка у разі переорієнтації та відмови від прагнення бути вчителем. Бакалаврська робота – 10 кредитів ECTS. Бакалаврську роботу студент має право написати з одного з двох обраних ним предметів викладання, й, відповідно до цього, отримати звання «бакалавр гуманітарних наук» (Bachelor of Arts) або «бакалавр наук» (Bachelor of Science). Загалом навчання на вчителя «Полівалентний бакалавр з двома предметами викладання» у ФУ триває 3 роки – 6 семестрів, з отриманням 180 кредитних пунктів ECTS. Якщо студент під час навчання усвідомив, що не хоче займатися педагогічною діяльністю, то він має можливість на наступній фазі навчання – магістратурі – навчатися за іншою програмою (не педагогічною) й отримати кваліфікацію магістра гуманітарних наук або магістра наук. У разі продовження навчання за фахом «вчитель фізичного виховання» після закінчення магістратури студент отримує кваліфікацію «магістр педагогіки (освіти)» (Master of Education).

Навчання на вчителя фізичного виховання у ФУ охоплює чотири різні області навчання:

1. Фахово-наукове навчання за двома обраними предметами викладання.
2. Вивчення наук про освіту: набуття педагогічних та інших спеціалізованих педагогічних кваліфікацій.

3. Фахово-дидактичне навчання: засвоєння спеціалізованих теорій і методів для передавання навчального матеріалу.

4. Практика: ознайомча практика (бакалаврат) – триває три тижні – та практичний семестр у школі (магістратура), що мають за мету своєчасну орієнтацію та підготовку до професії [6].

На рис. 1 представлено загальну побудову навчання на вчителя – «Полівалентний бакалавр з двома предметами викладання» та магістерська програма у ФУ.

«Полівалентний бакалавр зі двома предметами викладання»
(6 семестрів, 180 ECTS)

Фах 1 (75 ECTS)	Фах 2 (75 ECTS)
Додаткова опція «Вчитель» або індивідуальна «Побудова навчального (тренувального) заняття» (20 ECTS)	
Бакалаврська робота (10 ECTS)	
Магістр з педагогіки (4 семестри, 120 ECTS)	
Фах 1, Фах 2	
Фахова дидактика + Науки про освіту	
Магістерська робота	
Практичний семестр у школі (12 тижнів)	
Додаткова опція для майбутніх вчителів гімназії	
Рефендаріат (18 місяців)	
Державний іспит	
Загальний обсяг навчання	
Модуль	Кредитні пункти
Два фахи викладання, з них по одному фахові науки	Загалом 188
Фахова дидактика	Кожен фах мінімум 90
Науки про освіту	Кожен фах 15
Практичний семестр у школі	45
Бакалаврська/Магістерська робота	16
Загалом	21
	300

Рис. 1. Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [19, с. 19].

У табл. 5 представлено побудова навчання у Фрайбурзькому університеті на полівалентного бакалавра зі двома предметами викладання.

Таблиця 5

**Зміст і структура предмета «Фізичне виховання» під час навчання у ФУ на
«Полівалентного бакалавра зі двома предметами викладання»**

1. Основи теорії наук про спорт	2. Поглиблена теорія наук про спорт	3. Теорія та практика різних видів спорту
Спортивна медицина; Наука про тренування; Наука про рух (біомеханіка); Спортивна психологія; Спортивна соціологія; Наукові методи роботи та дослідження 25 кредитів ECTS	Тренування та рухи у спорті; Особистість та суспільство; Теорія та практика фізичного виховання 10 кредитів ECTS	40 кредитів ECTS

Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [7].

Блок №1 є обов'язковим, №2 – обов'язковим за вибором, №3 – частина предметів є обов'язковими, частина – обов'язковим за вибором.

У Додатку Г представлений докладний зміст навчання на полівалентного бакалавра з двома предметам викладання з фаху «Фізичне виховання».

Бакалаврська робота. Вона може бути написана або з фаху фізичне виховання або з другого фаху викладання. Тривалість написання бакалаврської роботи – 3 місяці; кількість кредитів – 10 ECTS. Бакалаврська робота з фізичного виховання може бути написана німецькою або англійською мовою. До написання бакалаврської роботи з фізичного виховання мають допуск ті студенти, що отримали з цього фаху 60 кредитів ECTS. Якщо бакалаврська робота була написана з

фаху фізичне виховання, то студент отримує звання «Бакалавр наук».

Додаткова опція для майбутніх вчителів гімназії (20 ECTS). Всі ті студенти, що обрали своїм фахом викладання в гімназії, зобов'язані вивчити всі модулі «Додаткової опції для вчителів гімназії».

1. Модуль «Науки про освіту» – (10 ECTS):

Лекції: «Вступ до наук про освіту» – 3 ECTS;

Орієнтаційна практика з підготовкою та оцінкою результатів – 7 ECTS.

2. Модуль «Фахова дидактика 1» Фах 1.

3. Модуль «Фахова дидактика 2» Фах 2.

Якщо одним із фахових предметів було обрано фах «Фізичне виховання», то необхідно вивчити модуль з фахової дидактики «Фізичне виховання» (табл. 6).

Таблиця 6

Модуль «Фахова дидактика з фізичного виховання» – (5 ECTS)

Модуль	Форма проведення занять	Кількість кредитів	Семестр	Вид контролю
Основи «Спортивної педагогіки» та «Спортивної дидактики»	Лекції	3	5	Ак. усп-ть
Навчальні заняття з фахової дидактики з рухів та фізичного виховання	Семінар + Вправи	2	5 або 6	Ак. усп-ть

Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [47, с. 4]

Додаткова опція – індивідуальна «побудова навчання» (20 ECTS). Індивідуальна «побудова навчання» – це додаткова опція, що нею може скористатися студент/ка у разі переорієнтації та відмови від прагнення бути вчителем. У цьому блоці навчання студенту необхідно отримати мінімум 8 кредитів ECTS з області «компетентності, що орієнтовані на професію» (Berufsfeldorientierte Kompetenzen («ВОК»)). Інші 12 кредитів ECTS необхідно отримати або з наук з фахового предмету та міждисциплінарності або з «ВОК».

Область «компетентності, що орієнтовані на професію». В цьому блоці навчання студенту необхідно отримати мінімум 8 кредитів ECTS з області «компетентності, що орієнтовані на професію» (Berufsfeldorientierte Kompetenzen («ВОК»)). Мова йде про надбання ключових кваліфікацій: у «ВОК» заохочуються розвиток таких навичок, як робота в команді, уміння практичної й проблемно-орієнтованої роботи. Це створює простір для аналізу своїх власних навичок і побажань, до вимог ринку праці, а також до інших галузей знання.

П'ять областей «ВОК»: менеджмент; комунікації; медіа; інформаційні технології; мови (іноземні).

Область наук з фахового предмету та міждисциплінарність (табл. 7). На додаток до 12 кредитів ECTS студентам необхідно скласти відповідний модуль з фаху «фізичне виховання». Необхідно обрати один або декілька модулів з таблиці, що наведена нижче (пов'язано з навчальною успішністю).

Область наук з фахового предмету та міждисциплінарність

Модуль	Форма проведення занять	Кількість кредитів	Семестр	Вид контролю
Статистика	Лекції+Вправи	3	4	Ак. усп-ть
Спорт (фізичне виховання), здоровий спосіб життя та суспільна охорона здоров'я	Лекції	4	5	Ак. усп-ть
Спорт, профілактика і лікування	Лекції	3	5	Ак. усп-ть
Практика (стажування) в професійній сфері	Практика	6 або 12	4, 5 або 6	Ак. усп-ть

Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [47, с. 5]

Примітка до практики. 4 тижні – 6 кредитів ECTS; 8 тижнів – 12 кредитів ECTS.

Як зазначено вище, наприкінці бакалаврату студенти пишуть бакалаврську роботу та складають іспит. Іспит уключає в себе іспити з двох обраних фахів викладання та бакалаврську роботу [47].

Наступним кроком навчання на вчителя у ФУ є магістратура, що триває чотири семестри. Зазначимо, що, оскільки, нова двофазова модель бакалавр-магістр була запроваджена у всій землі Баден-Вюртенберг, починаючи з зимового семестру 2015–2016 років, то реалізація дворічного навчання на магістра освіти розпочеться лише з зимового семестру 2018–2019 років. Навчання на рівні магістра повинно значно поглибити, як знання зі двох обраних предметів викладання, так і з педагогіки. Магістерська робота, що пишеться наприкінці навчання, повинна бути написана з одного з обраних предметів викладання або з області дидактики.

Посилення професійно-орієнтовного навчання на рівні магістра відбувається, як правило, у третьому семестрі під час проходження «семестру з практики» (практичний семестр), що сприяє професійній орієнтації та майбутній педагогічній практиці під час рефендаріату.

Далі на Рис. 2 ми наводимо план навчання на магістра з педагогіки у ФУ.

Фах 1	Фах 2	Педагогіка	Додатковий предмет викладання
Фахово-наукове навчання (17 ECTS) Фахова дидактика (10 ECTS)	Фахово-наукове навчання (17 ECTS) Фахова дидактика (10 ECTS) Магістерська робота (15 ECTS)	Педагогічно-наукове навчання (35 ECTS) Практичний семестр у школі (16 ECTS)	(від 90 до 120 кредитів ECTS)

Рис. 2. Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [10].

На рівні магістра, також, існує можливість вивчення додаткового – третього предмету викладання (від 90 до 120 кредитів ECTS).

Практичний семестр у школі. Ця опція практичного навчання є обов'язковою для всіх студентів – майбутніх вчителів у землі Баден-Вюртенберг, її проходження є головною передумовою до рефендаріату та державного іспиту. Практичний семестр у школі триває 12 тижнів і може проводитися як у загальноосвітніх гімназіях, так і у професійних школах землі Баден-Вюртенберг (за особливою домовленістю, також, можливе проходження практичного семестру у загальноосвітній школі).

Під час практичного навчання триває робота над портфоліо майбутнього вчителя: за рахунок зміцнення самосприйняття і саморефлексії воно слугує більшій професіоналізації і підтримує самодостатність і дослідницьке навчання. Оскільки в університеті Фрайбурга практичний семестр відбувається лише в третьому семестрі магістерської програми, його

головним завданням є, в першу чергу, професійна підготовка і пропозиція в останній раз – в рамках навчання – визначити можливість практичної професійної орієнтації. Структурне поєднання практичного досвіду в школі й теоретичної рефлексії в супровідних заходах семінарів даного семестру слугує меті не тільки підготовки до рефендаріату, але й до професійної кваліфікації, дозволяє студентам поглиблено вивчити всю сферу діяльності школи під професійним керівництвом. Студенти можуть дізнатися безпосередньо про шкільний день з різними навчальними ситуаціями, й про різні специфічні професійні стреси. Крім того, вони отримують більш глибоке розуміння процесу навчання, соціальних відносин і дозвілля студентів; все це може відображати їхню професійну придатність. Цей вид практики включає в себе 120 годин роботи з наставником (стажування, асистування, проведення уроків – останні мінімум 30 годин). Навчальна практика відпрацьовується в постійних освітньо-наукових і фахово-дидактичних семінарах, що супроводжуються наставниками. На фахову дидактику виділяють 32 години (по 16 годин на кожний фах), на науки про освіту (педагогіку, педагогічну психологію) також 32 години.

Наступним кроком у підготовці вчителя фізичного виховання у ФУ після написання магістерської роботи та складання іспиту є рефендаріат. Після складання іспиту на магістра освіти кандидат на посаду вчителя має 4 роки щоб пройти педагогічну практику. Якщо цей період перевищується, то місцева відповідальна Урядова Президія перевіряє, шляхом проведення колоквиуму, чи є наявними у кандидата знання та здібності для успішного стажування. Для допуску до рефендаріату немає вікових обмежень. Кандидатів, що допущені до рефендаріату, Урядова Президія призначає тимчасово виконуючими обов'язки службовців штудієнрефендаром (учитель, який склав перший державний іспит і готується до другого) і, відповідно, виплачують зарплату. Права на призначення до певного семінару або конкретної школи не існує. Необхідною умовою до рефендаріату є, також, виробнича, соціальна практика або, зокрема для майбутніх учителів фізичного виховання, практика у спортивних спілках (об'єднаннях). Обсяг цієї практики – 24 навчальні години, тривалість – від трьох до шести місяців.

Навчання проводиться або в загальноосвітніх або в професійних школах, і також у відповідних державних семінарах із дидактики та підготовки вчителів (коротких семінарах). Семінари мають пріоритет над шкільними заходами.

Основною метою рефендаріату є поглибити та закріпити у тісному зв'язку зі шкільною практикою на підґрунті навчального плану, набуті в першій фазі навчання бакалавр-магістр освітньо-наукові та фахово-дидактичні знання, досвід та навички. Тут особливим чином пов'язуються споріднені компетентності в області фахової науки, фахової дидактики, шкільної практики й наук про освіту та також міжкультурні компетентності – медіа-компетентність і виховна – знання і навички в області профілактики і зміцнення здоров'я, інклюзивності та індивідуальної підтримки, освіти в інтересах безперервного розвитку та гендерної чутливості. Окрім того, задля підвищення значення особистості вчителя постійно осмислюється успіхи у професійній діяльності. У зв'язку з цим постійно відбуваються обов'язкові навчальні діалоги (дискусії), що на додаток до головного завдання навчання, мають на меті й подальший професійний розвиток. На рис. 3 представлено перебіг рефендаріату у ФУ.

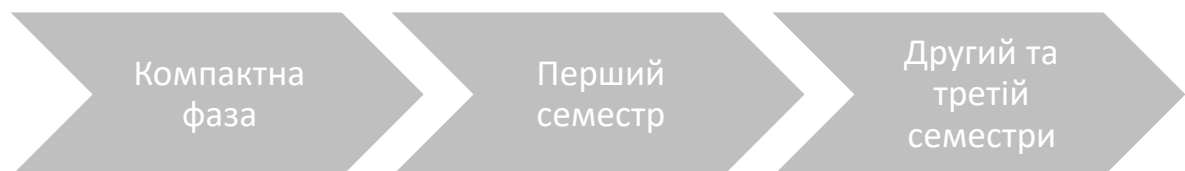

Рис. 3. Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [69].

Компактна фаза – це період приблизно 3 тижні у січні місяці, що впроваджується на підґрунті вивчення змісту та компетентності з навчання в освіті. Вона слугує, зокрема, фахово-дидактичній підготовці з обох предметів викладання у школі і має справу з педагогікою,

психологією, освітнім і цивільним правом.

Перший семестр. Перший етап навчання триває до кінця поточного навчального року і слугує поглибленому впровадженню все більш незалежній виховній та освітній діяльності у школі. Догляд та підтримка здійснюється менторами/наставниками та іншими вчителями. Паралельно з цим майбутні вчителі відвідують семінарські заходи.

Другий та третій семестри. Другий період навчання триває два семестри – 2 та 3 і включає в себе самостійне проведення навчальних занять, додаткові супутні уроки в школі, семінарські заходи й державний іспит. Відкриті уроки, відповідно до основних завдань – у 3 семестрі.

Держіспит (Staatsexamen) уключає в себе:

1. Оцінку директора школи.
2. Іспит зі шкільного права.
3. Документація кількості навчальних годин.
4. Колоквіум з педагогіки та педагогічної психології.
5. Оцінка педагогічної практики.
6. Фахово-дидактичний колоквіум.

Наступним розглянемо побудову навчання на вчителя фізичного виховання в **університеті м. Мюнстер (УМ)**, який ще на початку 2005–2006 р. взяв участь у пілотному проєкті землі Північний Рейн-Вестфалія з переходу на «багаторівневу поетапну педагогічну освіту». 12 травня 2009 року було ухвалено закон «Про освіту вчителів державних шкіл» землі Північний Рейн-Вестфалія [14]. Даний закон упорядкував реформу освіти вчителів землі Північний Рейн-Вестфалія й окреслив основні рамки підготовки вчителів за новою системою бакалавр-магістр. Педагогічна освіта поділяється на період навчання та рефендаріат. Освіта, вхід у професію та підвищення кваліфікації педагогів орієнтовані на розвиток основних професійних компетентностей в області навчання й освіти, оцінювання, діагностики, консультації, співпраці та розвитку школи та наукових і виконавчих вимог до відповідного фаху. Навчання спрямоване на створення різних можливостей, визнає індивідуальні можливості та здібності всіх студентів, заохочує та сприяє їхньому розвитку. Підготовка вчителів у землі Північний Рейн-Вестфалія розподіляється за такими шкіл: вчителі початкової школи; вчителі середньої, реальної шкіл, школи першого ступеню загальноосвітньої школи; вчителі гімназії та загальноосвітньої школи; вчителі професійних коледжів; вчителі для дітей з особливими потребами (спеціальна школа).

В УМ навчання на вчителя фізичного виховання відбувається за всіма вище переліченими типами шкіл, окрім вчителів для дітей з особливими потребами (спеціальна школа).

Особлива увага в законі «Про освіту вчителів державних шкіл» землі Північний Рейн-Вестфалія приділяється різним видам практики, що їх повинен пройти майбутній вчитель. Згідно закону, шкільно-практичними елементами освіти майбутніх вчителів є:

1. Практика на профпридатність та ознайомча практика тривалістю мінімум 25 практичних днів, повинна бути завершена протягом п'яти тижнів;
2. Позашкільна професійна практика тривалістю мінімум чотири тижня;
3. Практичний семестр тривалістю щонайменше п'ять місяців; принаймні половина робочого часу проходить у школах.

Усі елементи практики також сприяють постійній рефлексії над новими знаннями. Вони мають бути задокументовані у портфоліо.

Програма бакалавра включає, як правило, у перший рік навчання, освітньо-наукову або фахово-дидактичну практику на профпридатність та ознайомчу практику, котрі допомагають виявити придатності до професії вчителя та розробити професійно-орієнтовані перспективи для подальшого навчання. Ці практики проводяться університетами в контексті питань виявлення відповідності до професії, у співпраці зі школами, що підтримуються Центрами підготовки шкільних вчителів. Програма бакалавра також уключає, як правило, позашкільну область практичного досвіду, що допомагає побачити більш конкретно професійні перспективи поза межами шкільної служби або надає уявлення про позашкільну сферу діяльності професії вчителя [14].

Навчання на ступені магістра складається з освітньо-наукового та фахово-дидактичного

підготовчого практичного семестру у навчальних предметах. Практичний семестр, як правило, відбувається у школах, відповідно до типу школи та посади вчителя, що її обрав здобувач; практичний семестр повинен бути завершений у другому семестрі, не пізніше третього семестру. Цим створюється професійне підґрунтя для наступних частин навчання та рефендаріату. Відповідальними за практичний семестр є університети; проходить він у співпраці зі школами, а також Центрами підготовки шкільних учителів. Університети закінчують практичний семестр відповідним іспитом і підсумковою співбесідою про майбутні перспективи випускників [14].

Для всіх «Положень про порядок навчання у ЗВО» на території м. Мюнстер встановлено, що навчальний план, розділяється на фахово-наукову, фахово-дидактичну частини і, на значно більші за обсягом, спортивно-методичні навчальні заняття. Програма навчання побудована за модульною системою: різні навчальні заняття об'єднуються одні з одним згідно зі порядком та змістом узгоджених одиниць (модулів), котрі повинні бути вивчені, як правило, протягом двох-трьох семестрів. Кожен модуль закінчується іспитом з модуля. Модульна структура передбачає, що наприкінці навчання не проводиться заключний іспит (державний іспит, як класичний випускний іспит, не потрібен), але сума балів успішно складених іспитів з модулів дозволяє випускникам отримати ступінь бакалавра або магістра освіти.

До фахово-наукових видів навчання належать лекції, семінари та практичні заняття в наступних областях: спортивна медицина, біомеханіка, наука про тренування, кінезіологія, спортивна моторика, спортивна психологія, спортивна соціологія, спортивна педагогіка, спортивна дидактика, історія фізичного виховання та спорту, спортивна філософія. Багаточисельними також є форми навчання, вивчення та викладання в області фізичного виховання та шкільного спорту. До них належать спеціальні лекції та семінари, а також заходи зі співробітництва зі школами, практика і, звичайно, спортивно-практично-методичні заходи, в яких важливе місце займає аспект ознайомлення з іграми та спортом.

Запропоновані курси у спортивно-практично-методичній області включають в себе традиційні індивідуальні види спорту: легка атлетика, спортивна гімнастика, гамнастика/танці, плавання й також всі «великі» ігрові та командні види спорту (футбол, гандбол, баскетбол та волейбол). Є також і «кульові» види спорту, такі як бадмінтон, теніс, хокей і настільний теніс, «трендові» види спорту (нові рекреативні напрямки). Спортивно-практично-методична область доповнюється екскурсіями, пішими прогулянками та катаннями на лижах і велосипедах, вітрильними екскурсіями та іншими заходами, які, зокрема, пов'язані з додатковими сертифікатами, наприклад, у галузі фізичної реабілітації.

Із запровадженням нових навчальних програм бакалавр-магістр, в УМ було передбачено полівалентність на завершені рівня бакалавра. Полівалентність повина надавати можливість влаштуватися випускнику на роботу після завершення програми бакалавра поза школою, але з викладанням фізичного виховання та спорту, зокрема за такими спеціальностями: експерт (спеціаліст) з фізичного виховання та спортивний педагог у спортивних клубах і спортивних спілках, у галузі охорони здоров'я – Центрах додаткової освіти, Центрів освіти сім'ї або на підприємствах й інших об'єктах, пропонуючи спортивні та тренувальні програми. Також відкривається можливість працювати за професією поза межами викладання фізичного виховання, наприклад, в області організації спорту та в засобах масової інформації. Однак, згідно закону, тільки ступінь магістра передбачає наприкінці навчання професію вчителя в школі.

Модуляризація освіти з фізичного виховання і, разом із цим, освіти, що орієнтована на компетентність, була запроваджена в УМ у 2003 році. В предметі фізичне виховання основна структура навчання була реорганізована таким чином, що базові знання, вміння та навички в теорії та практиці фізичного виховання вивчаються за шість семестрів, що дозволяє кваліфіковано працювати за професією і бути основою для подальшого ступеня магістра певного типу школи, гімназії та професійного коледжу. Відповідно до рамкових умов, фаза навчання на ступінь магістра є спеціально-кваліфікованим навчанням на професію вчителя у школі.

У цілому, програми бакалаврату спрямовані на отримання абітурієнтом таких якостей:

компетентності в області фізичного виховання та рухів «сприйняття тіла/формування тіла», «ігри, спорт»;

компетентності, що пов'язані з такими видами спорту: «Спортивна гімнастика», «Гімнастика/Танці» «Легка атлетика», «Плавання» і «Спортивні ігри»;

компетентності, що пов'язані з видами спорту в областях, «Фітнес і здоров'я», «Мистецтво руху та рекреативні види спорту»;

спортивно-наукові базові знання в області «Освіта та культура», «Соціальні процеси», «Розвиток і здоров'я» та «Досягнення, тренування, навчання»;

поглиблені спортивно-наукові та дослідницько-методичні базові знання з однієї або двох обраних тем;

осмислення навчання та вибору професії в фізичному вихованні, що сприяє свідомим рішенням для подальшого навчання та вибору професії;

здатність до фахово-наукового осмислення та оцінювання характеру та наслідків своїх дій, що надає студентам можливість визначати спортивно-практичні та спортивно-наукові проблеми й розвивати свої власні практичні дії та фахово-наукові рішення;

компетентність з умінь передавати знання, що пов'язана з базовими руховими навичками в різних областях руху та видів спорту [22, с. 42].

Програма магістра в УМ має набуття таких компетентностей:

поглиблення фахово-дидактичного знання, зокрема, щодо планування, організації та оцінки уроків з фізичного виховання, також дослідницько-методичних знань в галузі освіти та викладання у фізичному вихованні;

поглиблення професійно-наукового та дослідницько-методологічного знання в одній з обраних спортивно-наукових дисциплін в програмі навчання гімназії/середньої школи;

з викладання та передавання знання, на підґрунті чого студенти розвивають педагогічно-дидактичну компетентність щодо шкільного фізичного виховання та поведення уроків фізичного виховання;

диференційованої фахово-дидактичної та фахово-наукової здатності до рефлексії та мислення, що надає студентам можливість визначити спортивно-практичні та спортивно-наукові проблеми й також розвивати здатність щодо вирішення діяльнісно-практичних та фахово-наукових завдань;

діяльнісної компетентності, що пов'язана з дидактичними здатностями в навчально-методичних ситуаціях у роботі з іншими студентами та учнями, останні також у поєднанні з практичним семестром;

у навчальній програмі початкової школи (вибірковий модуль) спортивно-наукові базових знань з двох тем, що не були охоплені в програмі бакалаврату, а також фахово-наукової здатності до рефлексії та мислення в області теорії та практики [22, с. 43].

Навчання з фаху фізичне виховання з самого початку, тобто, вже в програмах навчання на рівні бакалавра, містить численні професійно-кваліфікаційні елементи, тому що саме в практично-методичних навчальних заходах мають передаватися фахові та дидактично-методичні аспекти.

Особливе значення надається стадії початку навчання. Основні лекції та теоретичні та фахово-практичні семінари забезпечують вступ до спеціальності фізичне виховання та спорт. Необхідно виокремити міждисциплінарну лекцію (з супроводжуючими навчальним керівництвом), у якій представлені всі області фахового профілю з його основними темами та питаннями. Ці заходи мають, зокрема, за мету уточнити, що спортивна наука і спортивна педагогіка є міждисциплінарною наукою. Академічно освічені вчителі фізичного виховання, завдяки навчанню, повинні поєднувати та розвивати важливе значення фізичного виховання та спортивної науки задля їх майбутнього професійного знання, компетентності, здатностей та умінь.

Таке завдання може бути вирішено тільки при необхідності надання студентам допомоги на початку курсу навчання: якщо на додаток до вступних лекцій будуть проводитися супроводжуючі вступні сіємінари (Proseminars), фахово-практичні семінари та консультації, у яких вони в невеликих групах відпрацьовуватимуть не тільки зміст курсу навчання, але й основні соціальні компетентності та особисті якості й поведінку на майбутньому робочому місці.

Навчання на ступінь бакалавра побудовано та організовано таким чином, що протягом перших двох років навчання засвоюються обов'язкові основи освіти (див. Додаток Д). Це

відбувається у вступних модулях № 1–№ 3 і стосується скоріше теоретичного і, також, більше практично-методичного змісту навчання в модулях від № 5 до № 9 (що є необов'язковими). Переважно протягом третього року додається широка вибіркова область предметів (№ 4, а також залежно від курсу за бажанням № 7–№ 9). Студенти мають можливість визначити, яка спеціалізація їм цікава, а також чи відповідає вона їхнім особливим уміям і навичкам. Освіту побудовано таким чином, щоб навчальне навантаження та іспити вивчення рівномірно розподілені для студентів.

Освіта, як на ступінь бакалавра, так і ступінь на магістра, передбачає написання кваліфікаційної наукової роботи у якості складової частини результатів екзаменів. Бакалаврська робота має бути за обсягом приблизно 30 сторінок (написана у межах фахово-наукового модуля). Магістерська робота має значно більший обсяг (до 80 сторінок), і має продемонструвати здатність кандидатів до самостійної наукової роботи за власним вибором і наукову спрямованість.

Нижче ми наводимо план навчання на вчителя фізичного виховання в УМ, відповідно до різних типів школи.

Почнемо ми з розгляду навчання на вчителя фізичного виховання в УМ початкової школи (Bachelor für das Lehramt an Grundschulen, Master of Education für das Lehramt an Grundschulen) (Рис. 4 та 5).

Побудова навчання на вчителя початкової школи освітнього ступеня бакалавр в УМ

Основне навчання з німецької мови (42 кредити)	Основне навчання з математики (42 кредити)	Фах 3 (42 кредити)	Науки про освіту (44 кредити)	Бакалаврська робота (10 кредитів)
			Професійна практика; Практика на профпридатність та ознайомча практика	

Рис. 4. Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [44].

Загалом навчання на бакалавра триває 6 семестрів з отриманням 180 кредитів.

Навчання на вчителя фізичного виховання в УМ (в рамках навчання на вчителя початкової школи) включає в себе наступні обов'язкові модулі:

1. Вступ до наук про спорт (10 кредитів).
2. Основні лекції, що стосуються фаху (6 кредитів).
3. Рухи та ігри (8 кредитів).
4. Індивідуальні види спорту (8 кредитів).

Окрім цього, вивчаються наступні обов'язкові модулі за вибором:

1. Модуль 1: Субмодуль «Освіта та культура».
2. Модуль 2: Субмодуль «Соціальні процеси».
3. Модуль 3: Субмодуль «Розвиток та здоров'я».
4. Модуль 4: Субмодуль «Результати, тренування та навчання» (всі модулі 10 кредитів).
5. Бакалаврська робота (10 кредитів).

Побудова навчання на вчителя початкової школи освітнього ступеня магістр в УМ

Основне навчання з німецької мови (13 кредитів)	Основне навчання з математики (13 кредитів)	Фах 3 (13 кредитів)	Науки про освіту (20 кредитів) Семестр з практики (25 кредитів);	Магістерська робота (18 кредитів)
Поглиблення (3 кредити)	Поглиблення (3 кредити)	Поглиблення (3 кредити)	Німецька як іноземна мова (6 кредитів)	

Рис. 5. Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [44].

Після завершення навчання на освітній ступінь бакалавра вчителя початкової школи починається навчання на освітній ступінь магістра. Загалом навчання на рівні освітнього ступеня магістра триває 4 семестри з отриманням 120 кредитів. Магістерська програма включає в себе наступні складові: вивчення двох мов і базової математичної освіти, третій фах викладання або область навчання – науки про природу та суспільство й поглиблене вивчення однієї з трьох предметів викладання. До цього додаються науки про освіту, та розділ навчання «Німецька мова для іноземців», семестр з практики. Успішне завершення навчання на ступінь магістра освіти є необхідною умовою для проходження рефендаріату.

Вивчення фаху фізичне виховання в рамках навчання на магістра початкової школи включає в себе 13 або 25 кредитів і розділене на один або два модулі (див. Додаток Д).

Наступним ми розглянемо навчання в УМ на вчителя фізичного виховання середньої, реальної школи, шкіл першого ступеню та загальної школи (рис. 6).

Побудова навчання на вчителя середньої, реальної школи, шкіл першого ступеню та загальної школи освітнього ступеню бакалавр в УМ

Фах 1 64 кредити	Фах 2 64 кредити	Науки про освіту 42 кредити	Бакалаврська робота (10 кредитів)
Професійна практика; Практика на профпридатність та ознайомча практика			

Рис. 6. Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [51].

Загалом навчання на бакалавра триває 6 семестрів з отриманням 180 кредитів.

Навчання з предмету фізичне виховання в рамках отримання освітнього ступеню бакалавр вчитель середньої, реальної школи, шкіл першого ступеню та загальної школи включає в себе 64 кредити й складається з дев'яти модулів (див. Додаток Д).

Окрім цього, навчання на бакалавра передбачає обов'язкове здійснення «Експерсії» (походу або експедиції: катання на лижах, лижні гонки, катання сноуборді, гірському велосипеді).

Після завершення навчання на бакалавра вчителя середньої, реальної школи, шкіл першого ступеню та загальної школи починається навчання на ступінь магістра. Магістерська програма на вчителя фізичного виховання середньої, реальної школи, шкіл першого ступеню та загальної школи включає в себе наступні компоненти: два предмета навчання, науки про освіту, семестр з практики та розділ навчання «Німецька мова для іноземців» (рис. 7). Успішне завершення освіти на ступінь магістра освіти є необхідною умовою доступу до рефендаріату.

Побудова навчання на вчителя середньої, реальної школи, шкіл першого ступеню та загальної школи (магістр) в УМ

Фах 1 16 кредитів	Фах 2 16 кредитів	Науки про освіту 32 кредити	Магістерська робота 18 кредитів
Семестр з практики 25 кредитів			
Модуль «Німецька мова для іноземців». 6 кредитів			

Рис. 7. Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [51].

Загалом навчання на магістра триває 4 семестрів з отриманням 120 кредитів.

Фах викладання «Фізичне виховання» в рамках навчання на магістра освіти вчителя фізичного виховання середньої, реальної школи, шкіл першого ступеню та загальної школи включає в себе 16 кредитів і складається з одного модуля (див. Додаток Д).

Наступним розглянемо побудову навчання в УМ на посаду вчителя фізичного виховання у

гімназії та загальноосвітній школі (рис. 8).

Побудова навчання на вчителя гімназії та загальноосвітньої школи освітнього ступеня бакалавр в УМ

Фах 1 75 кредитів	Фах 2 75 кредитів	Науки про освіту 20 кредити	Бакалаврська робота 10 кредитів
		Професійна практика; Практика на профпридатність та ознайомча практика	

Рис. 8. Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [53].

Загалом навчання на бакалавра триває 6 семестрів з отриманням 180 кредитів.

У Додатку Д представлений приклад курсу навчання на вчителя фізичного виховання гімназії та загальноосвітньої школи для освітнього ступеня бакалавра та магістра освіти з відповідними модулями.

Після завершення навчання на бакалавра вчителя гімназії та загальноосвітньої школи починається навчання на магістра. Магістерська програма на посаду вчителя фізичного виховання гімназії та загальноосвітньої школи включає в себе наступні компоненти: два предмета навчання, науки про освіту, семестр з практики та частина навчання «Німецька мова для іноземців». Успішне завершення освіти на рівні магістра освіти є необхідною умовою доступу до рефендаріату (рис. 9).

Побудова навчання на вчителя гімназії та загальноосвітньої школи освітнього ступеня магістр в УМ

Фах 1 16 кредитів	Фах 2 16 кредитів	Науки про освіту 32 кредити	Магістерська робота 18 кредитів
		Семестр з практики 25 кредитів	
		Модуль «Німецька мова для іноземців» 6 кредитів	

Рис. 9. Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [53].

Загалом навчання на магістра триває 4 семестрів з отриманням 120 кредитів.

Навчальний фах «Фізичне виховання» в рамках освіти на ступінь магістра вчителя гімназії та загальноосвітньої школи включає в себе 25 кредитів і розділений на два модуля (див. Додаток Д).

Наступним розглянемо побудову навчання в УМ на посаду вчителя фізичного виховання у професійній школі. Для роботи вчителем професійної школи, необхідно спочатку отримати освіту «Бакалавра вчителя школи» і, після цього, отримати освіту магістра «Магістр освіти для вчителів професійної школи» (рис. 10).

Побудова навчання на вчителя професійної школи освітній ступень бакалавр в УМ

Фах 1 75 кредитів	Фах 2 75 кредитів (загальноосвітній фах або професійне спрямування)	Науки про освіту 20 кредити	Бакалаврська робота 10 кредитів
		Професійна практика Практика на профпридатність та ознайомча практика	

Рис. 10. Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [55].

Загалом навчання на бакалавра триває 6 семестрів з отриманням 180 кредитів.

Освіта бакалавра включає в себе, як два предмети навчання, так і вивчення наук про освіту. Під час навчання на посаду бакалавра студенти повинні пройти два практичних етапи: практику на профпридатність та ознайомчу практику в школі (мінімум 25 днів практики) та мінімум 4 тижні професійної практики поза школою (див. Додаток Д).

Після завершення навчання на ступінь бакалавра вчителя професійної школи починається навчання на ступінь магістра. Магістерська програма навчання на вчителя фізичного виховання професійної школи включає в себе наступні компоненти: два предмета навчання, науки про освіту, семестр з практики та частина навчання «Німецька мова для іноземців». Успішне завершення освіти на ступінь магістра освіти є необхідною умовою доступу до рефендаріату (рис. 11).

Побудова навчання на вчителя професійної школи освітнього ступеня магістр в УМ

Фах 1 25 кредитів	Фах 2 25 кредитів	Науки про освіту 21 кредити	Магістерська робота 18 кредитів
		Семестр з практики 25 кредитів	
		Модуль «Німецька мова для іноземців» 6 кредитів	

Рис. 11. Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [55].

Загалом навчання на магістра вчителя професійної школи триває 4 семестри з отриманням 120 кредитів.

Навчальний фах «Фізичне виховання» в рамках освіти на ступінь магістра вчителя професійної школи включає в себе 25 кредитів і розділений на два модуля (див. Додаток Д).

Отже, ми розглянули програми навчання на вчителя фізичного виховання, відповідно до типу шкіл в УМ. Після закінчення навчання за рівнями бакалавр-магістр, згідно закону «Про освіту вчителів державних шкіл», настає черга шкільної практики – рефендаріату [14]. Загалом тривалість рефендаріату – 18 місяців.

Організаційно рефендаріат проходить у двох закладах – Центрі підготовки шкільних учителів – 7 уроків на тиждень та у школі – 14 уроків на тиждень; з 2 по 5 навчальні квартали – 9 уроків на тиждень, що самостійно проводить здобувач.

На чолі процесу проходження рефендаріату стоїть керівник семінару.

Характерними рисами рефендаріату є: практикоорієнтовність; орієнтація на практику, як дидактичний принцип; уключення інклюзивності у сферу діяльності; фундаментально нова функція «різноманітності» – «Прийняти різноманіття як виклик і використовувати його як можливість»; особистісна консультація (коучінг); самоконтрольоване навчання (самостійне керування)(портфоліо).

Усім цим рисам особливо сприяє практика в школі, що включає в себе 14 уроків на тиждень; класну роботу, роботу з табелем успішності та навчальними планами; участь у вчительських та фахових конференціях, командних зустрічах; розмови з батьками; співпраця з позашкільними партнерами; участь у шкільних фестивалях, екскурсіях, шкільних поїздках, тижневих проектах.

Державний іспит. За допомогою державного іспиту визначається чи досягнули мети освіти кандидати на посаду вчителя. Він відбувається в ході рефендаріату. Державний іспит складається з двох практичних іспитів (проведення уроків) з предметів викладання, двох письмових робіт і колоквиуму. Практичний іспит і колоквиум відбувається в останній семестр навчання протягом одного дня.

Державний іспит проводиться компетентним державним управлінням. Для кожного іспиту складається екзаменаційна комісія. До членів екзаменаційної комісії можуть залучати директорів шкіл або їх заступників, керівників семінарів, професійних представників інспекційного відомства у справах шкіл. Підсумкова оцінка з державного іспиту складається з оцінювання роботи у школі, центру підготовки шкільних вчителів; першої письмової роботи, практичного іспиту з першого

предмету викладання, другої письмової роботи, практичного іспиту з другого предмету викладання, оцінки з колоквиуму. Державний іспит вважається складеним, у разі отримання здобувачем письмового підтвердження результату іспиту [14].

У табл. 8 наочно представлено порівняння навчання за новою системою бакалавр-магістр на вчителя фізичного виховання у трьох ЗВО – НУФВК, Університеті м. Мюнстер та Фрайбурзькому Університеті.

Таблиця 8

Порівняльний аналіз навчальних планів німецьких ЗВО (середня школа) «Бакалавр»

Університет / Критерії	Німецький університет фізичного виховання м. Кельн (НУФВК)	Університет м. Мюнстер	Фрайбурзький університет
Спеціальність	бакалавр	бакалавр	бакалавр
Тривалість	6 семестрів	6 семестрів	6 семестрів
Загальна к-ть ECTS	180	180	180
Мета	Різносторонність освіти у фізичному вихованні; надання студентам фахових знань відповідно до типу школи, які повинні забезпечити в професійній роботі у школі різноманітні та цілеорієнтовані уроки.	Набути фахової компетентності в області фізичного виховання, спорту, сучасних видів рекреаційних напрямків; отримання фахово-дидактичного знання, також дослідницько-методичних знань в галузі освіти та викладання у фізичному вихованні	Підготовка вчителя («полівалентний бакалавр») відповідно до типу школи; підготовка студентів до магістерських програм у педагогічній професії, як основа для суб'єктно-орієнтованих або міждисциплінарних магістерських програм; розвиток наукових основ, методичної компетентності та професійної кваліфікації, забезпечення широкої наукової кваліфікації; підготовка вчителів розроблена таким чином, щоб набути компетентності можна застосовувати поза школою у інших професійних галузях; набуття основних компетентностей зі спортивно-наукових предметів;
Форми навчання	Лекції, семінари, спортивно-практичні заняття; групова робота.	Лекції, семінари, консультації, спортивно-практичні заняття; колоквиуми	Лекції, семінари, спортивно-практичні заняття; групова робота.
Методи навчання	Практичні методи: метод наочної демонстрації вправ; метод навчання конкретним руховим діям; навчання певним видам рухових дій; теоретичні та практичні методи викладання фізичного виховання особам певного віку, стану здоров'я тощо.	Практичні методи: метод наочної демонстрації вправ; метод навчання конкретним руховим діям; теоретичні та практичні методи викладання фізичного виховання особам певного віку, стану здоров'я тощо; використання медіа-методів, інтерактивного навчання	Практичні методи: метод наочної демонстрації вправ; метод навчання конкретним руховим діям;
Цикл фахово-наукової підготовки	60+60 (другий предмет викладання)	64+64 (другий предмет викладання)	75+75 (другий предмет викладання)
Цикл психолого-педагогічної підготовки (науки про освіту)	36	42	63 (із загального обсягу фахової підготовки),

Продовження табл. 8

Цикл дидактичних дисциплін	6 (із загального обсягу фахової підготовки)	16 (із загального обсягу фахової підготовки)	5 (із загального обсягу фахової підготовки), інтегровано у цикл фахової підготовки
Цикл гуманітарних дисциплін	8 (із загального обсягу циклу психолого-педагогічних дисциплін)	10 (із загального обсягу циклу психолого-педагогічних дисциплін)	7 (із загального обсягу фахової підготовки)
Цикл дисциплін за вибором		31 (із загального обсягу фахової підготовки)	61 (із загального обсягу фахової підготовки)
Бакалаврська робота	12	10	10
Практика	Кваліфікаційна та ознайомча практика (5 тижнів); професійна практика (4 тижня); практичний семестр (5 місяців) Загалом – 12 кредитів ECTS	Професійна практика; практика на профпридатність та ознайомча практика Загалом – 12 кредитів ECTS	Професійна практика 6–12 кредитів ECTS

Джерело: розроблено автором за матеріалами офіційних веб-сайтів Університетів (НУФВК, УМ та ФУ).

2.3. Порівняльний аналіз професійної підготовки вчителів фізичного виховання у закладах вищої освіти Німеччини та України

Сучасний стан вищої педагогічної освіти в Україні потребує вдосконалення з метою забезпечення якості вищої педагогічної освіти, оновлення системи планування та організації навчання майбутніх педагогів, міжнародного визнання кваліфікаційних рівнів і дипломів про освіту. Цієї мети можна досягти завдяки науково-педагогічному аналізу зарубіжного досвіду щодо організації педагогічної освіти, накопиченого в провідних зарубіжних країнах, зокрема у Німеччині. Порівняльний аналіз практичного досвіду організації професійної підготовки вчителів фізичного виховання у закладах вищої освіти Німеччини та України допоможе встановити відповідність європейським і світовим стандартам якості їх підготовки та адаптації теоретичного та практичного досвіду системи вищої педагогічної освіти Німеччини до реалій національної системи фахової підготовки педагогічних кадрів.

Можна констатувати, що нині існує велика кількість досліджень у галузі професійної підготовки вчителів в обох країнах. Щодо порівняльних досліджень, то в останній час з'явилося декілька дисертаційних досліджень і монографій щодо цього питання. Зокрема, це роботи С. Бобракова, Л. Дьяченко, Н. В. Махині, О. Мельник, С. Павлюк. Утім, існує прогалина серед вітчизняних наукових праць, що присвячені проблемі порівняльного аналізу професійної підготовки вчителів фізичного виховання в Україні та Німеччині на сучасному етапі.

Підготовка вчителів фізичного виховання у ЗВО України за напрямом підготовки «Фізичне виховання» (галузь знань) – 01 Освіта / Педагогіка. Спеціальність – 014 Середня освіта (Фізична культура) відбувається у педагогічних університетах, в університетах фізичного виховання та спорту, в державних академіях фізичної культури та спорту та в деяких інших державних і приватних університетах та академіях України (технічних, гуманітарних, військових). Загалом у нашій країні, за даними довідника ЗВО України, розміщеного на сайті «Освіта» [**Error! Reference source not found.**], педагогічну освіту, що передбачає підготовку вчителів фізичного виховання, можна здобути у більше ніж 60-ох закладах вищої освіти, серед яких 16 педагогічних університетів.

У Німеччині нині існує більше ніж 60 ЗВО, в яких відбувається професійна підготовка вчителів фізичного виховання [18]. Серед них є не тільки педагогічні університети, але й існують спеціалізовані спортивні факультети при різних університетах: загальноосвітніх, технічних, вищих професійних школах.

Водночас можна зауважити, що на сучасному етапі професійної підготовки вчителів фізичного виховання в обох країнах відбувається перехід до ступеневих моделей їх підготовки. В Україні перехід на ступеневу структуру навчання відбувається більш системно й охоплює всі ЗВО країни, оскільки ці процеси регулюються на державному рівні. Так, у Законі України «Про вищу освіту» зазначено, що в результаті професійної педагогічної підготовки у ЗВО його випускник здобуває відповідний ступінь вищої освіти:

- 1) молодший бакалавр – короткий цикл (обсяг освітньої програми – 90–120 кредитів ЄКТС);
- 2) бакалавр – перший рівень вищої освіти (обсяг освітньої програми – 180–240 кредитів ЄКТС);
- 3) магістр – другий рівень вищої освіти (обсяг освітньо-професійної програми – 90–120 кредитів ЄКТС; обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницький (науковий) компонент обсягом не менше 30 відсотків) [3].

Відповідно до розділу III Закону України «Про Вищу освіту» [3], зміст підготовки фахівців, у т. ч. вчителів фізичного виховання, в Україні визначається стандартами вищої освіти, що являють собою сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності ЗВО, що розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій [3]. Відповідно до статті 10 цього закону стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми:

- 1) обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- 2) перелік компетентностей випускника;
- 3) нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;
- 4) форми атестації здобувачів вищої освіти;
- 5) вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;
- 6) вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності).

ЗВО на підставі освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми за кожною спеціальністю розробляє навчальний план, який визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю. Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік складається робочий навчальний план, що затверджується керівником ЗВО [3].

У Німеччині перехід на ступеневу структуру відбувається нерівномірно, що пов'язано з тим, що професійна підготовка вчителів всіх типів шкіл у різних землях Німеччини регулюється власними законами або нормативними актами. Відповідальність за підготовку вчителів лежить на місцевих міністерствах освіти, культури та науки, що регулюють порядок навчання, підготовки та іспитів відповідними нормативними актами й законами. Переважна більшість федеральних земель готують педагогічні кадри за новою дворівневою системою «бакалавр – магістр», решта (Баварія, Гесен, Мекленбург (окрім вчителів професійних шкіл), Саар, Саксонія-Ангальт (окрім вчителів з фаху інженерія та економіка), Тюрінгія (в межах однієї землі різні ЗВО мають програми як за новою системою, так і традиційною, зокрема Йєнський університет) [42] здійснює підготовку за традиційною системою підготовки вчителів фізичного виховання. Окрім того, магістерські програми підготовки вчителів загальноосвітніх шкіл в університетах ФРН мають кілька напрямків:

- професіоналізовані (180 кредитів для бакалавра + 120 кредитів для магістра),
- дослідно-орієнтовані (240 кредитів для бакалавра + 90–120 кредитів для магістра),
- інтегровані (300 кредитів для магістра) [2, с. 155].

Отже, на сучасному етапі підготовка педагогічних кадрів у Німеччині та Україні організована з дотриманням основних вимог Болонського процесу. Водночас у Німеччині зберігається історична традиційна підготовка вчителів.

Відбір змісту підготовки та укладання навчальних планів і програм, форм, методів і технологій професійної підготовки вчителів відбувається відповідно до земельних законів «Про підготовку вчителів». Підготовка майбутніх учителів загальноосвітніх шкіл в університетах Німеччини включає такі компоненти:

- 1) спеціально-предметний – фаховий (за обраними предметами викладання – 2 або 3);
- 2) фахово-дидактичний (за предметами викладання);
- 3) психолого-педагогічні дисципліни;
- 4) професійно-педагогічна практика [4, с. 45].

Згідно даних КМК [42], приблизно 3/4 або 75% у всіх типах програм професійної підготовки вчителів становлять дисципліни фахового та фахово-дидактичного циклу та педагогічна практика, й, відповідно 1/4 або 25% – «Науки про освіту» – цикл загально-педагогічних дисциплін.

Підготовка вчителів фізичного виховання у ФРН має спиратися на рамковий документ КМК– «Загальнодержавні вимоги з підготовки вчителів до вивчення змісту фахових наук і фахової дидактики» [23]. Також у цьому документі наводиться зміст професійної підготовки вчителя фізичного виховання, що має включати такі теми навчання:

- рух та тілесність у культурі, суспільстві та індивідуальних діях;
- рух, ігри та спорт, як аспект освіти та виховання;
- теорії рухів та спортивних дій;
- біологічні основи рухів та тренування;
- викладання та дидактика рухів, ігор та спорту;
- компетентність з рухів та спортивні знання.

Аналіз навчальних планів ЗВО Німеччини, що здійснюють підготовку вчителів фізичного виховання показав:

- 1) навчання на вчителя фізичного виховання охоплює чотири різні області навчання: фахово-наукове навчання за двома обраними предметами викладання; вивчення наук про освіту: набуття педагогічних та інших спеціалізованих педагогічних кваліфікацій; фахово-дидактичне навчання: засвоєння спеціалізованих теорій і методів з метою організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності та засвоєння учнями навчального матеріалу; практика;
- 2) навчальні плани, що включають як обов'язкові дисципліни, так і дисципліни за вибором;
- 3) підготовка педагогів фізичного виховання є практико-орієнтованою, лівова частка навчального навантаження становлять практичні заняття, практичні семінари та різноманітні педагогічні практики, їхній обсяг, порівняно з Україною, є набагато більшим [1]; педагогічна практика в Німеччині складається з багатьох видів, кожен з яких виконують функцію інтеграції з теоретичною підготовкою майбутніх учителів, має певну послідовність і чіткі функції; кожен вид практики закріплено в певному модулі та спрямований на відпрацювання і вдосконалення саме тих знань, умінь і навичок, які були отримані студентом під час його теоретичної підготовки [1]; різні види практики призначені для безперервного відображення придатності майбутнього вчителя і задокументовуються в особистій справі (портфоліо) («кваліфікаційна та ознайомча практика» на початку навчання, «професійна практика», «практичний семестр»);
- 4) у Німеччині існує рефендаріат, що триває від 16 до 24 місяців (залежно від федеральної землі та її законів) й є самостійним, шкільно-практично орієнтованим, заключним етапом освіти вчителів.

Вітчизняні ЗВО, які здійснюють професійну підготовку педагогів фізичного виховання, включають у навчальні плани такі дисципліни: гуманітарні та соціально-економічні, фундаментальні, медико-біологічні, вибіркові, дисципліни самостійного вибору навчального закладу, цикли професійної й практичної підготовки.

Аналіз навчальних планів українських ЗВО, в яких здійснюється підготовка майбутніх учителів фізичної культури, показав, що вони складаються з таких блоків (циклів) дисциплін:

- 1) загальної підготовки (формування загальних компетентностей);
- 2) професійної підготовки (формування спеціальних (фахових, предметних) компетентностей);
- 3) практичної підготовки;
- 4) дисциплін самостійного вибору.

У переважній більшості ЗВО у навчальних планах переважає за обсягом цикл професійної та практичної підготовки (від 50 до 72 відсотків), при цьому переважає саме цикл професійної підготовки, практична ж підготовка, порівняно з усіма циклами навчання містить не більше 15%.

При порівнянні змістовно-процесуального рівня підготовки у Німеччині та Україні можна виокремити як спільне – впровадження кредитно-модульної системи та компетентнісного підходу до підготовки вчителів, так і особливе – дисбаланс в українських ЗВО щодо співвідношення циклів підготовки, зокрема практичної складової.

.

Розділ III. Використання прогресивних ідей професійної підготовки учителів фізичного виховання в університетах ФРН у системі вищої педагогічної освіти України

Наша держава на початку 90-х років XX століття також, як і Німеччина вступила на новий етап розвитку – набула державності, відбулися значні зміни в соціально-економічній системі та світоглядній парадигмі. На жаль ставлення української держави до фізичного виховання та спорту змінилося не на їх користь (лояльне ставлення до скорочення або звільнення учнів від уроків фізичного виховання у закладах середньої освіти та зменшення кількості навчання у ЗВО). Все це сприяє зниженню як соціального статусу вчителя фізичного виховання так і суспільного престижу педагогічної праці взагалі та тенденції до позиціонування її другорядності у порівнянні іншими видами розумової праці. Виникає проблема погіршення якості освіти, що зумовлене неспроможністю значної частини педагогічних працівників та здобувачів педагогічної освіти до опанування та практичного використання новітніх технологій і методик навчання, виховання та розвитку. Звичайно, є об'єктивні чинники, що впливають на цю проблему. Зокрема, на рівні держави, незадовільний рівень оплати праці, можливостей і мотивації до діяльності та професійного розвитку педагогічних працівників, недостатня ресурсна підтримка професійної діяльності педагогічних працівників. На рівні закладів професійної педагогічної освіти – застарілі зміст, структура, стандарти та методики (технології) навчання в системі педагогічної освіти, які не забезпечують майбутнім педагогам можливості оволодіння компетентнісним підходом та сучасними ефективними інструментами педагогічної праці; моделі та методики (технології) професійного розвитку педагогічних працівників (підвищення кваліфікації), які зорієнтовані на формальне дотримання встановлених вимог, а не на особистісне та професійне зростання педагогічних працівників; невідповідні сучасним стандартам умови науково-педагогічної (педагогічної) діяльності та склад працівників закладів педагогічної освіти, які здебільшого не можуть забезпечити підготовку педагогічних працівників для роботи в умовах прискореної модернізації змісту освіти та методів навчання.

У Німеччині, на відміну від України, склалась зовсім інша ситуація щодо фізичного виховання та спорту як суспільного явища, так і до фаху викладання, і, відповідно, до особи вчителя фізичного виховання, як фахівця.

Попередньо нами було здійснено порівняльний аналіз професійної підготовки вчителів фізичного виховання Німеччини та закладах вищої освіти України, що надало можливість виокремити основні ідеї та положення, які є актуальними й перспективними для підготовки вчителів фізичного виховання в Україні. Розроблені рекомендації стосуються кількох рівнів, а саме стратегічного, науково-педагогічного й організаційно-методичного й адресовані органам державного управління освітою, науковим установам, університетам і закладам вищої освіти, що здійснюють відповідну підготовку, і педагогічним працівникам, які в них працюють. Зокрема такі:

Стратегічний рівень. Необхідно надати особливий статус педагогічній професії: підвищення статусу професії вчителя фізичного виховання в суспільстві та, відповідно, забезпечення мотивації до навчання за цією спеціалізацією. Цей статус має передбачати баланс спеціальних вимог до підготовки, професійної діяльності та професійного вдосконалення педагогічних працівників і визначених законом гарантій, привілеїв і можливостей за професійною ознакою. Держава ФРН гарантує вчителям статус державних службовців і відповідні соціальні гарантії.

Створити єдині професійні стандарти освіти вчителів фізичного виховання в Україні. Впровадження стандартів з освіти вчителів у Німеччині було великим поступом у професійній освіті вчителів оскільки пояснювало, що мають знати та вміти молоді педагоги наприкінці закінчення ЗВО. Завдяки посиленню методичної та діагностичної видів підготовки студентів, вдалося посилити професіоналізацію педагогічної освіти в сучасній ФРН.

Науково-педагогічний рівень. У дослідженні з'ясовано, що стрижньовими концептуальними підходами до професійної підготовки педагогів фізичного виховання у німецькій освітній системі є практико-орієнтований і компетентнісний. Отже, важливого значення надається педагогічному стажуванню для подальшого розвитку професійної компетентності та професійної

самоідентифікації. Педагогічне стажування дозволяє на практиці перевірити теоретичні знання, покращити педагогічні й дидактичні вміння. З огляду на вищесказане, необхідно розробити науково-теоретичні основи для *оновлення* концепції підготовки вчителів фізичного виховання для закладів середньої освіти з урахуванням компетентісного та практико-орієнтованого підходу;

Розробити чіткі критерії оцінювання успішності майбутніх учителів у процесі їх навчальної діяльності взагалі та практичної, зокрема. Забезпечувати зворотній зв'язок щодо з'ясування успішності формування їх професійної компетентності під час навчання. У ЗВО Німеччини протягом навчання мають відбуватися безперервні або періодичні пропозиції оцінки саморефлексії на придатність до професії вчителя, що відповідають певному рівню навчання разом із досягнутим рівнем компетентності. Для цього існують певні інструменти, зокрема портфоліо, онлайн тестування на основі самооцінки. Необхідно закріпити за окремими рівнями навчання певні орієнтири (маркери), за якими може бути визначений розвиток компетентностей студентів для певного рівня підготовки. Підґрунтям для цієї основи в Німеччині є, зокрема, затверджені КМК «Стандарти з підготовки вчителів: науки про освіту», та «Загальнодержавні вимоги з підготовки вчителів до вивчення змісту фахових наук та фахової дидактики».

Розробити додаткові вимоги щодо забезпечення якості підготовки та професійного розвитку педагогічних працівників, що передбачає: оцінювання здатності та здібності до педагогічної діяльності вступників на програми фахової передвищої освіти; оцінювання кожного циклу навчання початкового рівня (короткого циклу) та першого (бакалаврського) рівня вищої педагогічної освіти (психологічне тестування, творчі заліки та/або інші способи підтвердження особистісних здатностей та здібностей до педагогічної діяльності); висування вимог до викладачів, які здійснюють психолого-педагогічну та методичну підготовку педагогічних працівників, забезпечують традиційні види підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо досвіду практичної роботи в закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), освіти.

Здійснити дослідження сучасних методологічних і дидактичних підходів щодо структурування навчальних програм, конструювання змісту, проектування технологій навчання майбутніх вчителів з урахуванням позитивного досвіду Німеччини. Обґрунтувати вплив (позитивний або негативний) модуляризації освітніх програм на ефективність професійної підготовки вчителів фізичного виховання в Україні. Цікавим було провести дослідження чи існує взаємозв'язок між змістом навчальних програм та рівнем сформованості професійної компетентності педагогів-випускників.

Організаційно-методичний рівень. Сприяти вдосконаленню практико-орієнтованої підготовки майбутніх педагогів фізичного виховання на основі поєднання європейських вимог із національними особливостями і педагогічними традиціями. У ФРН вчитель набуває право викладати лише за наявності успішного проходження рефендаріату (інтернатури для вчителів), що триває від 1,5 до 2 років. В Україні, на жаль, взагалі відсутній такий вид педагогічної практики. Така тривалість сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх педагогів. Саме тому рекомендовано регламентувати обов'язковість та збільшення кількості кредитів з практичного фахового досвіду та обов'язкової педагогічної інтернатури. Необхідно збільшити обсяг, безперервно забезпечувати вдосконалення педагогічної практики; надати педагогічним ЗВО можливість доповнювати, змінювати час і місце її проходження; збільшити взаємодію та співпрацю шкільної та університетської адміністрацій у плані координування проходження практичної підготовки майбутніх учителів.

Оновити зміст навчальних програм з орієнтуванням на вимоги практичної педагогічної діяльності, систематизувати освітні програми на модульній основі, впорядкувати й гармонізувати педагогічний і фаховий складники, збільшити практичний компонент підготовки, забезпечити гнучкість і варіативність навчальних програм. У навчальних планах українських ЗВО з підготовки педагогів фізичного виховання включена певна кількість обов'язкових кредитів, що надається не фаховим дисциплінам (наприклад, гуманітарні). Можливо має сенс цей цикл дисциплін зробити необов'язковим і за рахунок цього збільшити кількість кредитів на користь збільшення практичної складової.

Посилити індивідуалізацію навчання студентів, що передбачає врахування їхніх

індивідуально-психологічних особливостей, автономію в організації освітнього процесу. Зокрема в Німеччині цьому запровадження підготовки вчителів за програмою «Полівалентний бакалавр з двома предметами викладання», що надає студентам можливість змінити програму навчання на рівні магістратури. У державних навчальних екзаменаційних програмах, після закінчення певних частин навчання, може підтримуватися бажання зміни мети кар'єри індивідуальною консультацією через можливе зарахування результатів навчання в інших навчальних програмах.

Сприяти застосуванню інноваційних методів і форм навчання, інформаційно-комунікаційних технологій, спрямованих на розвиток суб'єктності майбутніх вчителів фізичного виховання.

Використання позитивного досвіду Німеччини та його поєднання із педагогічним досвідом педагогів України, на нашу думку, в подальшому гарантуватиме вирішення проблем, що існують у сучасній українській освіті.

ВИСНОВКИ

Отже, особливості професійної підготовки педагогів фізичного виховання у Німеччині на сучасному етапі (кінець XX – початок XXI ст.) можна схарактеризувати у таких контекстах:

організаційно-структурному – впровадження вимог Болонського процесу та нової системи «бакалавр – магістр» в педагогічній освіті; традиційна система педагогічної освіти існує паралельно з новою системою «бакалавр – магістр»; підготовка вчителів за типом школи та за посадою; обов'язкове проходження рефендаріату або після отримання диплома «магістра» – за новою системою, або після складання «Першого державного іспиту» – за традиційною системою підготовки вчителів; організація професійного розвитку педагогів має децентралізований, локальний характер і здійснюється інституціями вищої освіти, університетами, центрами підвищення кваліфікації при місцевих органах управління освітою, загальноосвітніми школами; система підвищення кваліфікації;

сутнісно-визначальному – гуманізація та гуманітаризація в методах та змісті педагогічної освіти: у сфері освіти підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання, першочергова увага стала приділятися саморозвитку майбутніх педагогів; більше уваги стали приділяти індивідуальним особливостям дітей (інклюзивна освіта), їхнім духовним засадам, переживанням;

змістовно-процесуальному – об'єднання в ціле частин та елементів раніше розрізнених частин, розробка та впровадження у навчальний процес інтегрованих курсів (інтеграція змісту педагогічної освіти); введення міждисциплінарних модулів у модель професійної підготовки вчителів, є одним зі шляхів здійснення інтеграції професійних знань та компетентностей у підготовці майбутніх вчителів; педагогічний цикл підготовки вважається найбільш важливим на тлі збільшення значення практичної складової у процесі підготовки вчителів: підготовка педагогів фізичного виховання є практико-орієнтованою, лівова частка навчального навантаження становлять практичні заняття, семінари та різноманітні педагогічні практики, впровадження компетентнісного підходу до підготовки вчителів.

Аналіз сучасних навчальних планів німецьких ЗВО, що здійснюють підготовку вчителів фізичного виховання, з'ясував такі характерні риси:

1) навчальні плани включають як обов'язкові дисципліни, так і дисципліни за вибором студентів;

2) підготовка вчителів фізичного виховання охоплює чотири різні сфери:

вивчення наук про освіту: набуття педагогічних та інших спеціалізованих педагогічних кваліфікацій;

фахово-наукова підготовка за двома обраними предметами викладання;

фахово-дидактичне навчання: засвоєння спеціалізованих теорій і методів для передавання навчального матеріалу;

практика;

3) у педагогічній освіті Німеччини існує рефендаріат, що триває від 16 до 24 місяців (залежно від федеральної землі та її законів) та є самостійним, шкільно-практично орієнтованим, заключним етапом набуття педагогічної освіти вчителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобраков С. В. Порівняльний аналіз узагальненого досвіду професійної підготовки вчителів у ВНЗ Німеччини та України. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2013. № 2–3 (16–17). С. 152–157.
2. Дяченко Л. М. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх учителів загальноосвітніх шкіл в університетах Федеративної Республіки Німеччина: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2016. 300 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. №1556-VII. URL: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>. (дата звернення: 02.08.2018).
4. Зарубіжний досвід професійної підготовки педагогів: аналітичні матеріали / Авшеник Н. М. та інш. К.: ДКС «Центр», 2017. 83 с.
5. Махия Н. В. Педагогічна освіта у Німеччині: історія та сучасність: метод. рек. Черкас. нац. ун-т ім. Б.Хмельницького. Черкаси, 2008. 64 с.
6. Aufbau der Lehramtsausbildung / Polyvalenter-bachelor // Universitet Freiburg. URL: <http://www.slb.uni-freiburg.de/das-lehramtsstudium/polyvalenter-bachelor>. (дата звернення: 09.07.2018).
7. Aufbau des (Lehramt)Studienganges /Universitet Freiburg. URL: https://www.sport.uni-freiburg.de/de/studium/studiengaenge/poly/poly#fach_sport. (дата звернення: 09.07.2018).
8. Bayerisches Lehrerbildungsgesetz (BayLBG) in der Fassung der Bekanntmachung vom 12. Dezember 1995. URL: <http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayLBG>. (дата звернення: 09.07.2018).
9. Bräutigam M. Sach- und Selbstkompetenz in der Sportlehrerausbildung. Fragmente zum Entwurf einer begrifflich-konzeptionellen Fundierung und Orientierung. Dortmund: Manuskript, 2003 URL: <http://www.sport.uni-dortmund.de/peprobrae/Kompetenzmodell.pdf>. (дата звернення: 29.07.2018).
10. Der Studiengang Master of Education (M.Ed.) / Universitet Freiburg. URL: <http://www.slb.uni-freiburg.de/das-lehramtsstudium/polyvalenter-bachelor/master-of-education/master-of-education>. (дата звернення: 29.07.2018).
11. Empfehlungen zur Eignungsabklärung in der ersten Phase der Lehrerausbildung (Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 07.03.2013). Berlin, Bonn: Kultusministerkonferenz, 2013. 5 S. URL: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/2013/2013-03-07-Empfehlung-Eignungsabklaerung.pdf. (дата звернення: 29.07.2018).
12. Empfohlener Studienverlauf für das Lehramtsstudium im Fach Sport an Grundund Hauptschulen als Unterrichtsfach LPO I §57. URL: https://www.sg.tum.de/fileadmin/tuspfsp/www/Studiengaenge/Lehramtsstudiengaenge/3Lehramt_GSMS/Empfohlener_Studienverlauf_GS_MS_140714.pdf. (дата звернення: 29.07.2018).
13. Empfohlener Studienverlauf für das Studium des Unterrichtsfachs Sport für das Lehramt an Gymnasien gemäß § 83 neue LPO I 2008. URL: http://www.sg.tum.de/fileadmin/tuspfsp/www/Studium/Lehramt_Gymnasium/Empfohlener_Studienverlauf_GY_140723.pdf. (дата звернення: 29.07.2018).
14. Gesetz über die Ausbildung für Lehrämter an öffentlichen Schulen (Lehrerausbildungsgesetz – LABG) Vom 12. Mai 2009 (GV. NRW. S. 308) zuletzt geändert durch Gesetz vom 14. Juni 2016 (GV. NRW. S. 310). URL: <https://www.schulministerium.nrw.de/docs/Recht/LAusbildung/LABG/LABGNeu.pdf>. (дата звернення: 30.07.2018).
15. Gesetz zur Reform der Lehrerausbildung Vom 12. Mai 2009 / Die Ministerin für Schule und Weiterbildung des Landes Nordrhein-Westfalen. URL: https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_vbl_detail_text?anw_nr=6&vd_id=11419&vd_back=N308&sg=0&menu=1. (дата звернення: 30.07.2018).

16. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23. Mai 1949 / Bundesgesetzblatt. Bonn, 1949. Nr. 1 (23.05.1949). S. 1–50. URL: <http://www.gesetze-im-internet.de/gg/GG.pdf>. (дата звернення: 30.07.2018).
17. Habel W. Welche Modernisierungen sind nötig? Ein alternatives Modell universitärer Lehrerausbildung: BA- und MA-Studiengänge / Welche Zukunft hat die Lehrerausbildung in Niedersachsen? Oldenburg: Schneider Verlag Hohengehren, 2002. S. 149–163.
18. Hochschulen in Deutschland / Liste der Hochschulen nach Postleitzahlen Sport (Lehramt). URL: https://studieren.de/sport-lehramt.hochschulliste.t-0.c-408.s-2.html?&tx_assearchengine_pi1%5Bproperties%5D=all%3A0%3A0. (дата звернення: 30.07.2017).
19. Informationsbroschüre zum lehramtsspezifischen Bachelor-Master-Studium / Universität Freiburg. URL: http://www.slb.uni-freiburg.de/dateien/dokumente_intern/Broschre_BaMa_2017.pdf. (дата звернення: 30.07.2017).
20. König S. Unterrichtsbelastungen für Sportlehrerinnen und Sportlehrer. Eine Analyse unter besonderer Berücksichtigung der Ausbildung. *Sportunterricht*. Schorndorf, 57 (2008), Heft 9.S. 289–293. URL: http://www.hofmann-verlag.de/project/zs_archiv/archiv/sportunterricht/2008/sportunterricht-Ausgabe-September-2008.pdf#page=17. (дата звернення: 30.07.2017).
21. König, S. FESSKom – Oder: ein Konzept für die Ausbildung zukünftiger Lehrkräfte. DSLV-Info Nr 3, 2008. S. 6–11.
22. Krüger M. Sportlehrer(aus)bildung in Münster. *sportunterricht*, Schorndorf, 62 (2013), Heft 2. URL: https://www.hofmann-verlag.de/project/zs_archiv/archiv/sportunterricht/2013/Sportunterricht-Ausgabe-Februar-2013.pdf. (дата звернення: 30.07.2017).
23. Ländergemeinsame Anforderungen für die Ausgestaltung des Vorbereitungsdienstes und die abschließende Staatsprüfung (Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 06.12.2012). Berlin, Bonn: Kultusministerkonferenz, 2012. 4 S. URL: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/2012/2012_12_06-Vorbereitungsdienst.pdf. (дата звернення: 30.07.2017).
24. Ländergemeinsame inhaltliche Anforderungen für die Fachwissenschaften und Fachdidaktiken in der Lehrerbildung (Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 16.10.2008 i.d.F. vom 12.10.2017). Berlin, Bonn: Kultusministerkonferenz, 2017. 113 S. URL: http://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/2008/2008_10_16-Fachprofile-Lehrerbildung.pdf. (дата звернення: 30.07.2017).
25. Lehramt an Grundschulen / Studienaufbau // Deutsche Sporthochschule Köln. URL: <https://www.dshs-koeln.de/studium/studienangebot/lehramt-bachelor-master/lehramt-an-grundschulen/studienaufbau/>. (дата звернення: 30.07.2017).
26. Lehramt Bachelor&Master / Studium // Deutsche Sporthochschule Köln. URL: <https://www.dshs-koeln.de/studium/studienangebot/lehramt-bachelor-master/>. (дата звернення: 30.07.2017).
27. Lehramtsprüfungsordnung I vom 29. August 2012 (SächsGVBl. S. 467). URL: <https://www.revosax.sachsen.de/vorschrift/12561-Lehramtspruefungsordnung-I>. (дата звернення: 30.07.2017).
28. Lehramtsprüfungsordnung II vom 12. Januar 2016 (SächsGVBl. S. 9), die zuletzt durch Artikel 2 der Verordnung vom 29. Juni 2017 (SächsGVBl. S. 378) geändert worden ist. URL: <https://www.revosax.sachsen.de/vorschrift/16805-Lehramtspruefungsordnung-II-#x4>. (дата звернення: 30.07.2017).
29. Lehramtstypen / KMK. URL: <https://www.kmk.org/themen/allgemeinbildende-schulen/lehrkraefte/anererkennung-der-abschluesse.html>. (дата звернення: 30.07.2017).
30. Lehrerbildung in Deutschland – ein Bericht in europäischer Perspektive / Europäische Lehrerbildung. Annäherung an Ein Neues Leitbild: Berichte Aus West- und Südosteuropa: Waxmann, 2013. 240 S.

31. Modulbeschreibungen Master Ed. an Gymnasien und Gesamtschulen / Studium / Fachdidaktik // Universität Münster. URL: https://www.uni-muenster.de/imperia/md/content/sportwissenschaft2/studium/modulhandbuecher/modulhandbuch_e3_e4_m10.pdf. (дата звернення: 31.07.2017).
32. Modulbeschreibungen Master Ed. für das Lehramt an Berufskollegs / Studium / Fachdidaktik // Universität Münster. URL: https://www.uni-muenster.de/imperia/md/content/sportwissenschaft2/studium/modulhandbuecher/modulhandbuch_e3_e4_m10.pdf. (дата звернення: 31.07.2017).
33. Modulübersicht Bachelor an Gymnasien und Gesamtschulen / Studium // Universität Münster. URL: https://www.uni-muenster.de/imperia/md/content/sportwissenschaft2/studium/formulare/pruefungen/pruefungsnummernbachelorlabg2009/modulpr__fungsnummern__nderungsordnung_l2__lf__lh.pdf. (дата звернення: 31.07.2017).
34. Modulübersicht Bachelor für das Lehramt an Haupt-, Real-, Sekundar- und Gesamtschulen / Universität Münster. URL: https://www.uni-muenster.de/Sportwissenschaft/studium/studiengaenge/Bachelor_LH.html. (дата звернення: 31.07.2017).
35. Modulübersicht Bachelor für Lehramt an Berufskollegs / Studium // Universität Münster. URL: https://www.uni-muenster.de/imperia/md/content/sportwissenschaft2/studium/formulare/pruefungen/pruefungsnummernbachelorlabg2009/modulpr__fungsnummern__nderungsordnung_l2__lf__lh.pdf. (дата звернення: 31.07.2017).
36. Ordnung der Ersten Prüfung für ein Lehramt an öffentlichen Schulen (Lehramtsprüfungsordnung I - LPO I) Vom 13. März 2008. URL: http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayLPO_I. (дата звернення: 31.07.2017).
37. Ordnung der Zweiten Staatsprüfung für ein Lehramt an öffentlichen Schulen (Lehramtsprüfungsordnung II - LPO II) Vom 28. Oktober 2004. URL: http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayLPO_II/true. (дата звернення: 31.07.2017).
38. Oser F. Standards in der Lehrerbildung. Teil 1: Berufliche Kompetenzen, die hohen Qualitätsmerkmalen entsprechen Beiträge zur Lehrerinnen- und Lehrerbildung 15 (1997) 1. S. 26–37. URL: https://www.pedocs.de/volltexte/2017/13343/pdf/BZL_1997_1_26_37.pdf. (дата звернення: 31.07.2017).
39. Praxisphasen / Lehramt Bachelor&Master (berufskollegs) // Deutsche Sporthochschule Köln. URL: <https://www.dshs-koeln.de/studium/studienangebot/lehramt-bachelor-master/lehramt-an-berufskollegs/studienaufbau/>. (дата звернення: 31.07.2017).
40. Praxisphasen / Lehramt Bachelor&Master (haupt-real-sekundar-und-gesamtschulen) // Deutsche Sporthochschule Köln. URL: <https://www.dshs-koeln.de/studium/studienangebot/lehramt-bachelor-master/lehramt-an-haupt-real-sekundar-und-gesamtschulen/studienaufbau/>. (дата звернення: 31.07.2017).
41. Rahmenvorgabenverordnung Lehramtsstudiengänge – Rahmen VO-KM Vom 27. April 2015 / Die Kultusministeriums Baden-Württemberg. URL: https://www.inspo.uni-stuttgart.de/StudiumLehre/infosstudiengang/Lehramt/LA_BA/dateien/150227_RahmenVO-KM.pdf. (дата звернення: 31.07.2017).
42. Sachstand in der Lehrerbildung. Stand: 07.03.2017. Berlin, Bonn: Kultusministerkonferenz, 2017. 169 S. URL: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/pdf/Bildung/AllgBildung/2017-03-07__Sachstand_LB_o_EW.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).
43. Standards für die Lehrerbildung: Bildungswissenschaften (Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 16.12.2004 i. d. F. vom 12.06.2014). Berlin, Bonn: Kultusministerkonferenz, 2014. 14 S. URL: https://www.kmk.org/fileadmin/veroeffentlichungen_beschluesse/2004/2004_12_16-Standards-Lehrerbildung-Bildungswissenschaften.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).

44. Studienaufbau für das Lehramt an Grundschulen / Universität Münster. URL: <https://www.uni-muenster.de/Lehrerbildung/lehramtsstudium/bachelor/grundschule.html>. (дата звернення: 31.07.2018).
45. Studienaufbau Master Ed. für das Lehramt an Berufskollegs / Studium // Universität Münster. URL: <https://www.uni-muenster.de/Lehrerbildung/lehramtsstudium/master/index.html>. (дата звернення: 31.07.2018).
46. Studienaufbau / Lehramt Bachelor&Master (lehramts-für-sonderpädagogische-förderung) // Deutsche Sporthochschule Köln. URL: <https://www.dshs-koeln.de/studium/studienangebot/lehramt-bachelor-master/lehramt-fuer-sonderpaedagogische-foerderung/>. (дата звернення: 31.07.2018).
47. Studieninhalte und Studienplanung / Universitet Freiburg. URL: <https://www.sport.uni-freiburg.de/de/studium/studorga-poly-bsc-med-msc/studorg/dateien/polystudieninhalte.pdf>. (дата звернення: 31.07.2018).
48. Studienplan B.A. Lehramt an Berufskollegs – Fach Sport (Kooperation Universität zu Köln) / Deutsche Sporthochschule Köln. URL: https://www.dshs-koeln.de/fileadmin/redaktion/Studium/Organisation/Studienunterlagen/Studienplaene/Lehramt/Koeln/PO_2015_Studienplan_LB_BK.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).
49. Studienplan B.A. Lehramt an Grundschule – Fach Sport (Kooperation Universität zu Köln) / Deutsche Sporthochschule Köln. URL: https://www.dshs-koeln.de/fileadmin/redaktion/Studium/Organisation/Studienunterlagen/Studienplaene/Lehramt/Koeln/PO_2015_Studienplan_LB_GS.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).
50. Studienplan B.A. Lehramt an Gymnasien und Gesamtschulen – Fach Sport (Kooperation Universität zu Köln) / Deutsche Sporthochschule Köln. URL: https://www.dshs-koeln.de/fileadmin/redaktion/Studium/Organisation/Studienunterlagen/Studienplaene/Lehramt/Koeln/PO_2015_Studienplan_LB_Gym.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).
51. Studienplan B.A. Lehramt an Haupt-, Real-, Sekundar- und Gesamtschulen – Fach Sport (Kooperation Universität zu Köln) / Deutsche Sporthochschule Köln. URL: https://www.dshs-koeln.de/fileadmin/redaktion/Studium/Organisation/Studienunterlagen/Studienplaene/Lehramt/Koeln/PO_2011_Studienplan_LB_HRG.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).
52. Studienplan B.A. Lehramt für Sonderpädagogische Förderung – Fach Sport (Kooperation Universität zu Köln) / Deutsche Sporthochschule Köln. URL: https://www.dshs-koeln.de/fileadmin/redaktion/Studium/Organisation/Studienunterlagen/Studienplaene/Lehramt/Koeln/PO_2015_Studienplan_LB_FoeS.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).
53. Studienplan Lehramt an Gymnasien und Gesamtschulen / Universität Münster. URL: <https://www.uni-muenster.de/Lehrerbildung/lehramtsstudium/master/gyge.html>. (дата звернення: 31.07.2018).
54. Studienplan Lehramt an Haupt-, Real-, Sekundar- und Gesamtschulen / Universität Münster. URL: <https://www.uni-muenster.de/Lehrerbildung/lehramtsstudium/master/hrge.html>. (дата звернення: 31.07.2018).
55. Studienplan Lehramt für das Lehramt an Berufskollegs Förderung / Universität Münster. URL: <https://www.uni-muenster.de/Lehrerbildung/lehramtsstudium/master/berufskolleg.html>. (дата звернення: 31.07.2018).
56. Studienplan M.Ed Lehramt an Haupt-, Real-, Sekundar- und Gesamtschulen – Fach Sport (Kooperation Universität zu Köln) / Deutsche Sporthochschule Köln. URL: https://www.dshs-koeln.de/fileadmin/redaktion/Studium/Organisation/Studienunterlagen/Studienplaene/Lehramt/Koeln/Studienplan_LM_HRG.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).
57. Studienplan M.Ed. Lehramt an Berufskollegs – Fach Sport (Kooperation Universität zu Köln) / Deutsche Sporthochschule Köln. URL: https://www.dshs-koeln.de/fileadmin/redaktion/Studium/Organisation/Studienunterlagen/Studienplaene/Lehramt/Koeln/Studienplan_LM_BK.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).
58. Studienplan M.Ed. Lehramt an Grundschule – Fach Sport (Kooperation Universität zu Köln) / Deutsche Sporthochschule Köln. URL: https://www.dshs-koeln.de/fileadmin/redaktion/Studium/Organisation/Studienunterlagen/Studienplaene/Lehramt/Koeln/Studienplan_LM_GS.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).

koeln.de/fileadmin/redaktion/Studium/Organisation/Studienunterlagen/Studienplaene/Lehramt/Koeln/Studienplan_LM_GS.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).

59. Studienplan M.Ed. Lehramt an Gymnasien und Gesamtschulen – Fach Sport (Kooperation Universität zu Köln) / Deutsche Sporthochschule Köln. URL: https://www.dshs-koeln.de/fileadmin/redaktion/Studium/Organisation/Studienunterlagen/Studienplaene/Lehramt/Koeln/Studienplan_LM_Gym.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).

60. Studienplan M.Ed. Lehramt für Sonderpädagogische Förderung – Fach Sport (Kooperation Universität zu Köln) / Deutsche Sporthochschule Köln. URL: https://www.dshs-koeln.de/fileadmin/redaktion/Studium/Organisation/Studienunterlagen/Studienplaene/Lehramt/Koeln/Studienplan_LM_FoeS.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).

61. Studium / Fachdidaktik // Universität Münster. URL: http://www.uni-muenster.de/Sportwissenschaft/studium/module/modul10_E2.html. (дата звернення: 31.07.2018).

62. Studium / Fachdidaktik // Universität Münster. URL: <https://www.uni-muenster.de/Sportwissenschaft/studium/module/modul10E1.html>. (дата звернення: 31.07.2018).

63. Studium / Wahlpflichtmodul Sport Vertiefung // Universität Münster. URL: <https://www.uni-muenster.de/Sportwissenschaft/studium/module/modul12E1.html>. (дата звернення: 31.07.2018).

64. Universität Leipzig Sportwissenschaftliche Fakultät / Studienordnung für den Lehramtsstudiengang mit dem Abschluss Erste Staatsprüfung für das Lehramt an Mittelschulen / Dritter Teil: Fächer Kapitel XIX: Sport. URL: http://www.spowi.uni-leipzig.de/fileadmin/studium/studiendokumente/Staatsexamen/Mittelschule/SP_LA_MS_Sport_SO_140317.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).

65. Universität Leipzig Sportwissenschaftliche Fakultät / Studienordnung für den Lehramtsstudiengang mit dem Abschluss Erste Staatsprüfung für das Höhere Lehramt an Gymnasien / Dritter Teil: Fächer Kapitel XXII: Sport. URL: http://www.spowi.uni-leipzig.de/fileadmin/studium/studiendokumente/Staatsexamen/Gymnasium/SP_LA_GY_Sport_SO_T3_140226.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).

66. Universität Leipzig Sportwissenschaftliche Fakultät / Studienordnung für den Lehramtsstudiengang mit dem Abschluss Erste Staatsprüfung für das Lehramt Sonderpädagogik / Dritter Teil: Fächer Kapitel XV: Sport. URL: http://www.spowi.uni-leipzig.de/fileadmin/studium/studiendokumente/Staatsexamen/Sonderpaedagogik/SP_LA_SP_Sport_SO_140411.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).

67. Universität Leipzig Sportwissenschaftliche Fakultät / Studienordnung für den Lehramtsstudiengang mit dem Abschluss Erste Staatsprüfung für das Lehramt an Grundschulen / Dritter Teil: Fächer Kapitel X: Sport. URL: http://www.spowi.uni-leipzig.de/fileadmin/studium/studiendokumente/Staatsexamen/Grundschule/la_gs_sport_so.pdf. (дата звернення: 31.07.2018).

68. Verordnung über den Zugang zum nordrhein-westfälischen Vorbereitungsdienst für Lehrämter an Schulen und Voraussetzungen bundesweiter Mobilität (Lehramtszugangsverordnung – LZV) Vom 25. April 2016 / Die Ministerin für Schule und Weiterbildung des Landes Nordrhein-Westfalen. URL: https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_vbl_detail_text?anw_nr=6&vd_id=15620&ver=8&val=15620&sg=0&menu=1&vd_back=N. (дата звернення: 31.07.2018).

69. Vorbereitungsdienst (Referendariat) / Universität Freiburg. URL: <http://www.slb.uni-freiburg.de/der-vorbereitungsdienst>. (дата звернення: 31.07.2018).

ДОДАТКИ

Додаток А

Навчальні плани з підготовки вчителів різних типів шкіл з предмету «Фізичне виховання» у Технічному університеті м. Мюнхен

Таблиця А.1

Навчальний план підготовки вчителів початкових та середніх шкіл з предмету «Фізичне виховання» у Технічному університеті м. Мюнхен

Назва модуля	Навчальне заняття	Форма навчання	К-ть год. на тижд.
1. Семестр			
Наука про спорт	Вступ до наук про спорт	Лекції/Вправи	2
Викладання й навчання I*	Вступ до спортивної педагогіки	Лекції	2
Навчальна компетентність зі спортивних ігор I*	Ігрова теорія / ігровий розвиток	Лекції	1
	Рухливі ігри	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність зі спортивних ігор II	Волейбол 1	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність із зимових видів спорту	Зимові види спорту 1 (з теорією предмета/ ковзанярський спорт)	Семінар/Вправи	3
Навчальна компетентність із спортивної гімнастики на снарядах I*	Спортивна гімнастика 1	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність з гімнастики/танцю I*	Гімнастика/Танець 1	Семінар/Вправи	1
2. Семестр			
Викладання й навчання I	Основи спортивної дидактики	Лекції	2
Навчальна компетентність зі спортивних ігор I	Ігри з м'ячем	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність зі спортивної гімнастики на снарядах I	Підвищення майстерності	Семінар/Вправи	1
	Спортивна гімнастика 2	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність із легкої атлетики I	Легка атлетика 1	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність з гімнастики/танцю I	Гімнастика/Танець 2	Семінар/Вправи	1
3. Семестр			
Компетентність зі зміцнення здоров'я I	Анатомія	Лекції	2
	Психологія	Лекції	2
Навчальна компетентність зі спортивних ігор III	Футбол 1	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність з плавання I*	Плавання 1	Семінар/Вправи	1
4. Семестр			
Наука про тренування та рухи	Основи науки про тренування	Лекції	2
	Основи науки про рухи	Лекції	2
Викладання й навчання II	Спортивно-психологічні аспекти шкільного спорту	Лекції	2
Компетентність зі зміцнення здоров'я II	Компенсаторні форми руху або елементарне виховання руху та ігрове виховання	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність з плавання I	Плавання 2	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність з легкої атлетики II	Легка атлетика 2	Семінар/Вправи	1

Продовження табл. А.1

5. Семестр			
Викладання та навчання III	Шкільний урок фізкультури: планування, проведення, оцінювання	Семінар	2
Навчальна компетентність зі спортивних ігор IV	Баскетбол 1	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність зі спортивних ігор V	Гандбол 1	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність з плавання II	Плавання 3	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність з гімнастики/танцю II	Гімнастика/Танець 3	Семінар/Вправи	1
6. Семестр			
Навчальна компетентність із рекреаційних видів спорту I	Виникнення та розвиток рекреаційних видів спорту	Лекції	1
	Рекреаційні види спорту 1	Семінар/Вправи	1
	Рекреаційні види спорту 2	Семінар/Вправи	1
7. Семестр			
Викладацька компетентність зі зміцнення здоров'я III	Здорова школа	Семінар/Вправи	2
	Фітнес, що орієнтований на здоров'я 1	Семінар/Вправи	1
	Фітнес, що орієнтований на здоров'я 2	Семінар/Вправи	1
	Методи релаксації	Семінар/Вправи	1

Таблиця А.2

Навчальний план підготовки вчителів початкових та середніх шкіл з предмету «Фізичне виховання» у Технічному університеті м. Мюнхен. Вибіркові модулі

Назва модуля	Навчальне заняття	Форма навчання	К-ть год. на тиждень	Семестр, що рекомендовано
Практика, що пов'язана з навчанням	Спостереження/ - аналіз урока	Семінар	2	5/6
	(Практика у школі)	—	—	5/6
Наука про тренування та рухи	Наука про рухи або наука про тренування	Семінар	2	6
Колоквіум з іспиту (Examenscolloquium)	Колоквіум з іспиту (Examenscolloquium)	Семінар	2	6/7
Викладання й навчання	Прикладна комунікативна компетентність I	Семінар	2	6

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [12].

Модулі, що позначені * мають бути продовжені в наступному семестрі, ті, що позначені мають наприкінці державний іспит; ті, що позначені мають наприкінці іспит із модуля. Весь модуль повинен бути завершений протягом двох семестрів.

Таблиця А.3

**Навчальний план підготовки вчителів гімназії з предмету «Фізичне виховання» у
Технічному університеті м. Мюнхен**

Назва модуля	Навчальне заняття	Форма навчання	Кількість годин на тиждень
1. Семестр			
Наука про спорт	Вступ до наук про спорт	Лекції	2
Викладання й навчання I*	Вступ до спортивної педагогіки	Лекції	2
Навчальна компетентність зі спортивних ігор I*	Ігрова теорія / ігровий розвиток	Лекції	1
	Рухливі ігри		
Навчальна компетентність зі спортивних ігор II	Волейбол 1	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність зі зимових видів спорту I	Зимові види спорту 1	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність зі спортивної гімнастики на снарядах I*	Спортивна гімнастика 1	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність з гімнастики/танцю I*	Гімнастика/Танець 1	Семінар/Вправи	1
2. Семестр			
Викладання й навчання I	Основи спортивної дидактики	Лекції	2
Навчальна компетентність зі спортивних ігор I	Ігри з м'ячем	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність зі спортивних ігор II	Волейбол 2	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність зі спортивної гімнастики на снарядах I	Підвищення майстерності	Семінар/Вправи	1
	Спортивна гімнастика 2		
Навчальна компетентність з легкої атлетики I	Легка атлетика 1	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність з гімнастики/танцю I	Гімнастика/Танець 2	Семінар/Вправи	1
3. Семестр			
Компетентність зі зміцнення здоров'я I	Анатомія	Лекції	2
	Фізіологія	Лекції	2
Навчальна компетентність зі спортивних ігор III	Футбол I	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність з зимових видів спорту II	Зимові види спорту 2	Семінар/Вправи	2
	Теорія / Біг на коньках	Лекції/Вправи	1
Навчальна компетентність зі спортивної гімнастики на снарядах	Спортивна гімнастика 3	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність з плавання I*	Плавання 1	Семінар/Вправи	1
4. Семестр			
Наука про тренування та рухи I	Основи науки про тренування	Лекції	2
	Основи науки про рухи	Лекції	2
Викладання та навчання II	Спортивно-психологічні аспекти фізичного виховання в школі	Лекції	2
Навчальна компетентність зі спортивних ігор III	Футбол 2	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність з плавання I	Плавання 2	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність із легкої атлетики II	Легка атлетика 2	Семінар/Вправи	1
	Легка атлетика 3	Семінар/Вправи	1

Продовження табл. А.3

5. Семестр			
Викладання та навчання III	Шкільний урок фізкультури: планування, проведення, оцінювання	Семінар	2
Навчальна компетентність зі спортивних ігор IV*	Баскетбол 1	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність зі спортивних ігор V*	Гандбол 1	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність з плавання II*	Плавання 3	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність з гімнастики/танцю II*	Гімнастика/Танець 3	Семінар/Вправи	1
6. Семестр			
Навчальна компетентність зі спортивних ігор IV	Баскетбол 2	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність зі спортивних ігор V	Гандбол 2	Семінар/Вправи	2
Навчальна компетентність із рекреаційних видів спорту I	Виникнення та розвиток рекреаційних видів спорту	Лекції	1
	Рекреаційні види спорту 1	Семінар/Вправи	1
	Рекреаційні види спорту 2	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність із плавання II	Плавання 4	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність з гімнастики/танцю II	Гімнастика/Танець 4	Семінар/Вправи	1
7. Семестр			
Компетентність зі зміцнення здоров'я II	Здорова школа	Лекції/Вправи	2
	Фітнес, що орієнтований на здоров'я 1	Семінар/Вправи	1
	Фітнес, що орієнтований на здоров'я 2	Семінар/Вправи	1
	Методи релаксації	Семінар/Вправи	1
Навчальна компетентність із рекреаційних видів спорту II	Рекреаційні види спорту 3	Семінар/Вправи	2
8. Семестр			
Наука про тренування та рухи II	Наука про тренування або наука про рухи	Семінар	2
Викладання та навчання IV	Прикладна компетентність у передачі знань 1	Семінар	2
Компетентність зі зміцнення здоров'я III	Профілактика і зміцнення здоров'я	Лекції	2
	Здорове харчування	Лекції	1
	Спортивна медицина	Семінар	1
9. Семестр			
Викладання та навчання V	Прикладна компетентність у передачі знань 2	Семінар	2
Викладання та навчання VI	Фізичне виховання в гімназіях	Семінар	2

Таблиця А.4

**Навчальний план підготовки вчителів гімназії з предмету «Фізичне виховання» у
Технічному університеті м. Мюнхен. Вибіркові модулі**

Назва модуля	Навчальне заняття	Форма навчання	К-ть годин на тиждень	Семестр, що рекомендовано
Практика, що пов'язана з навчанням	Спостереження/ – аналіз уроку	Семінар	2	5/6
	(Практика у школі)	Семінар	2	5/6
Наука про тренування та рухи	Наука про рухи або наука про тренування	Семінар	2	8
Колоквіум з іспиту (Examenscolloquium)	Колоквіум з іспиту	Семінар	2	8/9

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [13].

Додаток Б

Навчальні плани з підготовки вчителів різних типів шкіл з предмету «Фізичне виховання» з основним фахом фізичне виховання (державний іспит) у Лейпцігському університеті

Таблиця Б.1

Навчальний план з підготовки вчителів початкової школи з основним фахом фізичне виховання (державний іспит) у Лейпцігському університеті

Семестр	Модуль №	Назва модуля	Тривалість	Форма модуля	К-ть кредитів
1./2./3./4./5./6./7./		Науки про освіту	Кожен семестр	Об.	45
1.		Модулі за вибором	1		5
1./2./3./4./5./6./7./8.		Загальна дидактика	Кожен семестр		25
1.–2	08-001-0001	Аналіз та розвиток рухових дій у дітей початкової школи. Розуміння школяра як біологічної системи: Семінар «Основи рухів та тренування» Семінар зі вправами «Теорія та практика спортивних рухів» Семінар «Біологічні основи рухів та фізичного виховання»	2 семестри	Об.	10
1.–2	08-001-0002	Рухи, що використовують на уроках з фізичного виховання у початковій школі I Семінар зі вправами «Рухи та спортивне знаряддя» Семінар зі вправами «Навчання. Демонстрація. Танці» Семінар зі вправами «Біг, стрибки, метання»	2 семестри	Об.	10
2./3./4./5./6./7./		Дидактика початкової школи з німецької мови або сербської	Кожен семестр	Об.	25
2./3./4./5./6./7./		Дидактика початкової школи з математики	Кожен семестр	Об.	25
3.–4	08-001-0003	Рухи, що використовують на уроках з фізичного виховання у початковій школі II Семінари зі вправами: «Лижні види спорту» «Водні види спорту» «Плавання для початківців»	2 семестри	Об.	10
1.–2.	08-001-0005	Спортивні ігри: Семінари із вправами (практичні): «Рухливі ігри» «Ігри з відбиванням м'яча» «Командні ігри I» «Командні ігри II»	2 семестри	Об.	5
2.–3.	08-001-0003	Тіло, спорт і рух в житті людини та як спосіб життя Лекції «Спортивна педагогіка» Семінари «Спортивна педагогіка» Лекції «Спортивна філософія» Семінари «Спортивна філософія» Лекції «Спортивна психологія»	2 семестри	Об.	10
2.–3.	08-001-0008	Лижні та водні види спорту: Семінари із вправами (практичні): «Лижні види спорту» «Водні види спорту»	2 семестри	Об.	5

Продовження табл. Б.1

3.–4.	08-008-0006	Виховання та навчання фізичному вихованню у школі І Лекція «Дидактика І» Семінар «Дидактика І» Семінар із вправами (практичний): «Рухливі ігри» Шкільно-практичне навчання (практика)	2 семестри	Об.	10
4.–5.		Шкільно-практичне навчання І	2 семестри	Об.	10
5		Вербальний та невербальний кьюінг (команди)	1 семестр	Об.	5
5.–6.	08-008-0004	Фізичне виховання у соціальному контексті Лекція «Спортивна педагогіка» Семінар «Спортивна педагогіка» Лекція «Історія фізичного виховання» Лекція «Спортивна соціологія/філософія» Семінар «Спортивна соціологія/філософія» Лекція «Спортивна психологія»	2 семестри	Об.	10
5.–6.	08-008-0005	Спортивні ігри		Об.	10
7		Шкільно-практичне навчання ІІ		Об.	5
7	08-008-0007	Навчання руховим діям у фізичному вихованні Семінар «Дидактика фізичного виховання у початковій школі» Семінар «Фізичне виховання для дітей з особливими потребами та з відхиленнями у стані здоров'я»		Об.	10
		Державний іспит			25
	Всього				240

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [67].

Таблиця Б.2

Навчальний план з підготовки вчителів середньої школи з основним фахом фізичне виховання (державний іспит) у Лейпцігському університеті

Семестр	Модуль №	Назва модуля	Тривалість (семестри)	Форма модуля (обов'язковість)	К-ть кредитів
1./2./3./4./5.		Науки про освіту	Кожен семестр	Об.	40
1./2./3./4./5./6./7./8.		Модуль Фах 2 (другий фах викладання)	Кожен семестр	Об.	90
1.–2	08-001-0002	Розуміння людини як біологічної системи: Лекції «Людина як біологічна система 1» Семінар «Людина як біологічна система 2а» Семінар «Людина як біологічна система 2б» Практичні заняття «Людина як біологічна система 3»	2 семестри	Об.	10
1.–2	08-001-0005	Спортивні ігри: Семінари із вправами (практичні): «Рухливі ігри» «Ігри з відбиванням м'яча» «Командні ігри І» «Командні ігри ІІ»	2 семестри	Об.	5

2.–3.	08-001-0003	Тіло, спорт і рух в житті людини та як спосіб життя Лекції «Спортивна педагогіка» Семінари «Спортивна педагогіка» Лекції «Спортивна філософія» Семінари «Спортивна філософія» Лекції «Спортивна психологія»	2 семестри	Об.	10
2.–3.	08-001-0008	Лижні та водні види спорту: Семінари із вправами (практичні): «Лижні види спорту» «Водні види спорту»	2 семестри	Об.	5
3./4.		Модулі за вибором	1 семестр	Об.	5
3		Вербальний та невербальний кьюінг (команди)	1 семестр	Об.	5
3.–4.	08-001-0007	Підвищення майстерності та навичок рухів Семінари із вправами (практичні): «Легка атлетика» «Плавання» «Боротьба»	2 семестри	Об.	5
4.–5.	08-001-0001	Аналіз, розвиток комплексних спортивних рухів і покращення виконання рухів Лекції «Спортивні рухи та наука про тренування І» Семінар «Спортивні рухи та наука про тренування І» Лекції «Спортивна біомеханіка І» Семінари «Спортивна біомеханіка І» Практичні заняття «Спортивні рухи та наука про тренування, спортивна біомеханіка»	2 семестри	Об.	10
4.–5.	08-001-0006	Формування рухів Семінари із вправами (практичні): «Спортивна гімнастика та акробатика І» «Спортивна гімнастика та акробатика ІІ» «Гімнастика та танці І» «Гімнастика та танці ІІ»	2 семестри	Об.	5
5.–6.	08-008-0006	Виховання та навчання фізичному вихованню у школі І Лекція «Дидактика І» Семінар «Дидактика І» Семінар із вправами (практичний): «Рухливі ігри» Шкільно-практичне навчання (практика)	2 семестри	Об.	10
5.–6.	08-008-0008	Фізичне виховання у соціальному контексті ІІ Лекція «Історія фізичного виховання» Лекція «Спортивна соціологія» Семінар «Спортивна соціологія»	2 семестри	Об.	5
6.–7.	08-008-0009	Фітнес та сприяння здоров'ю Лекція «Здоровий тренінг І» Семінар зі вправами «Здоровий тренінг ІІ» Практичні заняття «Здоровий тренінг ІІІ»	2 семестри	Об.	5
7.–8.	08-008-00012	Сучасні тенденції з рекреаційних видів спорту Практичні семінари: «Сучасні тренди у спорті (факультатив)» «Сучасні тренди у спорті»	2 семестри	Об.	5

Продовження табл. Б.2

7.–8.	08-008-00014	Виховання та навчання фізичному вихованню Лекція «Дидактика II» Семінар «Дидактика II» Лекція «Шкільно-практичне навчання I» Семінар «Шкільно-практичне навчання I» Лекція «Шкільно-практичне навчання II» Семінар «Шкільно-практичне навчання II»	2 семестри	Об.	10
8		Модулі за вибором	1 семестр	Об.	10
		Державний іспит			30
	Всього				270

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [64].

Таблиця Б.3

**Навчальний план з підготовки вчителів гімназії з основним фахом фізичне виховання
(з державним іспитом) у Лейпцигському університеті**

Семестр	Модуль №	Назва модуля	Тривалість	Форма модуля (обов'язковість)	К-ть кредитів
1./2./3./4./5.		Науки про освіту	Кожен семестр	Об.	40
1./2./3./4./5./6./7./8./9		Модуль Фах 2 (другий фах викладання)	Кожен семестр	Об.	105
1.–2	08-001-0002	Розуміння людини як біологічної системи: Лекції «Людина як біологічна система 1» Семінар «Людина як біологічна система 2» Практичні заняття «Людина як біологічна система 3»	2 семестри	Об.	10
1.–2	08-001-0005	Спортивні ігри: Семінари із вправами (практичні): «Рухливі ігри» «Ігри з відбиванням м'яча» «Командні ігри I» «Командні ігри II»	2 семестри	Об.	5
2.–3.	08-001-0003	Тіло, спорт і рух в житті людини та як спосіб життя Лекції «Спортивна педагогіка» Семінари «Спортивна педагогіка» Лекції «Спортивна філософія» Семінари «Спортивна філософія» Лекції «Спортивна психологія»	2 семестри	Об.	10
2.–3.	08-001-0008	Лижні та водні види спорту: Семінари із вправами (практичні): «Лижні види спорту» «Водні види спорту»	2 семестри	Об.	5
3./4.		Модулі за вибором	1 семестр	Об.	5
3		Вербальний та невербальний кьюінг (команди)	1 семестр	Об.	5
3.–4.	08-001-0007	Підвищення майстерності та навичок рухів Семінари із вправами (практичні): «Легка атлетика» «Плавання» «Боротьба»	2 семестри	Об.	5

4.–5.	08-001-0001	Аналіз, розвиток комплексних спортивних рухів і покращення виконання рухів Лекції «Спортивні рухи та наука про тренування І» Семінар «Спортивні рухи та наука про тренування І» Лекції «Спортивна біомеханіка І» Семінари «Спортивна біомеханіка І» Практичні заняття «Спортивні рухи та наука про тренування, спортивна біомеханіка»	2 семестри	Об.	10
4.–5.	08-001-0006	Формування рухів Семінари із вправами (практичні): «Спортивна гімнастика та акробатика І» «Спортивна гімнастика та акробатика ІІ» «Гімнастика та танці І» «Гімнастика та танці ІІ»	2 семестри	Об.	5
5.–6.	08-008-0006	Виховання та навчання фізичному вихованню у школі І Лекція «Дидактика І» Семінар «Дидактика І» Семінар із вправами (практичний): «Рухливі ігри» Шкільно-практичне навчання (практика)	2 семестри	Об.	10
6.–7.	08-004-0001	Фізичне виховання у соціальному контексті Лекція «Історія фізичного виховання» Лекція «Спортивна соціологія» Семінар «Спортивна соціологія» Семінар «Спортивна педагогіка» Семінар «Спортивна психологія»	2 семестри	Об.	10
7.–8.	08-008-00014	Виховання та навчання фізичному вихованню Лекція «Дидактика ІІ» Семінар «Дидактика ІІ» Лекція «Шкільно-практичне навчання І» Семінар «Шкільно-практичне навчання І» Лекція «Шкільно-практичне навчання ІІ» Семінар «Шкільно-практичне навчання ІІ»	2 семестри	Об.	10
8.–9.	08-008-0009	Фітнес та сприяння здоров'ю Лекція «Здоровий тренінг І» Семінар зі вправами «Здоровий тренінг ІІ» Практичні заняття «Здоровий тренінг ІІІ»	2 семестри	Об.	5
8.–9.	08-008-0010	Сучасні тенденції з рекреаційних видів спорту Практичні семінари: «Сучасні тренди у спорті (факультатив)» «Сучасні тренди у спорті» Шкільно-практичні заняття	2 семестри		10
8.–9.	08-008-0011	Інтегративні курси Семінар «Спортивна моторика/наука про тренування» Семінар «Фахова дидактика» Лекція «Спортивна медицина»	2 семестри		10
9		Модулі за вибором	1 семестр	Об.	10
		Державний іспит			30
	Всього				300

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [65].

Таблиця Б.4

Навчальний план з підготовки вчителів спеціальної школи з основним фахом фізичне виховання (з державним іспитом) у Лейпцігському університеті

Семестр	Модуль №	Назва модуля	Тривалість	Форма модуля (обов'язковість)	К-ть кредитів
1.		Загальна корекційна педагогіка	1 семестр	Об.	10
1./2./3./4./5./6./7./8./9		Спеціалізація 1. Емоційний та соціальний розвиток	Кожен семестр	Об.	60
1./2./3./4./5./6./7./8./9		Спеціалізація 2. Духовний розвиток, розвиток тілесний та руховий, мови	Кожен семестр	Об.	60
1.–2	08-001-0002	Розуміння людини як біологічної системи: Лекції «Людина як біологічна система 1» Семінар «Людина як біологічна система 2» Практичні заняття «Людина як біологічна система 3»	2 семестри	Об.	10
1.–2	08-001-0005	Спортивні ігри: Семінари із вправами (практичні): «Рухливі ігри» «Ігри з відбиванням м'яча» «Командні ігри І» «Командні ігри ІІ»	2 семестри	Об.	5
1./2./3./4./5./6./7./8		Науки про освіту	Кожен семестр	Об.	40
2.–3.	08-001-0003	Тіло, спорт і рух в житті людини та як спосіб життя Лекції «Спортивна педагогіка» Семінари «Спортивна педагогіка» Лекції «Спортивна філософія» Семінари «Спортивна філософія» Лекції «Спортивна психологія»	2 семестри	Об.	10
2.–3.	08-001-0008	Лижні та водні види спорту: Семінари із вправами (практичні): «Лижні види спорту» «Водні види спорту»	2 семестри	Об.	5
3.–4.	08-001-0007	Підвищення майстерності та навичок рухів Семінари із вправами (практичні): «Легка атлетика» «Плавання» «Боротьба»	2 семестри	Об.	5
4./7.		Модулі за вибором І	2 семестри	Об.	5
4./7.		Вербальний та невербальний кьюінг (команди)	2 семестри	Об.	5
4.–5.	08-001-0001	Аналіз, розвиток комплексних спортивних рухів і покращення виконання рухів Лекції «Спортивні рухи та наука про тренування І» Семінар «Спортивні рухи та наука про тренування І» Лекції «Спортивна біомеханіка І» Семінари «Спортивна біомеханіка І» Практичні заняття «Спортивні рухи та наука про тренування, спортивна біомеханіка»	2 семестри	Об.	10

4.–5.	08-001-0006	Формування рухів Семінари із вправами (практичні): «Спортивна гімнастика та акробатика І» «Спортивна гімнастика та акробатика ІІ» «Гімнастика та танці І» «Гімнастика та танці ІІ»	2 семестри	Об.	5
5.–6.	08-008-00013	Виховання та навчання фізичному вихованню у школі І Лекція «Дидактика І» Семінар «Дидактика І» Семінар із вправами (практичний): «Рухливі ігри»	2 семестри	Об.	5
6.		Модулі за вибором ІІ	2 семестри	Об.	10
6.	08-008-0012	Сучасні тенденції з рекреаційних видів спорту Практичні семінари: «Сучасні тренди у спорті (факультатив)» «Сучасні тренди у спорті»			5
7.–8.	08-008-0008	Фізичне виховання у соціальному контексті Лекція «Історія фізичного виховання» Лекція «Спортивна соціологія» Семінар «Спортивна соціологія»	2 семестри	Об.	5
6.–7	08-008-0009	Фітнес та сприяння здоров'ю Лекція «Здоровий тренінг І» Семінар зі вправами «Здоровий тренінг ІІ» Практичні заняття «Здоровий тренінг ІІІ»	2 семестри	Об.	5
7.–8.	08-008-00014	Виховання та навчання фізичному вихованню Лекція «Дидактика ІІ» Семінар «Дидактика ІІ» Лекція «Шкільно-практичне навчання І» Семінар «Шкільно-практичне навчання І» Лекція «Шкільно-практичне навчання ІІ» Семінар «Шкільно-практичне навчання ІІ»	2 семестри	Об.	10
		Державний іспит		Об.	30
	Всього				300

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [66].

Додаток В

Навчальні плани з підготовки вчителів різних типів шкіл. Фах – «Фізичне виховання». НУФВК, у кооперації з Кельнським університетом.

Таблиця В.1

Навчальний план з підготовки вчителів початкової школи. Фах – «Фізичне виховання». НУФВК, у кооперації з Кельнським університетом (бакалавр)

Семестр	Назва модуля та короткий зміст	Год.	ESTC	LP	Форма контролю
1.	Біологічні основи рухів та успішність їх розуміння та застосування	120	4	4	
	Основи біології Плавання		2 2		Практичний іспит
1.	Формування рухів	120			Практичний іспит
	Ігри Біг – стрибки – метання в початковій та спеціалізованій школі		2 2		
2.	Фізичне виховання у школі: розуміння та формування	150	5	5	
	Дидактичні основи фізичного виховання у школі Малі спортивні ігри Розвиток координації та рухових навичок		2 2 1		
3.	Розуміння розвитку особистості та вивчення рухових варіацій	210	6	7	
	Основи спортивної педагогіки Основи спортивної психології та рухових навичок Гімністичні рухи (на снарядах) Фізичне виховання в урочний та позаурочний час		1 1 2 2		Практичний іспит
4.	Сприяння розвитку особистості завдяки фізичному вихованню	270	8	9	
	Виховання, розвиток та рухові навички Бокс, спортивна боротьба Хореографія, танці, виконання Дидактика виконання рухів		2 2 2 2		Практичний іспит
5.	Розуміння соціальних феноменів, ситуативного досвіду та впливу	300	8	9	
	Соціалізація та соціальне навчання Командні ігри Ігри з відбиванням м'яча Відносини та шкільне виховання в школі		2 2 2 2		Практичний іспит

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [49].

Таблиця В.2

Навчальний план з підготовки вчителів початкової школи. Фах – «Фізичне виховання». НУФВК, у кооперації з Кельнським університетом (магістр)

Семестр	Назва модуля та короткий зміст	Год.	ESTC	LP	Ф. контролю
1.	Урок фізичного виховання: планування, аналізування та оцінювання	180	6	6	
	Поглиблені аспекти фахової дидактики*** Плавання або легка атлетика Ковзани-Роліки-Водіння		2 2 2		Практичний іспит

Продовження табл. В.2

1.	Підготовка до семестру з практики (рефендаріату)	100			
	Загальна підготовка (10 тижнів за всіма фахами навчання)	50			
	Група за профілем (4 тижні лінгвістична базова освіта або нуки про освіту)	50			
2.	Семестр з практики (рефендаріат)	750		25	
	Університетське супроводження в профільній групі	360	12	12	
	Супровід 24 години у вільний від лекцій час 18 годин супроводу у семестрі	42		13	
	Практика у школі/Супровід практики у школі	448			
3.	Діагностика та підтримка рухів у дітей	180	4	6	
	Профілактичне та компенсаторне навчання рухам		2		
	Діагностика та підтримка рухів		2		

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [58].

Таблиця В.3

**Навчальний план з підготовки вчителів середньої, реальної, загальноосвітньої школи.
Фах – «Фізичне виховання». НУФВК, у кооперації з Кельнським університетом (бакалавр)**

Семестр	Назва модуля та короткий зміст	Год.	ESTC	LP	Ф. контролю
1.	Біологічні основи рухів та успішність їх розуміння та застосування	210	6	7	
	Основи біології Плавання Гімнастика		2 2 2		Практичний іспит
1.	Формування рухів	120	4	4	
	Ігри Біг – стрибки – метання		2 2		
2	Фізичне виховання у школі: розуміння та формування	180	4	4	
	Дидактичні основи фізичного виховання у школі Інші види рухів І (1 за вибором із запропонованого)		2 2		
2.	Дослідження можливостей рухів та розуміння навчальних процесів	120	4	4	
	Гімнастичні рухи (на снарядах) – спортивна гімнастика Ковзани-Роліки-Водіння		2 2		
3.	Розуміння та вивчення розвитку особистості	180	4	6	
	Основи спортивної педагогіки Рухливі ігри		2 2		
3.	Розуміння та використання рухів у фізичному вихованні	180	4	6	
	Основи спортивної психології та навчання рухам Гімнастика на снарядах		2 2		Практичний іспит

Продовження табл. В.3

4	Сприяння особистостісному розвитку здяки фізичному вихованню	240	6	8	
	Виховання, розвиток та навчання рухам Бокс, спортивна боротьба Хореографія, танці, виконання		2 2 2		Практичний іспит
4	Фізичне виховання в школі: рефлексія та оцінка	150	4	5	
	Спеціальні теми фахової дидактики Ігри з відбиванням м'яча		2 2		Практичний іспит
5	Розуміння соціальних феноменів, ситуативного досвіду та впливу	300	8	10	
	Соціалізація та соціальне навчання Командні ігри I Командні ігри II Інши види рухливих ігор (за вибором)		2 2 2 2		Практичний іспит
6	Сприяння здоровому способу життя завдяки заняттям фізичним вихованням та фізичній активності	120	4	4	
	Профілактичне та компенсаторне навчання рухам Долучення до фізичного виховання		2 2		

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [51].

Таблиця В.4

**Навчальний план з підготовки вчителів середньої, реальної, загальноосвітньої школи.
Фах – «Фізичне виховання». НУФВК, у кооперації з Кельнським університетом (магістр)**

Семестр	Назва модуля та короткий зміст	Год.	ESTC	LP	Ф. контролю
1/3.	Урок фізичного виховання: планування, аналізування та оцінювання	270	8	9	
	Поглиблені аспекти фахової дидактики*** Адаптація та тренування Плавання Легка атлетика		2 2 2 2		Практичний іспит
1.	Підготовка до семестру з практики (рефендаріату)	100	2	3	
	Загальна підготовка (10 тижнів за всіма фахами навчання) Група за профілем (4 тижні лінгвістична базова освіта або нуки про освіту)	50 50			
2.	Семестр з практики (рефендаріат)	750		25*	
	Університетське супроводження в профільній групі Супровід 24 години у вільний від лекційчас 18 годин супроводу у семестрі	360 42	12	12 13	
	Практика у школі / Супровід практики у школі	448			
3.	Розуміння суспільної поведінки та заняття з фізичного виховання	270	6	9	
	Фізичне виховання та суспільство Поглиблені аспекти виховування здоров'я Культурний феномен фізичного виховання		2 2 2		

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [56].

Таблиця В.5

Навчальний план з підготовки вчителів гімназії та загальноосвітньої школи. Фах – «Фізичне виховання». НУФВК, у кооперації з Кельнським університетом (бакалавр)

Семестр	Назва модуля та короткий зміст	Год.	ESTC	LP	Ф. контролю
1.	Біологічні основи рухів, успішність їх розуміння та застосування	210	6	7	
	Основи біології Плавання Гімнастика		2 2 2		Практ. іспит
1.	Формування рухів	120	4	4	
	Ігри Біг – стрибки – метання		2 2		
2	Фізичне виховання в школі: розуміння та формування	180	4	6	
	Дидактичні основи фізичного виховання у школі Інші види спорту I (*1 за вибором із запропонованого)		2 2		
2.	Дослідження можливостей рухів та розуміння навчальних процесів	210	5	7	
	Тренування координації та навчання рухам Гімнастичні рухи (на снарядах) – спортивна гімнастика Ковзани-Роліки-Водіння		1 2 2		Практ. іспит
3.	Розуміння та вивчення розвитку особистості	180	4	6	
	Основи спортивної педагогіки Рухливі ігри		2 2		
3.	Розуміння та використання рухів у фізичному вихованні	240	5	8	
	Основи спортивної психології та навчання рухам Основи біомеханіки Гімнастика на снарядах		2 1 2		Практ. іспит
4	Сприяння особистісному розвитку за допомогою фізичного виховання	240	6	8	
	Виховання, розвиток та навчання рухам Бокс, спортивна боротьба Хореографія, танці, виконання		2 2 2		Практ. іспит
4	Фізичне виховання в школі: рефлексія та оцінка	150	6	5	
	Спеціальні теми фах. дидактики Ігри з відбиванням м'яча Наукове мислення та наукова діяльність у шкільному фізичному вихованні		2 2 2		іспит
5	Розуміння соціальних феноменів, ситуативного досвіду та впливу	330	8	11	
	Соціалізація та соціальне навчання Командні ігри I Командні ігри II Інші види спорту II (**за вибором)		2 2 2 2		Практ. іспит
6	Сприяння здоровому способу життя завдяки заняттям з фізичного виховання та фізичній активності	210	6	7	
	Профілактичне та компенсаторне навчання рухам Долучення до фізичного виховання Інші види спорту III (***)за вибором)		2 2 2		Практ. іспит

* Інші види спорту I на вибір із запропонованих: баскетбол, футбол, бадмінтон, теніс, настільний теніс;

** Інши виду спорту II: на вибір із запропонованих: лазання по канату, стрибки на батуті, дайвінг, рекреаційні види спорту I;

*** Інши виду спорту III на вибір із запропонованих: велоспорт, кінний спорт, акробатика, рекреаційні види спорту II.

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [50].

Таблиця В.6

Навчальний план з підготовки вчителів гімназії та загальноосвітньої Школи. Фах – «Фізичне виховання». НУФВК, у кооперації з Кельнським університетом (магістр)

Семестр	Назва модуля та короткий зміст	Год.	ESTC	LP	Ф. контролю
1.	Урок фізичного виховання: планування, аналізування та оцінювання	270	8	9	
	Поглиблені аспекти фахової дидактики***		2		Практичний іспит
	Адаптація та тренування		2		
	Плавання		2		
	Легка атлетика		2		
1.	Підготовка до семестру з практики (рефендаріату)	100	2	3	
	Загальна підготовка (10 тижнів за всіма фахами навчання)	50			
	Група за профілем (4 тижні лінгвістична базова освіта або нуки про освіту)	50			
2.	Семестр з практики (рефендаріат)	750		25*	
	Університетський супровід профільній групі	360	12	12	
	Супровід				
	24 години у вільний від лекцій час	42		13	
	18 годин супроводу у семестрі				
	Практика у школі / Супровід практики у школі	448			
3/4.	Спортивні ігри: сприяння змагальності та аналізування	270	6	9	
	Аналіз рухів та дій		2		Практичний іспит
	Командні ігри		2		
	Ігри з відбиванням м'яча		2		
3/4.	Розуміння суспільної поведінки та заняття з фізичного виховання	270	6	9	
	Фізичне виховання та суспільство		2		
	Поглиблені аспекти виховування здоров'я		2		
	Культурний феномен фізичного виховання		2		

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [59].

Таблиця В.7

Навчальний план з підготовки вчителів професійного коледжу. Фах – «Фізичне виховання». НУФВК, у кооперації з Кельнським університетом (бакалавр)

Семестр	Назва модуля та короткий зміст	Год.	ESTC	LP	Ф. контролю
1.	Біологічні основи рухів та успішність їх розуміння та застосування	210	6	7	
	Основи біології		2		Практичний іспит
	Плавання		2		
	Гімнастика		2		

1.	Формування рухів	120	4	4	
	Ігри		2		
	Біг – стрибки – метання		2		
2	Фізичне виховання у школі: розуміння та формування	180	4	6	
	Дидактичні основи фізичного виховання у школі		2		
	Інші види спорту I (*1 за вибором із запропонованих)		2		
2.	Дослідження можливостей рухів та розуміння навчальних процесів	210	5	7	
	Тренування координації та навчання рухам		1		
	Гімністичні рухи (на снарядах) – спортивна гімнастика		2		
	Ковзани-Роліки-Водіння		2		Практичний іспит
3.	Розуміння та вивчення розвитку особистості	180	4	6	
	Основи спортивної педагогіки		2		
	Рухливі ігри		2		
3.	Розуміння та використання рухів у фізичному вихованні	240	5	8	
	Основи спортивної психології та навчання рухам		2		
	Основи біомеханіки		1		
	Гімнастика на снарядах		2		Практичний іспит
4	Сприяння особистісному розвитку задяки фізичному вихованню	240	6	8	
	Виховання, розвиток та навчання рухам		2		
	Бокс, спортивна боротьба		2		Практичний іспит
	Хореографія, танці, виконання		2		
4	Фізичне виховання в школі: рефлексія та оцінка	150	6	5	
	Спеціальні теми фахової дидактики		2		
	Ігри з відбиванням м'яча		2		іспит
	Наукове мислення та наукова діяльність у шкільному фізичному вихованні		2		
5	Розуміння соціальних феноменів, ситуативного досвіду та впливу	330	8	11	
	Соціалізація та соціальне навчання		2		
	Командні ігри I		2		
	Командні ігри II (відмінні від к.і.І)		2		
	Інші види спорту II (**за вибором)		2		Практичний іспит
6	Сприяння здоровому способу життя завдяки заняттям з фізичного виховання та фізичній активності	210	6	7	
	Профілактичне та компенсаторне навчання рухам		2		
	Долучення до фізичного виховання		2		
	Інші види спорту III (***)за вибором)		2		Практичний іспит

* Інші виду спорту I на вибір із запропонованих: баскетбол, футбол, бадмінтон, теніс, настільний теніс;

** Інші виду спорту II: на вибір із запропонованих: лазання по канату, стрибки на батуті, дайвінг, рекреаційні види спорту I;

*** Інші види спорту III на вибір із запропонованих: велоспорт, кінний спорт, акробатика, рекреаційні види спорту II.

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [48].

Таблиця В.8

Навчальний план з підготовки вчителів професійного коледжу. Фах – «Фізичне виховання». НУФВК, у кооперації з Кельнським університетом (магістр)

Семестр	Назва модуля та короткий зміст	Год.	ESTC	LP	Ф. контролю
1.	Урок фізичного виховання: планування, аналізування та оцінювання	270	8	9	
	Поглиблені аспекти фахової дидактики*** Адаптація та тренування Плавання Легка атлетика		2 2 2 2		Практичний іспит
1.	Підготовка до семестру з практики (рефендаріату)	100	2	3	
	Загальна підготовка (10 тижнів за всіма фахами навчання) Група за профілем (4 тижні лінгвістична базова освіта або нуки про освіту)	50 50			
2.	Семестр з практики (рефендаріат)	750		25*	
	Університетське супроводження в профільній групі	360	12	12	
	Супровід 24 години у вільний від лекцій час 18 годин супроводу у семестрі	42		13	
	Практика у школі/Супровід практики у школі	448			
3/4.	Спортивні ігри: сприяння змагальності та аналізування	270	6	9	
	Аналіз рухів та дій Командні ігри Ігри з відбиванням м'яча		2 2 2		Практичний іспит
3/4.	Розуміння суспільної поведінки та заняття з фізичного виховання	270	6	9	
	Фізичне виховання та суспільство Поглиблені аспекти виховування здоров'я Культурний феномен фізичного виховання		2 2 2		

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела[57].

Таблиця В.9

Навчальний план з підготовки вчителів спеціальної школи. Фах – «Фізичне виховання». НУФВК, у кооперації з Кельнським університетом (бакалавр)

Семестр	Назва модуля та короткий зміст	Год.	ESTC	LP	Ф. контролю
1.	Біологічні основи рухів і успішність їх розуміння та застосування	120	4	4	
	Основи біології Плавання		2 2		Практ. іспит
1.	Формування рухів	120			Практ. іспит
	Ігри Біг – стрибки – метання в початковій та спеціалізованій школі		2 2		
2.	Фізичне виховання у школі: розуміння та формування	150	5	5	
	Дидактичні основи фізичного виховання у школі Малі спортивні ігри Розвиток координації та рухових навичок		2 2 1		

Продовження табл. В.9

3.	Розуміння розвитку особистості та вивчення рухових варіацій	210	6	7	
	Основи спортивної педагогіки		1		Практичний іспит
	Основи спортивної психології та рухових навичок		1		
	Гімністичні рухи (на снарядах)		2		
	Фізичне виховання в урочний та позаурочний час		2		
4.	Сприяння розвитку особистості завдяки фізичному вихованню	270	8	9	
	Виховання, розвиток та рухові навички		2		Практичний іспит
	Бокс, спортивна боротьба		2		
	Хореографія, танці, виконання		2		
	Дидактика виконання рухів		2		
5.	Розуміння соціальних феноменів, ситуативного досвіду та впливу	300	8	9	
	Соціалізація та соціальне навчання		2		Практичний іспит
	Командні ігри		2		
	Ігри з відбиванням м'яча		2		
	Відносини та шкільне виховання у школі		2		

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [52].

Таблиця В.10

Навчальний план з підготовки вчителів спеціальної школи. Фах – «Фізичне виховання». НУФВК, у кооперації з Кельнським університетом (магістр)

Семестр	Назва модуля та короткий зміст	Год.	ESTC	LP	Ф. контролю
1.	Урок фізичного виховання: планування, аналіз та оцінювання	180	6	6	
	Поглиблені аспекти фахової дидактики***		2		Практичний іспит
	Плавання або легка атлетика		2		
	Ковзани-Роліки-Водіння		2		
1.	Підготовка до семестру з практики (рефендаріату)	100			
	Загальна підготовка (10 тижнів за всіма фахами навчання)	50			
	Група за профілем (4 тижні лінгвістична базова освіта або нуки про освіту)	50			
2.	Семестр з практики (рефендаріат)	750		25*	
	Університетське супроводження в профільній групі	360	12	12	
	Супровід	42		13	
	24 години у вільний від лекцій час				
	18 годин супроводу у семестрі				
	Практика у школі/Супровід практики у школі	448			
3.	Діагностика та підтримка рухів у дітей	180	4	6	
	Профілактичне та компенсаторне навчання рухам		2		
	Діагностика та підтримка рухів		2		

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [60].

Додаток Г

Навчальний план Фрайбурзького університету. Ступінь – «Полівалентний бакалавр з двома предметами викладання». Фах – «фізичне виховання»

Таблиця Г.1

Теорія наук про спорт (25 ECTS)

Модуль	Форма проведення занять	Обов'язковість	Кількість кредитів ECTS	Семестр	Вид контролю
Наукові методи роботи та дослідження (5 ECTS)					
Вступ до навчальних та робочих методів	Лекції, вправи	Об.	2	1	Ак. усп-ть
Основи емпіричних методів дослідження	Лекції, вправи	Об.	3	1 або 2	Іспит.
Здоров'я та його характеристика (6 ECTS)					
Фізіологія та спортивна медицина	Лекції	Об.	3	1	Іспит.
Анатомія органів руху, Травматологія, Перша допомога	Лекції, вправи	Об.	3	2	Іспит.
Тренування та рухи (7 ECTS)					
Варіант 1					
Лекція Основи науки про тренування + Семінар Основи науки про рухи					
Основи науки про тренування	Лекції	Об. за вибором	4	1 або 3	Іспит.
Основи науки про рухи	Семінар	Об. за вибором	3	2, 3 або 4	Ак. усп-ть
Варіант 2					
Семінар Основи науки про тренування + Лекція Основи науки про рухи					
Основи науки про рухи	Лекції	Об. за вибором	2	2 або 4	Іспит.
Основи науки про тренування	Семінар	Об. за вибором	3	2, 3 або 4	Ак. усп-ть
Спорт, особистість та суспільство (7 ECTS)					
Варіант 1					
Лекція Основи спортивної соціології + Семінар Основи спортивної психології					
Основи спортивної соціології	Лекції	Об. за вибором	4	1 або 3	Іспит.
Основи спортивної психології	Семінар	Об. за вибором	3	2, 3 або 4	Ак. усп-ть
Варіант 2					
Семінар Основи спортивної соціології + Лекція Основи спортивної психології					
Основи спортивної психології	Лекції	Об. за вибором	4	2 або 4	Іспит.
Основи спортивної соціології	Семінар	Об. за вибором	3	2, 3 або 4	Ак. усп-ть

Таблиця Г.2

Теорія та практика фізичного виховання (40 ECTS)

(А) Індивідуальні види спорту (17 ECTS)

Із запропонованих чотирьох курсів треба обрати три

Модуль	Форма проведення занять	Обов'язковість	Кількість кредитів ECTS	Семестр	Вид контролю
Теорія та практика з легкої атлетики (5 ECTS)					
Основний курс з легкої атлетики	Спортивно-практичне заняття	Об. за вибором	2	1 або 3	Ак. усп-ть

Продовження табл. Г.2

Додатковий курс з легкої атлетики	Практ.	Об. за вибором	3	2 або 4	Іспит
Теорія та практика з плавання (5 ECTS)					
Основний курс з плавання	Спортивно-практичне заняття	Об. за вибором	2	1 або 3	Ак. усп-ть
Додатковий курс з плавання	Практ.	Об. за вибором	3	2 або 4	Іспит
Теорія та практика з гімнастики на снарядах (5 ECTS)					
Основний курс з гімнастики на снарядах	Спортивно-практичне заняття	Об. за вибором	2	2 або 4	Ак. усп-ть
Додатковий курс з гімнастики на снарядах	Практ.	Об. за вибором	3	3 або 5	Іспит
Теорія та практика з гімнастики та танців (5 ECTS)					
Основний курс з гімнастики та танців	Спортивно-практичне заняття	Об. за вибором	2	2 або 4	Ак. усп-ть
Додатковий курс з гімнастики та танців	Практ.	Об. за вибором	3	3 або 5	Іспит

Таблиця Г.3

(В) Ігрові види спорту (17 ECTS)

Із запропонованих чотирьох курсів треба обрати три

Теорія та практика з футболу (5 ECTS)					
Основний курс з футболу	Спортивно-практичне заняття	Об. за вибором	2	1 або 3	Ак. усп-ть
Додатковий курс з футболу	Практ.	Об. за вибором	3	2 або 4	Іспит
Теорія та практика з гандболу (5 ECTS)					
Основний курс з гандболу	Спортивно-практичне заняття	Об. за вибором	2	1 або 3	Ак. усп-ть
Додатковий курс з гандболу	Практ.	Об. за вибором	3	2 або 4	Іспит
Теорія та практика з баскетболу (5 ECTS)					
Основний курс з баскетболу	Спортивно-практичне заняття	Об. за вибором	2	2 або 4	Ак. усп-ть
Додатковий курс з баскетболу	Практ.	Об. за вибором	3	3 або 5	Іспит
Теорія та практика з волейболу (5 ECTS)					
Основний курс з волейболу	Спортивно-практичне заняття	Об. за вибором	2	2 або 4	Ак. усп-ть
Додатковий курс з волейболу	Практ.	Об. за вибором	3	3 або 5	Іспит

Таблиця Г.4

(С) Інші види спорту (6 ECTS)

Фітнес, Природні види спорту, Інші види спорту					
Навчальні заняття з області «Фітнесу»	варіативне	Об.	2	4, 5 або 6	Ак. усп-ть
Навчальні заняття з області «Природних видів спорту»	варіативне	Об.	2	4, 5 або 6	Ак. усп-ть
Навчальні заняття з області з «Інших видів спорту»	варіативне	Об.	2	4, 5 або 6	Ак. усп-ть

Таблиця Г.5

Спортивно-наукове поглиблене навчання (10 ECTS за вибором)

Модуль	Форма проведення занять	Обов'язковість	Кількість кредитів	Семестр	Вид контролю
Спортивно-наукове поглиблене навчання: тренування та рухи (5 ECTS)					
Семінар з поглибленим вивченням тренувань та рухів	Семінар	Об. за вибором	5	5 або 6	Усний іспит
Спортивно-наукове поглиблене навчання: спорт, особистість та суспільство (5 ECTS)					
Семінар з поглибленим вивченням спорту, особистості та суспільства	Семінар	Об. за вибором	5	5 або 6	Усний іспит
Спортивно-наукове поглиблене навчання: теорія та практика фізичного виховання (5 ECTS)					
Семінар з поглибленим вивченням теорії та практики фізичного виховання (поглиблений курс)	Семінар + практичні заняття	Об. за вибором	5	5 або 6	Іспит: письм. та усн.

Впорядковано автором на основі опрацювання джерела [47].

Додаток Д

Навчальні плани з підготовки вчителів різних типів шкіл з предмета «Фізичне виховання» в Університеті м. Мюнстер (УМ)

Таблиця Д.1

Навчальний план з підготовки вчителів початкової школи в УМ (магістр). Перший модуль – фахова дидактика (13 кредитів)

Назва	Тип проведення	Кількість кредитів
Поняття про фахову дидактику	Лекції	1
Проведення семінарів	Семінари	3
Проектний семінар	Семінари	3
1. Поглиблення практичних знань	Семінари	2
2. Поглиблення практичних знань	Семінари	2
3. Поглиблення практичних знань	Семінари	2
Письмовий іспит	Заключний іспит з модуля	

Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [62].

Таблиця Д.2

Навчальний план з підготовки вчителів початкової школи в УМ (магістр). Другий модуль – за вибором «Фізичне виховання – поглиблене навчання»

Назва	Тип проведення	Кількість кредитів
«Освіта та культура» або «Соціальні процеси»	Лекції	3
«Розвиток та здоров'я» або «Результати, тренування та навчання»	Лекції	3
Проведення семінарів (теорія-практика)	Семінари	6
Письмовий іспит «Освіта та культура» та «Розвиток та здоров'я»		
Письмовий іспит «Освіта та культура» та «Результати, тренування та навчання»		
Письмовий іспит «Соціальні процеси» та «Розвиток та здоров'я»		
Письмовий іспит «Соціальні процеси» та «Результати, тренування та навчання»		

Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [61].

Таблиця Д.3

Навчальний план з підготовки вчителів середньої, реальної, загальної школи та шкіл першого ступеню з предмета фізичне виховання в УМ (бакалавр)

Модуль	Тип проведення / Назва	Кількість кредитів
1	Вступ до наук про спорт Рухи та ігри (8 кредитів). Індивідуальні види спорту (8 кредитів)	10
2A	Лекції фах I	6
2B	Лекції фах II	6
3	Гуманітарні науки «Освіта та культура» та «Соціальні процеси»	10
4	Науки про природу «Розвиток та здоров'я» та «Результати, тренування та навчання»	10
5	Індивідуальні види спорту I	6
6	Індивідуальні види спорту II	6
7	Ігрові види спорту	6
8	Рекреаційні види спорту	6
9	Компетентності, що стосуються фізичного виховання та спорту (теоретично-практичний модуль)	9

Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [34].

Таблиця Д.4

Навчальний план з підготовки вчителів середньої, реальної, загальної школи та шкіл першого ступеню з предмета фізичне виховання в УМ (магістр). Модуль 10 «Фахова дидактика»

Модуль	Тип проведення / Назва	Кількість кредитів
Поняття про фахову дидактику	Лекція	1
1.Семінар	Семінар	2
2.Семінар	Семінар	3
Проектний семінар	Семінар	4
1.Поглиблення практичних знань, що стосуються передавання та засвоєння знань, умінь та навичок	Семінар	2
2.Поглиблення практичних знань, що стосуються передавання та засвоєння знань, умінь та навичок	Семінар	2
3.Поглиблення практичних знань, що стосуються передавання та засвоєння знань, умінь та навичок	Семінар	2
Письмовий іспит	Заключний іспит	

Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [61].

Таблиця Д.5

Навчальний план з підготовки вчителів середньої школи та вчителя гімназії з предмета фізичне виховання в УМ (бакалавр)

Модуль	Тип проведення /Назва	Кількість кредитів
№1 Вступ до навчання наук про спорт	Вступ до наук про спорт (лекції)	3
	Вступ до навчання наук про спорт (семінар із супроводом)	3
	Сприймання тіла/Тілобудова	2
	Мистецтво виконання, ігри, спорт	2
	Письмовий іспит (60 хв.)	
№2 А Тематичні базові лекції (науки про культуру)	Лекції «Освіта та культура»	3
	Лекції «Соціальні процеси»	3
	Письмовий іспит (120 хв.)	
№2 В Тематичні базові лекції (науки про природу)	Лекції «Закономірності росту, розвитку та здоров'я»	3
	Лекції «Виконання, тренування навчання»	3
	Письмовий іспит (120 хв.)	
№3 Тематичний модуль І	Субмодуль «Освіта та культура»	
	Семінар 1	3
	Семінар 2	3
	Семінар 3 (72кл... дослідницькі методи)	4
	Письмовий іспит (120 хв.)	
	Субмодуль «Соціальні процеси»	
	Семінар 1	3
	Семінар 2	3
	Семінар 3 (72кл... дослідницькі методи)	4
	Письмовий іспит (120 хв.)	

№4 Тематичний модуль II	Субмодуль «Закономірності росту, розвитку та здоров'я»	
	Семінар 1	3
	Семінар 2	3
	Семінар 3 (вкл.. дослідницькі методи)	4
	Письмовий іспит (120 хв.)	
	Субмодуль «Виконання, тренування навчання»	
	Семінар 1	3
	Семінар 2	3
	Семінар 3 (вкл.. дослідницькі методи)	4
	Письмовий іспит (120 хв.)	
№5 Індивідуальні види спорту I	Спортивна гімнастика частина А	2
	Спортивна гімнастика частина В	1
	Спортивна гімнастика частина А+В	3
	Іспит з гімнастики	
	Художня гімнастика/танці частина А	2
	Художня гімнастика/танці частина В	1
	Художня гімнастика/танці частина А+В	3
	Іспит з художньої гімнастики/танців	
№6 Індивідуальні види спорту II	Легка атлетика частина А	2
	Легка атлетика частина В	1
	Легка атлетика частина А+В	3
	Іспит з легкої атлетики	
	Плавання частина А	2
	Плавання частина В	1
	Плавання частина А+В	3
	Іспит з плавання	
№7 Ігрові види спорту	Ігри з ударами по воротах	2
	Іспит з ігор з ударами по воротах	
	Ігри з кидками	2
	Іспит з ігор з кидками	
	Ігри з відбиванням м'яча	2
	Іспит з ігор з відбиванням м'яча	
№8 Область рухів, що пов'язані з видами спорту	Фітнес та здоров'я	2
	Іспит з «Фітнесу та здоров'я»	
	Мистецтво рухів та трендові види спорту	2
	Іспит з «Мистецтва рухів та трендових видів спорту»	
	Види спорту на природі	2
	Іспит з видів спорту на природі	
№9 Компетентності, що відносяться до видів спорту (теоретично-практичний модуль)	Семінарські заходи частина А+В	6
	Семінарські заходи частина А	3
	Семінарські заходи частина В	3
	Вільний навчальний проект	3
	Кінцевий іспит з модуля	
Інше	Спортивно-медичне свідоцтво	
	Екскурсія (ресструється автоматично)	
	Бакалаврська робота	

Таблиця Д.6

**Навчальний план з підготовки вчителів середньої школи та вчителя гімназії з
предмета фізичне виховання в УМ (магістр)**

№ Модуля	Тип проведення / Назва	Кількість кредитів
№10	Фахова дидактика	15
	Поняття про фахову дидактику (лекція)	1
	Семінар	3
	Семінар	3
	Проектний семінар	4
	Поглиблення практичних знань, що стосуються передавання та засвоєння знань, умінь та навичок	2
	Поглиблення практичних знань, що стосуються передавання та засвоєння знань, умінь та навичок	2
	Письмовий іспит	
№11	Фахово-науковий модуль	10
	Кінезіологія (наука про рухи)	
	Наука про тренування	
	Спортивна медицина	
	Спортивна психологія	
	Спортивна соціологія/політика	
	Спортивна педагогіка/історія	
	Семінар	3
	Семінар	3
	Семінар вкл. методи дослідження	4
	Усний іспит	
Загалом		25

Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [31].

Таблиця Д.7

**Навчальний план з підготовки вчителів фізичного виховання професійної школи в
УМ (бакалавр)**

Модуль	Тип проведення / Назва	Кредитні пункти (LP)
№1 Вступ до навчання наук про спорт	Вступ до наук про спорт (лекції)	3
	Вступ до навчання наук про спорт (семінар із супроводом)	3
	Сприймання тіла/Тілобудова	2
	Мистецтво виконання, ігри, спорт	2
	Письмовий іспит (60 хв.)	
№2 А Тематичні базові лекції (науки про культуру)	Лекції «Освіта та культура»	3
	Лекції «Соціальні процеси»	3
	Письмовий іспит (120 хв.)	
№2 В Тематичні базові лекції (науки про природу)	Лекції «Закономірності росту, розвитку та здоров'я»	3
	Лекції «Виконання, тренування навчання»	3
	Письмовий іспит (120 хв.)	
№3 Тематичний модуль І	Субмодуль «Освіта та культура»	
	Семінар 1	3
	Семінар 2	3
	Семінар 3 (вкл. дослідницькі методи)	4
	Письмовий іспит (120 хв.)	
	Субмодуль «Соціальні процеси»	
	Семінар 1	3
	Семінар 2	3
	Семінар 3 (вкл. дослідницькі методи)	4
	Письмовий іспит (120 хв.)	

№4 Тематичний модуль II	Субмодуль «Закономірності росту, розвитку та здоров'я»	
	Семінар 1	3
	Семінар 2	3
	Семінар 3 (вкл.. дослідницькі методи)	4
	Письмовий іспит (120 хв.)	
	Субмодуль «Виконання, тренування навчання»	
	Семінар 1	3
	Семінар 2	3
	Семінар 3 (вкл.. дослідницькі методи)	4
	Письмовий іспит (120 хв.)	
№5 Індивідуальні види спорту I	Спортивна гімнастика частина А	2
	Спортивна гімнастика частина В	1
	Спортивна гімнастика частина А+В	3
	Іспит з гімнастики	
	Художня гімнастика/танці частина А	2
	Художня гімнастика/танці частина В	1
	Художня гімнастика/танці частина А+В	3
	Іспит з художньої гімнастики/танців	
№6 Індивідуальні види спорту II	Легка атлетика частина А	2
	Легка атлетика частина В	1
	Легка атлетика частина А+В	3
	Іспит з легкої атлетики	
	Плавання частина А	2
	Плавання частина В	1
	Плавання частина А+В	3
	Іспит з плавання	
№7 Ігрові види спорту	Ігри з ударами по воротах	2
	Іспит з ігор з ударами по воротах	
	Ігри з кидками	2
	Іспит з ігор з кидками	
	Ігри з відбиванням м'яча	2
	Іспит з ігор з відбиванням м'яча	
№8 Область рухів, що пов'язані з видами спорту	Фітнес та здоров'я	2
	Іспит з «Фітнесу та здоров'я»	
	Мистецтво рухів та трендові види спорту	2
	Іспит з «Мистецтва рухів та трендових видів спорту»	
	Види спорту на природі	2
	Іспит з видів спорту на природі	
№9 Компетентності, що належать до видів спорту (теоретично-практичний модуль)	Семінарські заходи частина А+В	6
	Семінарські заходи частина А	3
	Семінарські заходи частина В	3
	Вільний навчальний проект	3
	Кінцевий іспит з модуля	
Інше	Спортивно-медичне свідоцтво	
	Екскурсія (реєструється автоматично)	
	Бакалаврська робота	

Таблиця Д.8

**Навчальний план з підготовки вчителів фізичного виховання в професійній школі в
УМ (магістр)**

№ Модуля	Тип проведення / Назва	Кількість кредитів
№10	Фахова дидактика	15
	Поняття про фахову дидактику (лекція)	1
	Семінар	3
	Семінар	3
	Проектний семінар	4
	Поглиблення практичних знань, що стосуються передавання та засвоєння знань, умінь та навичок	2
	Поглиблення практичних знань, що стосуються передавання та засвоєння знань, умінь та навичок	2
	Письмовий іспит	
№11	Фахово-науковий модуль	10
	Кінезіологія (наука про рухи)	
	Наука про тренування	
	Спортивна медицина	
	Спортивна психологія	
	Спортивна соціологія/політика	
	Спортивна педагогіка/історія	
	Семінар	3
	Семінар	3
	Семінар вкл.. методи дослідження	4
	Усний іспит	
Загалом		25

Підготовлено автором на основі опрацювання джерела [32].